

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ
ΒΟΛΟΣ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2002

ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ο ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΠΟΛΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

**Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. – ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ**

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ
ΒΟΛΟΣ , ΜΑΡΤΙΟΣ 2002**

**ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**Ο ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ
Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΠΟΛΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ**

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

CP 66707 ΠΑ.

Δωρεά: Ε.Α. Οικονομικών

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 4085/1

Ημερ. Εισ.: 05-11-2004

Δωρεά:

Ταξιθετικός Κωδικός: ΥΣ

711

ΠΑΝ

Περιεχόμενα

Πρόλογος 1

1η Συνεδρία: Έναρξη – Χαιρετισμοί 3

Ροδούλα Ζήση, Υφυπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Η σημασία του αγροτικού χώρου στη συνολική οργάνωση του χώρου και την προστασία του περιβάλλοντος 8

Ευάγγελος Αργύρης, Υφυπουργός Γεωργίας

Η σημασία του αγροτικού χώρου και του πρωτογενή τομέα στην εθνική οικονομία 11

2η Συνεδρία: Εισηγήσεις 15

Λουβοδίκος Βασενχόβεν

Ο ρόλος του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης 15

Χρήστος Ζαμπέλης

Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης .20

Ηλίας Μπεριάτος

Ο χωροταξικός σχεδιασμός του αγροτικού χώρου 44

Γρηγόρης Καυκαλάς

Η σχέση πόλης – υπαίθρου 51

3η Συνεδρία: Στρογγυλό Τραπέζι 58

Πρόλογος

Το παρόν τεύχος αποτελεί τα Πρακτικά της ημερίδας που οργανώθηκε στις 14.03.02 στο Βόλο, από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (που χρηματοδότησε την ημερίδα) και το Εργαστήριο Πολεοδομικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Η ημερίδα εντάσσεται στο πλαίσιο των διαδικασιών δημοσιοποίησης του σχεδίου του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, και είχε ως ειδικότερο αντικείμενο τον αγροτικό χώρο και τις σχέσεις πόλης-υπαίθρου. Το σχέδιο έχει συνταχθεί, όπως είναι γνωστό, από 15μελή επιτροπή που συγκρότησε το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., τη γενική εποπτεία της οποίας είχε ο τότε Γ.Γ. του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. αναπληρωτής καθηγητής Η. Μπεριάτος, το συντονισμό ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Χωροταξίας Χρ. Ζαμπέλης, και την επιστημονική ευθύνη ο καθηγητής Γρ. Καυκαλάς. Το σχέδιο αυτό οριστικοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2000. Το φθινόπωρο του 2001 το σχέδιο εισήχθη για γνωμοδότηση, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει ο Ν. 2742/99, στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α.), το οποίο εισηγήθηκε να γίνει ένας κύκλος ημερίδων δημοσιοποίησης του σχεδίου, και στη συνέχεια να συνεχιστεί η διαδικασία συζήτησής του.

Το πρόγραμμα της ημερίδας περιέλαβε, τελικά, τα εξής:

- Ομιλίες της Υφυπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. κας Ρ. Ζήση, και του Υφυπουργού Γεωργίας κ. Ε. Αργύρη και εισηγήσεις των: Λ. Βασενχόβεν, καθηγητή Ε.Μ.Π. και Προέδρου του Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. («Ο ρόλος του Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α.»), Χρ. Ζαμπέλη, Διευθυντή Χωροταξίας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. («Το Γενικό Πλαίσιο Χ.Σ.Α.Α.»), Η. Μπεριάτου, αναπληρωτή καθηγητή Πανεπιστημίου Θεσσαλίας («Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός του Αγροτικού Χώρου»), και Γρ. Καυκαλά, καθηγητή Α.Π.Θ. («Η σχέση πόλης υπαίθρου»).
- Στρογγυλό τραπέζι στο οποίο συμμετείχαν οι: Δ. Γούσιος, αναπληρωτής καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Χρ. Ζαμπέλης, Διευθυντής Χωροταξίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Χ. Κοκκώσης, καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Ν. Μαραβέγιας, καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Η. Μπεριάτος, αναπληρωτής καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, και συντόνισε ο Δ. Οικονόμου, καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας ως συντονιστή,

Εκ μέρους του Εργαστηρίου Πολεοδομικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, ευχαριστούμε το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. τόσο για τη χρηματοδότηση όσο και για τη γενικότερη υποστήριξή του για την πραγματοποίηση της ημερίδας. Όπως διαπιστώθηκε κατά τις εργασίες της ημερίδας, ο στρατηγικός χωροταξικός σχεδιασμός έχει καθυστερήσει υπερβολικά στην Ελλάδα–πρακτικά παραμένει μέχρι σήμερα ανύπαρκτος–,

τοποθετώντας τη χώρα μας από την άποψη αυτή στην τελευταία θέση μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η καθυστέρηση αυτή έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην εμφάνιση προβλημάτων χωρικής οργάνωσης, περιβάλλοντος και ανάπτυξης, που θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί ή μειωθεί, όπως δείχνει η διεθνής εμπειρία. Ελπίζουμε ότι η ημερίδα συνέβαλε στην ανάπτυξη του προβληματισμού για το στρατηγικό χωροταξικό σχεδιασμό και τη χωρική ανάπτυξη, και ότι θα βοηθήσει στην επιτάχυνση της διαδικασίας θεσμοθέτησης του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (θεσμοθέτησης που δεν ισοδυναμεί αυτομάτως με την εφαρμογή του, αποτελεί όμως αναγκαίο βήμα) και, γενικότερα, στην ενεργοποίηση του Ν. 2742/1999.

Καθηγητής Δημήτρης Οικονόμου

Διευθυντής Εργαστηρίου Πολεοδομικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

1^η Συνεδρία: Έναρξη – Χαιρετισμοί

Προεδρείο

Ζαμπέλης Χρ., Προϊστάμενος Διεύθυνσης Χωροταξίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Πετράκος Γ., Αναπληρωτής Καθηγητής, Πρόεδρος Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΑΚΟΣ

Αναπληρωτής Καθηγητής, Πρόεδρος Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.

Καλημέρα σε όλους, κυρία- κύριε Υπουργέ, κ. Γενικέ, κ. Αντινομάρχη, κ. Δήμαρχε, κ.κ. εκπρόσωποι των στρατιωτικών αρχών, αγαπητοί φίλοι, αγαπητοί συνάδελφοι, αγαπητοί φοιτητές, σας καλωσορίζουμε στη σημερινή ημερίδα με θέμα «**Γενικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης**» η οποία γίνεται στο πανεπιστήμιο Θεσσαλίας σε συνεργασία του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Σύμφωνα με το πρόγραμμα, στο πρώτο μέρος της ημερίδας θα υπάρξουν κάποιοι σύντομοι χαιρετισμοί και θα ακολουθήσουν οι ομιλίες της υφυπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και του υφυπουργού Γεωργίας. Θα ακολουθήσει διάλειμμα και μετά θα υπάρξουν κάποιες τοποθετήσεις από κάποιους ομιλητές. Θα δώσω το λόγο για ένα λεπτό στον κ. Χρήστο Ζαμπέλη Διευθυντή χωροταξίας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. να πει δύο λόγια για το περιεχόμενο της ημερίδας και στη συνέχεια θα προχωρήσουμε στους χαιρετισμούς και στις ομιλίες.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΖΑΜΠΕΛΗΣ

Προϊστάμενος Διεύθυνσης Χωροταξίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Ευχαριστώ κύριε πρόεδρε. Θέλω κι εγώ με τη σειρά μου να ευχαριστήσω την υφυπουργό μας την κα. Ροδούλα Ζήση και τον υπουργό Γεωργίας τον κ. Ευάγγελο Αργύρη για την παρουσία τους, τον Περιφερειάρχη, τον Νομάρχη, τον Αντινομάρχη, τους εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης, τον πρόεδρο και τα μέλη του εθνικού συμβουλίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης που παραβρίσκονται, τους συναδέλφους από τις διάφορες υπηρεσίες της Περιφέρειας και του Κέντρου που ασχολούνται με το χωροταξικό σχεδιασμό και όλους εσάς που ήρθατε σήμερα να ακούσετε την πρώτη εκδήλωση που γίνεται για το Εθνικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης. Είναι

πιστεύω μια ιστορική στιγμή για τη χώρα μας αν σκεφτεί κανείς ότι είμαστε η μόνη χώρα στην κοινότητα που δεν έχει ακόμα ένα εγκεκριμένο στρατηγικό σχέδιο χωροταξικού σχεδιασμού. Η ημερίδα αυτή έχει σαν στόχο την δημοσιοποίηση αυτού του σχεδίου που η μελέτη του είχε ξεκινήσει από 1998 και ολοκληρώθηκε το 1999. Όλα αυτά τα χρόνια ταυτόχρονα με την εκπόνησή του γενικού πλαισίου πραγματοποιήθηκε ένας ευρύτατος ενδο-υπηρεσιακός διάλογος. Έτσι βρισκόμαστε σήμερα στη φάση να βγούμε προς τα έξω, να κάνουμε ένα δημόσιο διάλογο με τους φορείς που εμπλέκονται στον χωροταξικό σχεδιασμό για τον ίδιο το χωροταξικό σχεδιασμό. Θα ακολουθήσει μια δεύτερη παρουσίαση- διάλογος η οποία θα γίνει στην Αθήνα στις 9 Απριλίου σε συνεργασία με το Πάντειο Πανεπιστήμιο. Στη συνέχεια μέσα στο Μάη θα εισαχθεί στο εθνικό συμβούλιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για γνωμοδότηση προκειμένου να αποφασίσει τελικά και να το εγκρίνει η επιτροπή των υπουργών των αρμοδίων για θέματα χωροταξικού σχεδιασμού και στη συνέχεια να επικυρωθεί από τη βουλή των ελλήνων πριν την διακοπή λόγω θερινών διακοπών. Πιστεύω ότι η παρουσία σας θα συμβάλει στη διαμόρφωση αυτού του πλαισίου. Κλείνοντας αυτό το σύντομο χαιρετισμό θέλω να ευχαριστήσω πάρα πολύ τον Πρύτανη του Πανεπιστημίου ο οποίος είναι ο οικοδεσπότης σήμερα της εκδήλωσης αυτής. Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας πάντα όπως θα ξέρεται οι περισσότεροι έχει σταθεί αρωγός του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., ιδιαίτερα το τμήμα των μηχανικών χωροταξίας και περιφερειακής ανάπτυξης σε θέματα χωροταξικού σχεδιασμού και πιστεύω ότι η στενή αυτή συνεργασία είχε και θα εξακολουθήσει να έχει θετικά αποτελέσματα. Νομίζω τώρα κ. Πρύτανη να μας απευθύνετε και εσείς αν θέλετε ένα χαιρετισμό.

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Καθηγητής Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α., Πρύτανης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Κύριε υπουργέ, κ. γενικέ, κύριοι δήμαρχοι, κ. αντινομάρχη, εκπρόσωποι των πολιτικών και στρατιωτικών αρχών, κυρίες και κύριοι και αγαπητοί φίλοι. Αισθάνομαι πράγματι ως οικοδεσπότης και δεν θέλω να κρύψω τη χαρά μου που το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, με έναν τρόπο που είναι ραγδαίος θα έλεγα, μεταλλάσσεται από ένα κλειστό σχήμα σε ένα πολυεπίπεδο παρεμβατικό μηχανισμό προς την κοινωνία όπου η μία διείσδυση προς την κοινωνία διαδέχεται την άλλη. Χαίρομαι επίσης ιδιαίτερα γιατί το τμήμα αυτό, με το οποίο με συνδέουν ιδιαίτερες σχέσεις σε ότι αφορά την ίδρυσή του και είμαι μέλος του, παίζει το ρόλο που είχαμε φαντασθεί όσοι είχαμε συλλάβει την ίδρυσή του και νομιμοποιεί κάθε μέρα περισσότερο την ύπαρξή του. Χάρηκα ιδιαίτερα την αναφορά του κ. Ζαμπέλη στην μόνιμη συνεργασία και τον υποστηρικτικό ρόλο που παίζει το Τμήμα σε πρωτοβουλίες που έχουν σχέση με το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και νομίζω ότι η πορεία είναι ήδη προδιαγεγραμμένη. Θέλω ακόμη να ευχαριστήσω την Υπουργό για ακόμη έναν λόγο. Διότι κατ' αρχήν προωθεί επιτέλους την διαμόρφωση ενός στρατηγικού σχεδίου που αφορά την Χωροταξική Ανάπτυξη στην Ελλάδα, πράγμα που ήταν ένα κενό που όλοι όσοι ανήκουμε σ' αυτόν τον χώρο, το ζούσαμε χρόνια τώρα και επίσης για την ευαισθησία της να πάρει την πρωτοβουλία η εκδήλωση αυτή να γίνει

σήμερα εδώ υποδηλώνοντας ή δηλώνοντας κιόλας μια σειρά από πράγματα που έχουν σχέση και με το Βόλο και με το Πανεπιστήμιο και με το Τμήμα Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Δεν θέλω να μπω στο θέμα της ουσίας γιατί βλέπω ότι θα με διαδεχθούνε στο βήμα πλήθος άλλοι, οι οποίοι ασφαλώς αυτό θα κάνουν. Θα ήθελα να επισημάνω από την πλευρά μου, που κλείνω 32 χρόνια καθηγητής σε θέματα που έχουν σχέση με το χώρο, την αγαλλίαση που αισθανόμαστε απέναντι σε μία προοπτική ή σε μία βεβαιότητα ότι επιτέλους θα υπάρξει μία συγκρότηση των σκέψεών μας σε ένα πλάνο, σε ένα σχέδιο, σε ένα στρατηγικό ντοκουμέντο, το οποίο θα δίνει χαρακτήρα στις από εδώ και μπρος επί μέρους συλλήψεις και παρεμβάσεις στον ευρύτερο χώρο. Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω αληθινά για την παρουσία σας και να σας ευχηθώ, στο τέλος τα συμπεράσματα να είναι για όλους μας εξαιρετικά βοηθητικά. Ευχαριστώ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΤΖΙΩΤΗΣ

Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Θεσσαλίας

Κύριε Υπουργέ, κ. Πρύτανη, επίσημοι προσκεκλημένοι, κυρίες και κύριοι από το Προεδρείο σας ευχαριστώ για την πρόσκληση. Νομίζω ότι είμαι ίσως ο αρμοδιότερος αναρμόδιος να μην πάρω θέση για το θέμα, με αυτούς τους ανθρώπους που βλέπω σήμερα εδώ. Ένα θέμα τόσο σοβαρό που με τη δουλειά που κάνουμε το αισθανόμαστε καθημερινά την έλλειψη του. Εγώ θα ήθελα να σας καλωσορίσω όλους στην περιοχή μας την Θεσσαλία να πω ότι οι ότι οι υπουργοί μας πασχίζουν για να γίνονται τέτοιες εκδηλώσεις στην περιοχή μας και πιστεύω ότι η φιλόξενη αγκαλιά του Πανεπιστημίου και των τοπικών παραγόντων θα σας αποζημιώσει που ήρθατε σήμερα εδώ. Θα ήθελα να ευχηθώ καλή επιτυχία σε ένα τόσο σημαντικό συνέδριο σε μια τέτοια παρουσίαση με αυτό το θέμα. Είμαι βέβαιος ότι η προσπάθεια που γίνεται για την χωροταξία γενικότερα θα αποδώσει. Έχει, αρχίσει αρκετές φορές, δυστυχώς όμως δεν έχει τελειώσει. Νομίζω όμως ότι τώρα έχουμε φτάσει στον χρόνο μηδέν, οπότε εύχομαι καλή επιτυχία για ένα τόσο σημαντικό εργαλείο για την δουλειά που έχουμε να κάνουμε. Καλώς ήρθατε.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΗΤΡΟΥ

Δήμαρχος Βόλου

Κύριε Υπουργέ, κ. Περιφερειάρχη, κ. Νομάρχα κ.κ. καθηγητές, κύριοι συνάδελφοι, κυρίες και κύριοι. Χαιρετίζω τη σημερινή Ημερίδα που σκοπό έχει να δημοσιοποιήσει τις προτάσεις του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. πριν από την εισαγωγή τους για γνωμοδότηση στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης. Θεωρώ πολύ σημαντική την

σημερινή Ημερίδα που διοργανώνεται στην πόλη μας και φυσικά την επιλογή της πόλης μας για δύο λόγους. Πρώτον φιλοξενεί την Υφυπουργό μας κα Ροδούλα Ζήση, που πιστεύουμε ότι πλέον έφτασε η ώρα να προωθήσει τα μεγάλα θέματα που μας απασχολούν από χρόνια. Δεύτερον, είμαστε και περήφανοι λαμβανομένου υπ' όψιν ότι φιλοξενούμε εδώ το μοναδικό τμήμα Χωροταξίας που υπάρχει στην ελληνική Επικράτεια. Πιστεύουμε ότι τα αποτελέσματα αυτής της Ημερίδας θα είναι τέτοια, που θα βοηθήσουν και θα προωθήσουν ιδιαίτερα εμάς που έχουμε πολλά προβλήματα στο χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Είναι λοιπόν πέρα για πέρα επιτακτική η ανάγκη να γίνει αυτός ο χωροταξικός σχεδιασμός διότι οι Δήμοι είναι συνήθως οι αποδέκτες όλων αυτών των προβλημάτων που υπάρχουν σήμερα. Είναι πλέον αποδεκτό ότι για να υπάρξει ανάπτυξη χωροταξίας στην σύγχρονη Ελλάδα είναι αναγκαίο, ο γενικός χωροταξικός σχεδιασμός να εξασφαλίζει την προστασία του περιβάλλοντος, την ισόρροπη οικονομική και κοινωνικά ανάπτυξη, την άρση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, την ανάδειξη και την ενίσχυση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και την αναζωογόνηση των πόλεων και των ευρύτερων περιαστικών περιοχών.

Με την ευκαιρία, μία και σήμερα εδώ υπάρχουν εκλεκτοί εκπρόσωποι και του Υπουργείου και Καθηγητές του χώρου, θα ήθελα να αναφερθώ για λίγο στα προβλήματα που απασχολούν την πόλη μας και το πολεοδομικό μας συγκρότημα, προβλήματα που δυστυχώς χρονίζουν. Ελπίζουμε και πιστεύουμε ότι έφτασε πλέον η ώρα, ωρίμασε, ότι αυτό θα γίνει και νομίζω ότι σύντομα θα μπορέσουμε και εμείς, μία και σήμερα χρησιμοποιούμε εργαλεία τόσο για το γενικό πολεοδομικό σχέδιο που έγινε το 1985 όσο και τις Ζ.Ο.Ε. που έγινε το 1986 έχουν γίνει κάποιες τροποποιήσεις αλλά ο Βόλος, ιδιαίτερα μετά την δημιουργία του Καποδίστρια έχει εγκλωβιστεί, έχει περιορισμένες δυνατότητες, γι αυτό είναι επιτακτική ανάγκη, το βλέπουμε καθημερινώς, να γίνουν αυτές οι τροποποιήσεις, να γίνουν αυτές οι αλλαγές, να γίνει αυτό το σχέδιο επιτέλους που θα λάβει όλες αυτές τις παραμέτρους υπόψη του ιδιαίτερα τώρα που εμείς και σαν Ολυμπιακή πόλη αλλά και με την ένταξή μας στο τρίτο Κοινοτική πλαίσιο στήριξης θα πρέπει να αποτελέσουν αυτά όλα εργαλεία, προκειμένου να υπάρχει ένας σωστός αναπτυξιακός σχεδιασμός στο μέλλον. Θα ήθελα να ευχηθώ καλή επιτυχία στην Ημερίδα σας και πιστεύουμε ότι τα αποτελέσματα θα είναι τέτοια που θα βοηθήσουν την Τοπική Αυτοδιοίκηση ιδιαίτερα, μία και αυτή δέχεται καθημερινώς τα παράπονα και τις γκρίνιες όλων των κατοίκων και γινόμαστε αποδέκτες εμείς αυτής της αρρυθμίας που υπάρχει. Επί τέλους πρέπει, όπως είπε και ο κ. Πρόεδρος προ ολίγου ότι πρέπει να γίνει πράξη αυτός ο Σχεδιασμός. Ευχαριστώ και εύχομαι καλή επιτυχία.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΕΡΓΙΑΛΗΣ

Αντινομάρχης Ν. Μαγνησίας

Κυρία και Κύριε Υφυπουργέ, κ.κ. Δήμαρχοι, κ. Πρύτανη, κυρίες και κύριοι. Θα ήθελα και εγώ από την πλευρά της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Μαγνησίας να χαιρετίσω την σημερινή ημερίδα μέσα από την οποία θα μας δοθεί η ευκαιρία να συζητήσουμε αλλά και να εκφράσουμε τις απόψεις μας για ένα τόσο σημαντικό θέμα όπως είναι το Γενικό Πλαίσιο

Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης. Θα ήθελα να μου επιτρέψετε αγαπητοί κύριοι του Προεδρείου, να εκφράσω και δύο ή τρεις σκέψεις από την πλευρά της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Νομίζουμε ότι μετά από τον Νόμο 360/1976 που στα 23 χρόνια της ισχύος του ελάχιστα εφαρμόστηκε, ο νέος Νόμος πλαίσιο για τον χωροταξικό σχεδιασμό δίνει επί τέλους μια νέα ευκαιρία στη χώρα μας να αποκτήσει ένα χωροταξικό σχέδιο. Ένα σχέδιο που θα ενισχύσει την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας μας, θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα στον ευρύτερο Ευρωπαϊκό, Μεσογειακό και Βαλκανικό χώρο, θα υποστηρίξει την οικονομική και κοινωνική συνοχή, θα συμβάλει τέλος στην προστασία και αποκατάσταση του περιβάλλοντος. Ο σημερινός Νόμος για την χωροταξία 2742/99 μας δίνει ελπίδες, και τροφοδοτεί με πιο αισιόδοξες προβλέψεις, εάν λάβουμε υπόψη και την κινητικότητα που έχει παρουσιασθεί τα τελευταία χρόνια σε Ευρωπαϊκό αλλά και σε Εθνικό επίπεδο. Αναφέρομαι στο σχέδιο ανάπτυξης του Κοινοτικού χώρου 1997 που σηματοδότησε την ανάδυση αλλά και την ανάδειξη μιας κοινής Ευρωπαϊκής χωροταξικής πολιτικής, που όπως είναι φυσικό τροφοδοτεί με άξονες αλλά και κατευθύνσεις τις παρόμοιες εθνικές πολιτικές. Αναφέρομαι επίσης στη μεγάλη διοικητική μεταρρύθμιση που ξεκίνησε με την θεσμοθέτηση της αιρετής Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και προχώρησε με το πρόγραμμα Ιωάννης Καποδίστριας, με την οποία δημιουργήθηκαν Δήμοι ικανοί, για να αποτελέσουν ισχυρά προγράμματα και αναπτυξιακά πεδία. Αναφέρομαι τέλος στην διαρκή αποκέντρωση της κεντρικής Διοίκησης, την ενδυνάμωση του ρόλου της περιφέρειας σαν ένα κύριο επίπεδο αναπτυξιακού και χωροταξικού σχεδιασμού. Έτσι λοιπόν, σήμερα έχουμε μπροστά μας για συζήτηση και δηλώνουμε τουλάχιστον εμείς της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Μαγνησίας, ιδιαίτερα χαρούμενοι για αυτό το γενικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης που εκπονήθηκε ήδη σε Εθνικό επίπεδο. Ένα σχέδιο που έχει έντονο στρατηγικό προσανατολισμό και παρέχει τους γενικούς άξονες χωροταξικής πολιτικής. Σε αυτόν το σχεδιασμό ο αγροτικός χώρος αποτελεί έναν τομέα με σημαντική βαρύτητα και για αυτόν τον λόγο προβλέπονται ιδιαίτερες πολιτικές και ιδιαίτεροι άξονες πολιτικών όπως, η προώθηση σύγχρονων πολιτικών αναδιάρθρωσης για την γεωργία και την κτηνοτροφία, η διαφοροποίηση και η εξειδίκευση των λειτουργιών μέσα στον αγροτικό χώρο, η ενίσχυση των περιβαλλοντικά φιλικών μορφών παραγωγής, η διαφύλαξη της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας, σημαντικό πρόβλημα και για την περιοχή μας αυτό, η διάχυση της ανάπτυξης των μικρών και μεσαίων αστικών κέντρων στον αγροτικό χώρο και η βελτίωση των αστικών εξυπηρετήσεων.

Είναι φυσικό ότι αυτοί οι άξονες επαναλαμβάνονται σε γενικές γραμμές στο περιφερειακό χωροταξικό σχέδιο της Θεσσαλίας που συζητήσαμε πριν ενάμισι περίπου χρόνο στο Νομαρχιακό Συμβούλιο δίνοντας ένα ξεκάθαρο στόχο στους άξονες στους οποίους θα πρέπει να κινηθεί γενικά η χωροταξική πολιτική στον αγροτικό χώρο. Εκείνο όμως που θα μου επιτρέψετε να πω σε αυτό το σημείο και να το επισημάνω είναι ότι το πλαίσιο αυτό παραμένει ακόμη γενικό και χρειάζεται άμεσα την παραπέρα εξειδίκευση με την βοήθεια του τρίτου Κοινοτικού πλαισίου στήριξης έτσι ώστε οι δράσεις να αποκτήσουν συγκεκριμένο χωρικό σημείο παρέμβασης και να γίνουν συγκεκριμένες χωρικές παρεμβάσεις, εάν θέλουμε να υπάρχει αποτελεσματικότητα και δεσμευτικότητα στο σχεδιασμό μας. Βέβαια, θα πρέπει να παραδεχθούμε όλοι ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός δεν είναι κάτι που γίνεται από την μια μέρα

στην άλλη. Είναι μια διαχρονική δραστηριότητα και τα εργαλεία τα οποία προβλέπονται μέσα από το Νόμο, όπως είναι οι περιοχές οργανωμένης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων, οι περιοχές ειδικών χωρικών παρεμβάσεων, τα σχέδια ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων σε συνδυασμό με τα Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. του Νομού για την βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων και των οικισμών της χώρας, πρέπει να χρησιμοποιηθούν μέσα από ουσιαστικές διαδικασίες πληροφόρησης, διαβούλευσης και εξορθολογισμού του σχεδιασμού. Το αποτέλεσμα, και αυτό πιστεύω είναι και το ζητούμενο και με αυτό κλείνω αυτή τη μικρή παρέμβαση, πρέπει να έχει κανονιστική ισχύ στη μικρή κλίμακα σχεδιασμού που αποτελεί ο νέος Δήμος με αυτά τα όρια που υπάρχουν σήμερα.

Για αυτό λοιπόν τελειώνοντας, επιτρέψτε μου να εκφράσω για άλλη μια φορά την ικανοποίησή μας γενικά ως Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας που η πολιτική ηγεσία αλλά και συγκεκριμένα η κα Υφυπουργός, που βρίσκεται εδώ μαζί μας σήμερα από πλευράς Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. έχει αναλάβει όλο αυτό το βάρος ώστε με ταχύτερους πλέον ρυθμούς, όχι μόνο να ολοκληρωθεί αυτός ο σχεδιασμός αλλά και να γίνει μια πραγματικότητα στη σημερινή πραγματικά πολύ δύσκολη συγκυρία την οποία διανύουμε. Θα ήθελα να ευχηθώ καλή επιτυχία στη σημερινή διαδικασία και καλή διαμονή σε όλους όσους προέρχονται από άλλες περιοχές. Ευχαριστώ.

ΡΟΔΟΥΛΑ ΖΗΣΗ
Υφυπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε

Η σημασία του αγροτικού χώρου στη συνολική οργάνωση του χώρου και την προστασία του περιβάλλοντος

Αγαπητοί φίλοι του Προεδρείου, κ. Πρύτανη, κ. Γενικέ, αγαπητέ συνάδελφε στην κυβέρνηση και στη βουλή, κ. Εκπρόσωπε του Νομάρχη, κ. Αντινομάρχη, κ.κ. Δήμαρχοι, κυρίες και κύριοι εκπρόσωποι της πολιτικής και της στρατιωτικής ηγεσίας της περιοχής μας, εκλεκτοί καθηγητές, αγαπητοί φοιτητές, κυρίες και κύριοι. Είναι ιδιαίτερη τιμή και χαρά για μένα σήμερα να ξεκινούμε αυτή την παρουσίαση με αυτή την ημερίδα από την γενέτειρά μου το Βόλο, όπου βρίσκεται η έδρα του Πανεπιστημίου της Θεσσαλίας και όπου βέβαια βρίσκεται το μοναδικό Τμήμα Χωροταξίας της Χώρας. Καταλαβαίνετε λοιπόν ότι για μένα αποτελεί τιμή, χρέος και δέσμευση να προωθήσουμε όλες αυτές τις υποχρεώσεις που έχουμε απέναντι στη χώρα, απέναντι στο σχεδιασμό και τελικά απέναντι στην ανάπτυξη. Σας καλωσορίζω λοιπόν στο Βόλο, εκφράζω την ικανοποίησή μου και σας ευχαριστώ όλους για την συμμετοχή σας εδώ.

Η δημιουργία του μεγάλου οικονομικού χώρου της Ευρώπης και η διεύρυνση προς τις Ανατολικές χώρες έχει σημαντικό αντίκτυπο στο περιβάλλον και κυρίως στη φυσική μας κληρονομιά. Κατά κάποιον τρόπο η συγκρότηση οικολογικών μακροπεριφερειών με την ευρύτερη έννοια θα μπορούσε να αποτελέσει μια απάντηση στα ερωτήματα που τίθενται σήμερα. Τα ερωτήματα αυτά είναι ιδιαίτερα πρόσφατα και δεν απασχολούν αποκλειστικά την Ευρώπη. Σε όλο τον κόσμο βλέπουμε να δημιουργούνται οικονομικές μακροπεριφέρειες, το βλέπουμε π.χ. στην Αμερική, με τη ζώνη ελευθέρων συναλλαγών που θα εξελιχθεί σε μια μεγάλη εσωτερική αγορά της Αμερικής. Βλέπουμε επίσης ότι η δημιουργία των μακροπεριφερειών των μεγάλων αγορών έχει αρνητικές συνέπειες για το περιβάλλον και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η NAFTA, ή ζώνη ελευθέρων συναλλαγών, έχει δημιουργήσει μια επιτροπή για το περιβάλλον, με έδρα το Μόντρεαλ, που ασχολείται με τις συνέπειες προσπαθώντας να ελαχιστοποιήσει τα αρνητικά τους αποτελέσματα. Έτσι λοιπόν το ερώτημα που τίθεται είναι πώς θα προχωρήσουμε σε αξιολόγηση συνεπειών της ανάπτυξης στις οικολογικές μακροπεριφέρειες που δημιουργούνται στην Ευρώπη.

Διαπιστώνεται επίσης ότι η χωρική διάσταση της ανάπτυξης αποτελεί ένα οργανικό και αναπόσπαστο τμήμα της κοινωνικής και οικονομικής διεργασίας και διαδικασίας για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής και όχι ένα διακοσμητικό στοιχείο στο πλαίσιο της αναπτυξιακής διαδικασίας. Σε πρακτικό επίπεδο ο σχεδιασμός του χώρου ως μια οριζόντια πολιτική μπορεί να συντονίσει τις τομεακές πολιτικές αφού ενσωματωθεί σε κάθε μία από αυτές. Βέβαια η χωροταξία δεν αποτελεί μέχρι σήμερα επίσημη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την έννοια ότι δεν υπάρχουν κανονισμοί και οδηγίες όπως στις άλλες πολιτικές. Έχει όμως ουσιαστικό ρόλο καθώς αυτή η χωρική ανάπτυξη συνδέεται και αλληλεπιδρά σε όλες τις άλλες πολιτικές, όπως είναι η κοινή αγροτική πολιτική, η πολιτική μεταφορών, η περιβαλλοντική πολιτική και κυρίως η περιφερειακή πολιτική. Υπάρχει λοιπόν αυτή η αλληλεπίδραση που καθιστά τη χωροταξία ως οριζόντια πολιτική απαραίτητη για την εφαρμογή και των άλλων πολιτικών όπως και αντίστροφα, διότι η επίδραση των άλλων πολιτικών στη χωροταξία είναι ουσιαστική για την εφαρμογή της.

Σήμερα οι ευρωπαϊκές περιφέρειες εξακολουθούν να υφίστανται δοκιμασίες που έχουν ως αντικειμενικό σκοπό την διατήρηση των ανταγωνιστικών τους πλεονεκτημάτων τα οποία θα τους επιτρέψουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Παρ' όλες όμως τις προσπάθειες που γίνονται παρατηρείται μια διαρκής αύξηση του χάσματος απόδοσης μεταξύ των περιφερειών όπως επίσης και μια συνεχής αύξηση του κόστους διατήρησης της συνοχής. Θα γίνω περισσότερο σαφής με το εξής παράδειγμα. Έχουμε σήμερα μια πολύ μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά με πολύ σημαντικά αποτελέσματα στην οικονομία των μεταφορών και φυσικά αντίστοιχο αντίκτυπο και στο περιβάλλον. Σε ολόκληρη την Ευρώπη έχουμε πολύ μεγάλη μείωση της κυκλοφορίας ατόμων και προϊόντων μέσω των σιδηροδρόμων με αντίστοιχη ετήσια αύξηση των οδικών και αεροπορικών μεταφορών και αυτό έχει βέβαια ένα αντίκτυπο στο περιβάλλον. Πριν από 3 χρόνια έγινε μια συμφωνία μεταξύ Ελβετίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για την σύνδεση της Ελβετίας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ζήτησε από την Ελβετία να αυξήσει το ανώτατο όριο του τωναζ των φορτηγών που διέσχιζαν την Ελβετία από 34 σε 44 τόνους, όπως και τα όρια

θορούβου και όγκου φορτηγών. Να μπορεί επίσης να γίνεται ελεύθερη διέλευση των φορτηγών κατά την διάρκεια της νύκτας, κάτι που απαγορεύεται από την συνομοσπονδία, ώστε να λειτουργεί αδιάλειπτα η ροή εμπορευμάτων και τέλος να εγκαταλείψει η Ελβετία την φορολογική επιβάρυνση που προβλεπόταν για την διέλευση ευρωπαϊκών φορτηγών και βέβαια νέα σημεία διέλευσης στις Άλπεις. Είναι λοιπόν φανερό πως η αγορά και η επέκτασή της μπορεί να προκαλέσει αντίκτυπο π.χ. στις Αλπικές πεδιάδες της Ελβετίας. Ευτυχώς η Ελβετία απάντησε μέσω της οικοδόμησης ενός νέου συστήματος μεταφοράς των φορτηγών με τρένα, ένα σύστημα που βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη. Μέσα από αυτό το παράδειγμα που σας ανέφερα φαίνεται δυστυχώς ότι η αύξηση των μεταφορών στην Ευρώπη γενικότερα, εξ αιτίας της μεγάλης αυτής αγοράς αλλάζει εντελώς την χωροθέτηση π.χ. των νέων μεγάλων αεροδρομίων που εγκαταλείπουν το αστικό περιβάλλον και κατασκευάζονται πλέον σε απόσταση 80 ή και 100 χμ. από τις πόλεις, όπως στο παράδειγμα του αεροδρομίου Malpensa τρίτου αεροδρομίου του Παρισιού. Βλέπουμε ότι πλέον τα αεροδρόμια κατασκευάζονται όχι σε συνάρτηση με αστικούς πυρήνες αλλά στην ύπαιθρο σε συνάρτηση με οδικές ή σιδηροδρομικές συνδέσεις και πλέον αρχίζουμε να έχουμε σε ευρωπαϊκή κλίμακα ένα τεράστιο δίκτυο με σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Πρέπει επίσης να τονίσουμε την δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς του τουρισμού, της ψυχαγωγίας με ότι αυτό συνεπάγεται σε θέματα μεταφορών, κατάληψης χώρων και πίεσης στα φυσικά πάρκα της Ευρώπης park nature! Η ενοποίηση της αγοράς σημαίνει και ενοποίηση προτύπων, ο ρόλος των οποίων είναι καθοριστικός, είτε είναι θετικός είτε είναι αρνητικός για το περιβάλλον. Οι περιφερειακές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαιτούν πολύ μεγάλη υποδομή, πολλούς αυτοκινητοδρόμους, σημαντικές χωροταξικές διευθετήσεις και μπορούν παρ' όλα αυτά να έχουν πολύ μεγάλες συνέπειες τόσο θετικές όσο και αρνητικές για το περιβάλλον. Το διαπιστώνουμε για παράδειγμα στα μεγάλα προγράμματα κατασκευής αυτοκινητοδρόμων στην Ευρώπη. Στα πλαίσια του προγράμματος Relance πριν από 5 χρόνια προβλέπονταν 13 μεγάλα έργα υποδομής που θα επέτρεπαν να διασχίσουμε μεγάλα ορεινά συμπλέγματα που ήταν μέχρι τότε παρθένα. Οφείλω επίσης να ομολογήσω ότι αυτές οι πολιτικές συνοχής έχουν και θετικά αποτελέσματα, όπως την οικονομική ενίσχυση των χωρών του Νότου για επενδύσεις στον τομέα του περιβάλλοντος. Παράλληλα όμως επιφέρουν μια ραγδαία ανάπτυξη της οικονομίας, την ευθυγράμμιση του τρόπου κατανάλωσης και κατ' επέκταση αντίστοιχο αντίκτυπο στο περιβάλλον σε βαθμό που οι χώρες του Νότου να ζητούν κάποιες εξαιρέσεις σε ότι αφορά τα πρότυπα για τις εκπομπές ρύπων, όπως τα οξείδια του θείου κλπ. Εδώ και 20 χρόνια παρακολουθούμε την εξέλιξη των μεγάλων αυτών χωρικών συνόλων, τα οποία θα διευρυνθούν περαιτέρω στο μέλλον. Από την άλλη έχουμε την σύμβαση της Γενεύης για την περιφερειακή ατμοσφαιρική μόλυνση που ασχολείται με την ατμόσφαιρα της Ευρώπης ως σύνολο. Έχουμε οικολογικές μακροπεριφέρειες, όπως οι θάλασσες που περιβάλλουν την Ευρώπη, το σύνολο των περιφερειακών θαλασσών, όπως η Μεσόγειος, η Μαύρη Θάλασσα, η Βαλτική, η Βόρεια Θάλασσα καλύπτονται από συμβάσεις επίσης ο οικολογικός χώρος της άγριας ζωής καλύπτεται από την σύμβαση της Βέρνης (1979). Επισημαίνω ότι το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει επιτελέσει καταπληκτική εργασία τα τελευταία 30 χρόνια για την προστασία των παράκτιων και ορεινών περιοχών. Με βάση την αντίστοιχη συνθήκη του 1973 και πιο

πρόσφατες συνθήκες ψηφίστηκαν διάφοροι νόμοι για την προστασία των παράκτιων περιοχών υπογράφηκε η σύμβαση για την προστασία των Άλπεων μια σημαντική σύμβαση κατά τη γνώμη μου που αξίζει να επεκταθεί για να καλύψει και άλλους ορεινούς όγκους της Ευρώπης, τα Πυρηναία, τα Καρπάθια, τα Βαλκάνια. Υπάρχει επίσης και η νέα Ευρωπαϊκή σύμβαση για το τοπίο καθώς και καινούριες Ευρωπαϊκές οδηγίες που αρχίζουν να θεωρούν το χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως οικολογική μακροπεριφέρεια όπως η σχετική με το δίκτυο NATURA 2000. Έχουμε λοιπόν όλες αυτές τις συμβάσεις των Άλπεων του Σάλσμπουργκ μία πολύ καλή σύμβαση αλλά εξακολουθούμε να μην έχουμε κοινή πολιτική για τις παράκτιες περιοχές της Ευρώπης δεν υπάρχει πρωτόκολλο ή οδηγία για τις παράκτιες περιοχές, οι χώρες το αρνήθηκαν. Κυρίες και κύριοι θα ήθελα να πω πάρα πολλά αλλά δεν θέλω να σας κουράσω. Θέλω απλά να σας ευχαριστήσω και να δηλώσω ότι εμείς στο Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. θα προχωρήσουμε πολύ σημαντικά με συνέργια με την επιστήμη, με την τοπική κοινωνία, με τους θεσμούς για να μπορέσουμε πραγματικά να ολοκληρώσουμε έναν σχεδιασμό στον οποίο συμμετέχετε όλοι, η επιστήμη, η πολιτική, η πολιτεία, οι θεσμοί, οι πολίτες γιατί πιστεύουμε ότι ο στόχος όλων είναι η βιώσιμη ανάπτυξη, αυτό που είναι το ζητούμενο σε όλες τις χώρες αυτό για το οποίο οδηγούμαστε στο Γιοχάνεσμπουργκ τον Σεπτέμβριο του 2002 όπου όλες οι χώρες αναπτυσσόμενες και αναπτυγμένες θα μιλήσουν για το πώς θα φτιάξουν τη νέα στρατηγική τους. Τη στρατηγική που θα ακουμπά στους τρεις πυλώνες στην οικονομία, στην κοινωνία και βέβαια στο περιβάλλον. Το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. αλλά και η κυβέρνηση και η πολιτεία είμαστε πάντα στη διάθεση των πολιτών ακόμη και των μη κυβερνητικών οργανώσεων αλλά πάντα σε μία συνέργια εποικοδομητική. Θέλω να ευχαριστήσω και να δηλώσω ότι χρειαζόμαστε τη συνεργασία όλων σας αλλά και των καθηγητών και των φοιτητών του πανεπιστημίου της Θεσσαλίας του τμήματος της χωροταξίας γιατί πιστεύουμε ότι η φρεσκάδα, η φαντασία, η γνώση και η επιστημονική επάρκεια όλων σας θα βοηθήσει το συνολικό έργο της χώρας για την ανάπτυξη, τον σχεδιασμό αλλά και την υλοποίηση όλων αυτών των παρεμβάσεων και των δραστηριοτήτων που είναι ωφέλιμες για το κοινωνικό σύνολο και το μέλλον της χώρας. Σας ευχαριστώ θερμά.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΡΓΥΡΗΣ

Υφυπουργός Γεωργίας

Η σημασία του αγροτικού χώρου και του πρωτογενή τομέα στην εθνική οικονομία.

Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε, κ. Πρύτανι, κ. Γενικέ, κύριοι Εκπρόσωποι της Νομαρχιακής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εκπρόσωπε του Στρατού, αγαπητοί φοιτητές, συναδέλφισσα. Είναι μεγάλη χαρά για μένα να βρίσκομαι σήμερα σε αυτήν την σημαντική Ημερίδα μια ημερίδα που πιστεύω ότι δίνει την δυνατότητα, και αποτελεί την επιβεβαίωση της συμβολής που μπορεί να έχει ο επιστημονικός κόσμος της χώρας, ο χώρος της γνώσης και της έρευνας σε άμεση συνεργασία με τους κοινωνικούς και πολιτικούς φορείς στην προσπάθεια ανάπτυξης της

ελληνικής αγροτικής οικονομίας. Ο ελληνικός αγροτικός τομέας βιώνει μέσα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό και οικονομικό παγκόσμιο περιβάλλον, που δέχεται αλλεπάλληλες επιδράσεις που προκαλούν αναπροσαρμογές πολιτικών με βάση τα νέα δεδομένα. Στην εποχή των ανοικτών συνόρων, των εμπορικών δρόμων, των νέων τεχνολογιών, της βιοτεχνολογίας και της πληροφορίας βασική προτεραιότητα στη δράση μας είναι να σκεπτόμαστε παγκόσμια και να δρούμε τοπικά, να παράγουμε τοπικά και να πουλάμε παγκόσμια. Για πολλά χρόνια ο αγροτικός τομέας στηρίχθηκε σε συμβατικές μορφές γεωργίας και κτηνοτροφίας που σε συνδυασμό με τις αθρόες ενισχύσεις προσπάθησε να πετύχει την βιωσιμότητα μέσα από τον ανταγωνισμό της ποσότητας. Όστόσο δομικές και διαρθρωτικές αδυναμίες, εκτός ορισμένων περιπτώσεων, δεν επέτρεψαν την επιτυχημένη ανάπτυξη αυτού του μοντέλου στη χώρα. Αποτέλεσμα αυτού του μοντέλου είναι τα σοβαρά προβλήματα για το περιβάλλον αλλά και οι αλλεπάλληλες διατροφικές χρήσεις που σήμερα βιώνουμε και οι οποίες προκαλούν καταλυτικές αλλαγές στον προσανατολισμό όχι μόνο του ευρωπαϊκού αλλά και του παγκόσμιου αγροτικού μοντέλου. Βιώνουμε ήδη την μετάβαση του παραδοσιακού μοντέλου σε αυτό που ονομάζουμε *αγροτοδιατροφικό*, όπου η ποιότητα των προϊόντων και ο καταναλωτής έχουν δεσπόζουσα θέση. Παράλληλα είμαστε και μάρτυρες μίας συστηματικής προσπάθειας των μεγάλων πολυεθνικών με την βιοτεχνολογία και τα μεταλλαγμένα τρόφιμα να χειραγωγήσουν αυτήν την απαίτηση για αλλαγή και να επαναφέρουν στο προσκήνιο το μοντέλο που αποχωρεί. Πιστεύουμε όμως ότι η ανταγωνιστικότητα και η βιωσιμότητα της γεωργίας, θα καθοριστεί τελικά από τα νέα διατροφικά πρότυπα και την ύπαρξη μιας γεωργίας φιλικής προς το περιβάλλον., εδώ θα κάνω μια παρένθεση για την μεγάλη συμβολή του αγροτικού τομέα. Στην Ελλάδα για το έτος 2001, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν γεωργικής παραγωγής αποτέλεσε το 16,3 του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, ενώ ο γεωργικός τομέας εξακολουθεί να απασχολεί περίπου το 18% του συνόλου των εργαζομένων. Για το έτος 2002 οι εισροές πόρων στον αγροτικό τομέα προβλέπεται ότι θα ανέλθουν σε 5 δις 815 εκ. ευρώ αυξημένες κατά 4,5% σε σχέση με το 2001. Είναι ευρέως γνωστό ότι τα γεωργικά μας προϊόντα αποτελούν σημαντικό συντελεστή του εξαγωγικού μας φορτίου 25- 30% επί του συνόλου των εξαγωγών. Είναι λοιπόν φανερό πώς η ελληνική γεωργία δηλώνει το παρόν, έχει δυνατότητες σημαντικής προσφοράς στην οικονομία, έχει κοινωνική και πολιτιστική ταυτότητα και αποτελεί χρέος όλων μας, της Πολιτείας, των εμπλεκόμενων φορέων και παραγωγών να της προσφέρουμε το μέλλον που δικαιωματικά της ανήκει ώστε να εξακολουθήσει να διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στις εσωτερικές και διεθνείς εξελίξεις. Η ελληνική γεωργία είναι παρούσα στην αφετηρία αυτής της νέας μεταρρύθμισης του αγροτικού τομέα, όπου ζητούμενο είναι η ποιότητα και όχι η ποσότητα με σημαντικά πλεονεκτήματα. Η προσαρμογή της αγροτικής μας πολιτικής στην ανάδειξη και αξιοποίηση αυτών των πλεονεκτημάτων είναι μια απαραίτητη διαδικασία και παράλληλα το ελάχιστο πολιτικό χρέος προς την αγροτική κοινωνία. Στόχο αποτελεί η αποτροπή της αγροτικής μετανάστευσης, η τόνωση της απασχόλησης και οι ίσες ευκαιρίες. Η ανταπόκριση στις αυξανόμενες απαιτήσεις για περισσότερη ποιότητα στην υγεία, την ασφάλεια, την προσωπική εξέλιξη και τέλος την βελτίωση της αγροτικής ευημερίας. Σε αυτή την πρόκληση ο αγροτικός τομέας της χώρας μας μπορεί να εκφρασθεί δυναμικά, γιατί διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα και υγιείς αφετηρίες

την παραγωγή αγροτικών προϊόντων σε συνδυασμό με το φυσικό περιβάλλον, την κοινωνική συνοχή και την δύναμη της συμμετοχής των πολιτών μέσα από διαδικασίες ένταξής τους σε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης, την αναπτυσσόμενη οικονομία της χώρας και τις δυναμικές ομάδες παραγωγών, το πλούσιο και ανόθευτο περιβάλλον μας. Η πολιτική αυτή της νέας γεωργίας πρέπει να γίνει κτήμα όλων των ελλήνων και ελληνίδων αγροτών και παραγωγών, αξιοποιώντας τα εργαλεία που υπάρχουν με κάθε δυνατό τρόπο.

1. Επιστημονική γνώση και έρευνα για όλες τις δράσεις του αγροτικού τομέα, καθώς ο ανταγωνισμός έχει καταστήσει απαγορευτική κάθε διαδικασία εμπειρικών εγχειρημάτων.
2. Την αξιοποίηση όλων των θεσμικών παρεμβάσεων και των μηχανισμών υποστήριξης, που έχουν δημιουργηθεί μέσα από την ένταξή τους σε ένα κοινό πολιτικό πλαίσιο δράσης.
3. Την νέα λειτουργία όλων των συνεταιρισμών, των ομάδων παραγωγών και των επαγγελματικών οργανώσεων στην κατεύθυνση να φέρουν τους γεωργούς πολύ περισσότερο σε επαφή με την αγορά και τις απαιτήσεις επιτυγχάνοντας μεγαλύτερο μερίδιο από την αξία για τους παραγωγούς
4. Τους πόρους που έχουν εξασφαλισθεί για την εφαρμογή της ολοκληρωμένης διαχείρισης και της ανάπτυξης της βιολογικής γεωργίας
5. Την ανάταξη τέλος του κοινωνικού ρόλου των πολιτών αγροτών, παραγωγών μέσα από την ισότιμη συμμετοχή των δύο φύλλων

Μόνο έτσι μπορούμε να διεκδικήσουμε την αύξηση των οικονομιών εισροών στον αγροτικό χώρο και μερίδιο από τα παγκόσμια κέρδη. Βέβαια, εδώ θα ήθελα να επισημάνω πως ο αγροτικός τομέας πρέπει να ενταχθεί στα σύγχρονα πρότυπα λειτουργίας και να αναπτύξει την σχέση του με την αγορά. Κάθε μας προσπάθεια πρέπει να έχει σαν στόχο να φέρει τους αγρότες και τους Παραγωγούς πιο κοντά στην αγορά. Επίσης κάθε προσπάθειά μας πρέπει να βελτιώνει τις διαρθρωτικές και άλλες αδυναμίες της ελληνικής γεωργίας. Στόχος μας είναι η δημιουργία γεωργικών εκμεταλλεύσεων που να προσιδιάζουν περισσότερο προς τις βιομηχανίες των υπολοίπων τομέων της οικονομίας. Όμως δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι, εάν ήταν εύκολη η σύσταση μιας αποδοτικής αγροτικής επιχείρησης, να ήσασταν σίγουροι πως ήδη θα υπήρχαν πάρα πολλοί που θα είχαν αναπτύξει δράση στον τομέα αυτό και σίγουρα δεν θα ανέμεναν τις δικές μας πρωτοβουλίες και διαπιστώσεις. Αυτός είναι και ο λόγος που, με βασικό εργαλείο τους πόρους του τρίτου Κ.Π.Σ., γίνεται μια συντονισμένη προσπάθεια ώστε από την μια πλευρά να αντιμετωπισθούν τα διαρθρωτικά προβλήματα και να βελτιώσουμε την ηλικιακή σύνθεση του αγροτικού πληθυσμού, αλλά ταυτόχρονα και να βοηθήσουμε όλους εκείνους που ενστερνίζονται την αρχή μιας επιχειρηματικής γεωργίας, που παράγει ποιοτικά προϊόντα και σέβεται το περιβάλλον, να βρουν διέξοδο και να γίνουν παράδειγμα για τους υπόλοιπους. Βέβαια, πολὺς λόγος γίνεται σήμερα για τις επιδοτήσεις των προϊόντων εάν το διατυπώσουμε διαφορετικά για τις ενισχύσεις που καταβάλλονται στον αγροτικό τομέα. Δεν πρέπει η γεωργία να εξομοιώνεται με τους άλλους κλάδους της οικονομίας, πρέπει απλώς να τους παρακολουθεί.

Εδώ θα ήθελα πάλι να ανοίξω μια παρένθεση. Δεν υπάρχει γεωργία και δεν θα υπάρξει χωρίς επιδοτήσεις, ακόμα - ακόμα και στην Μέκκα του φιλελευθερισμού στις ΗΠΑ με μεγάλη αγωνία περιμένουμε και στην Ευρώπη να δούμε το νέο πακέτο στήριξης της γεωργίας. Για να φύγουμε λοιπόν από αυτό το δίλημμα το ζήτημα είναι ποιες θα είναι οι επιδοτήσεις και σε ποιους τομείς και με ποιόν τρόπο θα δίνονται οι επιδοτήσεις. Γι αυτό οι γεωργοί έχουν σημαντικό ρόλο στην παραγωγή των τροφίμων αλλά και στην διατήρηση του περιβάλλοντος. Γι αυτό έχουν ανάγκη ενισχύσεων προκειμένου να εξασφαλίζονται, ιδίως όσον αφορά τα τρόφιμα που αποτελούν σημείο στρατηγικής για όλες τις χώρες. Οφείλουμε όμως να αξιοποιούμε κατάλληλα τις ενισχύσεις που θα εξακολουθήσουν να υπάρχουν με την μια ή με την άλλη μορφή, ώστε η νέα γεωργία που ξεκινάει με αρκετά καλά εφόδια για την χώρα μας να μπορέσει να ανταποκριθεί στην ανταγωνιστική γεωργία του αύριο. Θα πρέπει να πω στους φίλους αγρότες και στις αγρότισσες ότι θα πρέπει να παράγουμε για την αγορά και να παίρνουμε την επιδότηση και δεν πρέπει να παράγουμε για την επιδότηση, αγνοώντας την αγορά. Τέλος κυρίες και κύριοι, αγαπητοί φίλοι και φίλες, ολόκληρο το μοντέλο της νέας γεωργίας, που στηρίζεται επάνω στο τετράπτυχο, εκπαίδευση, ποιότητα, ανταγωνιστικότητα, επιχειρηματικότητα, μπορεί να δώσει νέα πνοή στον αγροτικό χώρο και στην εθνική οικονομία γενικότερα. Είναι ευθύνη όλων μας να αντιληφθούμε τον ρόλο και την συμβολή μας σε αυτή την προσπάθεια. Σας εύχομαι καλή επιτυχία και ευχαριστώ για την πρόσκληση.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΑΚΟΣ

Εδώ τελειώνει το πρώτο μέρος της ημερίδας και ακολουθεί η πρώτη κανονική συνεδρία του προγράμματος. Θα ήθελα να εκφράσω εκ μέρους του προεδρείου και εκ μέρους του τμήματος τις ευχαριστίες μας στο εργαστήριο Πολεοδομικού και Χωροταξικού Σχεδιασμού, στον καθηγητή κ. Οικονόμου και τους συνεργάτες του για την πετυχημένη οργάνωση αυτής της ημερίδας και την αθρόα συμμετοχή.

2^η Συνεδρία: Εισηγήσεις

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΒΑΣΕΝΧΟΒΕΝ

Καθηγητής του Ε.Μ.Π., Πρόεδρος Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α

Ο ρόλος του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Αφού ευχαριστήσω και εγώ για την πρόσκληση να μιλήσω σε αυτήν την ημερίδα, θα ήθελα να ξεκινήσω γυρίζοντας πίσω στην πρώτη συνεδρίαση του εθνικού συμβουλίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης στις 26 Ιουλίου 2001, οπότε στην πανηγυρική εκείνη συνεδρίαση είχα την ευκαιρία να προσπαθήσω να δώσω το στίγμα του ρόλου του συμβουλίου, όπως τουλάχιστον εγώ το αντιλαμβανόμουν, ενός οργάνου με κείμενο ρόλο στην διαδικασία του συμμετοχικού σχεδιασμού. Είχα αναφερθεί στο πρόβλημα της συμφιλίωσης της προσωπικής αξιολόγησης των προβλημάτων που κάνει ο κάθε πολίτης με την αξιολόγηση που πρέπει να κάνει το κοινωνικό σύνολο ή πρέπει να γίνεται προς το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου. Είχα συνεχίσει τότε, τονίζοντας μερικές γενικές αρχές τις οποίες πάρα πολύ σύντομα θα προσπαθήσω να συνοψίσω, αφού προχωρήσω σε κάποια νέα ερωτήματα.

Το πρόβλημα που έχουμε είναι ότι ανάμεσα στην προσωπική αξιολόγηση του πολίτη και του κοινωνικού συνόλου, υπάρχει μια αβυσσαλέα διαφορά και δημιουργούνται και μερικά άβολα ερωτήματα όπως ποιος είναι αυτός που εκπροσωπεί το κοινωνικό σύνολο, ποιος είναι εκείνος που έχει το δικαίωμα να διαιτητεύει όταν παρουσιάζονται τέτοιες διαφορές, οι οποίες πολλές φορές παίρνουν πολύ μεγάλες και συχνά βίαιες διαστάσεις. Είναι εύκολη, ενδεχομένως, η απάντηση διότι μπορεί κανείς να πει ότι προφανώς αυτός που διαιτητεύει σε μία δημοκρατική κοινωνία είναι τα δημοκρατικά εκλεγμένα όργανα. Αυτή η απάντηση όμως δεν αρκεί, για τον λόγο ότι οι δημόσιες αρχές, κεντρικές, περιφερειακές, τοπικές έχουν συχνά να αντιμετωπίσουν ένα συσσωρευμένο έλλειμμα υποδομών και ρυθμίσεων που δίνει την δυνατότητα στον μεμονωμένο πολίτη να θέτει ερωτήματα για την αποτελεσματικότητα του δημόσιου μηχανισμού. Η δημόσια διοίκηση είναι φορτωμένη με ένα παρελθόν ενεργειών για τις οποίες το ίδιο το κράτος έχει ευθύνη με την έννοια ότι αυτές οι ενέργειες έχουν δημιουργήσει μία αίσθηση, πολύ συχνά αυθαιρεσίας, και μία δυνατότητα στον μέσο πολίτη να μπορεί να πει: Μα πάντα έτσι δεν γινόταν; Γιατί τώρα θα αλλάξει κάτι;. Επί πλέον έχει δημιουργηθεί μία πίεση χρόνου, προθεσμίες με την ευρεία έννοια του όρου που έχουν προ πολλού περάσει και μία γενικευμένη δυσπιστία για τις οποίες διαβεβαιώσεις δίνονται. Οπότε και πάλι ο μέσος πολίτης μπορεί να αναρωτηθεί: μα όντως ανήκει στο παρελθόν η αυθαίρετη οικοδόμηση; Όντως έχουν επιβληθεί έλεγχοι για την ρύπανση; Όντως θα πάψουν να οικοδομούνται τα καμένα δάση; κ.ο.κ Σε αυτό θα πρέπει να προσθέσουμε ότι σήμερα όταν φιλοδοξούμε να πετύχουμε αυτό το περίφημο όνειρο της βιώσιμης ανάπτυξης πρέπει, να συνειδητοποιήσουμε ότι έχουμε να κάνουμε με ένα ζητούμενο το οποίο πάρα πολύ δύσκολα

μπορούμε να προσεγγίσουμε μέσα από αυστηρά ορθολογικό σχεδιασμό, που έτσι και αλλιώς είναι μία αυταπάτη που αμφισβητείται πάρα πολύ έντονα σήμερα.

Μέσα λοιπόν σε αυτό το κλίμα αμφισβήτησης έκανε την εμφάνισή του το Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α.. Όπως ξέρετε δεν είναι ένα όργανο που παίρνει αποφάσεις, όμως έχει ένα σημαντικό ρόλο και μια δυνατότητα να επηρεάζει αυτές τις αποφάσεις, διότι αποτελεί ένα όργανο κοινωνικού διαλόγου και προβληματισμού. Η γνωμοδότηση την οποία καλείται να δώσει σε διάφορα θέματα μπορεί και πρέπει να παίξει έναν πολύ σημαντικό ρόλο εξασφάλισης κοινωνικής συναίνεσης. Είναι ένα εθνικό forum κατά κάποιο τρόπο στο οποίο εκπροσωπούνται κοινωνικές τάξεις, μαζικοί φορείς, άτομα με ειδικές γνώσεις ένα forum μέσα στο οποίο διεξάγεται μία συζήτηση επάνω στις εθνικές αναγκαιότητες και τις προτεραιότητες του χωροταξικού σχεδιασμού. Είναι όμως και ένα όργανο το οποίο πρέπει να αποδείξει την ανεξαρτησία του, να αποδείξει ότι έχει ελευθερία διαλόγου και γνώμης, διότι μόνον έτσι θα αποκτήσει κύρος και θα αποδώσει κοινωνικά επωφελές έργο. Πρέπει να καταφέρει να σταθεί πάνω από ανταγωνιστικά συμφέροντα κοινωνικών ομάδων και οι συζητήσεις του πρέπει να γίνονται με έναν τρόπο που να αποτρέπει την προσπάθεια επικράτησης συγκεκριμένων συμφερόντων. Ούτε πάλι πρέπει να είναι απλώς ένα απλό forum διαμαρτυρίας. Πρέπει να δημιουργήσει λοιπόν ένα δικό του προβληματισμό αναζητώντας πάντοτε αυτό που πιστεύει ότι είναι το γενικό και το καίριο και να θέσει θέματα που αξίζουν να γίνουν αντικείμενο διαλόγου και χάραξης πολιτικής χωρίς να κατατρίβεται με τα ασήμαντα και τα δευτερεύοντα. Όλα αυτά μέσα σε ένα πνεύμα συνείδησης ότι πρόκειται για ένα βήμα διαλόγου για τα μεγάλα προβλήματα του ελληνικού γεωγραφικού χώρου και με μια διάθεση συνεργασίας με όλα τα κρατικά και μη κέντρα που έχουν λόγο για συγγενικά θέματα. Πρέπει ακόμη να λειτουργήσει ως ένας χώρος αμοιβαίας ανταλλαγής γνώσης και μάθησης του ενός απ' τον άλλον και ως πρότυπο συμμετοχικών διαδικασιών. Είναι σημαντικό ότι ο ιδρυτικός του νόμος δίνει την δυνατότητα για την εκπλήρωση της αποστολής του να ζητεί το συμβούλιο στοιχεία και πληροφορίες από όλους τους αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες οι οποίοι οφείλουν να τις παρέχουν εγκαίρως και μπορούν να καλούνται εκπρόσωποι διαφόρων φορέων να αναπτύσσουν προφορικά τις απόψεις τους. Ήταν ιδιαίτερα θετικό ότι από την πρώτη στιγμή και η πολιτική ηγεσία του ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. υποσχέθηκε συμπαράσταση στο έργο του και οι υπηρεσίες του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., και ειδικότερα της διεύθυνσης χωροταξίας, το στήριξαν διοικητικά. Θυμίζω ότι σύμφωνα με τον νόμο 2742/99 το Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. αποτελεί όργανο κοινωνικού διαλόγου και διαβούλευσης για θέματα ιδιαίτερης σημασίας που αφορούν την άσκηση της εθνικής χωροταξικής πολιτικής και πολιτικής αειφόρου ανάπτυξης. Έργο του συμβουλίου είναι η υποβολή γνωμοδοτήσεων ή εγγράφων παρατηρήσεων και η διατύπωση προτάσεων σχετικά με την εθνική χωροταξική πολιτική και πολιτική αειφόρου ανάπτυξης και τα αναγκαία μέτρα και ενέργειες για την εφαρμογή τους. Ειδικά το συμβούλιο γνωμοδοτεί για το περιεχόμενο του γενικού και των ειδικών πλαισίων χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης και συμμετέχει περιοδικώς, με γνώμες και παρατηρήσεις στην διαδικασία παρακολούθησης, αξιολόγησης και αναθεώρησής τους. Όπως ήδη είπα και δεν χρειάζεται να διαβάσω τον πλήρη κατάλογο, στο συμβούλιο μετέχουν εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης, της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης μαζικών φορέων και επιμελητηρίων,

επαγγελματικών και επιστημονικών, σύλλογοι πολεοδόμων, αρχιτεκτόνων, περιβαλλοντικές οργανώσεις, όπως και πανεπιστημιακοί με ειδικότητα στην χωροταξία. Με βάση αυτές τις αρχές, πιστεύω ότι στο συμβούλιο μπορεί να τεθεί η βάση της οικοδόμησης μιας συναινετικής διαδικασίας για τα θέματα χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης, με το θέμα των ακτών ως την πρώτη δοκιμασία προς την κατεύθυνση αυτή. Ήδη το συμβούλιο έχει αρχίσει να αναπτύσσει έναν εσωτερικό προβληματισμό και θα μπορούσε ακόμη περισσότερο να αναπτύξει αυτόνομες πρωτοβουλίες και να προκαλέσει έναν ευρύτερο διάλογο και να προωθήσει απόψεις για την χάραξη κυβερνητικής πολιτικής. Αρκεί, και εδώ είναι ένα μεγάλο ζητούμενο, να παραμείνει ενεργό και να μην παρουσιάσει συμπτώματα περιθωριοποίησης, να μην φαίνεται ότι ατονεί η λειτουργία του, όπως για να είμαι ειλικρινής φοβάμαι ότι μπορεί να παρουσιάσει τέτοια συμπτώματα στην παρούσα λειτουργία. Αυτό διότι δεν είναι μόνο η ίδια η λειτουργία του Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. που έχει μεγάλη σημασία, είναι και για ένα δεύτερο λόγο ότι το μοντέλο του Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. θα μπορούσε να αποτελέσει το πρότυπο ανάλογων οργάνων σε περιφερειακό ή νομαρχιακό επίπεδο προκειμένου να γίνει το βήμα τοπικού διαλόγου πλέον για θέματα βιώσιμης ανάπτυξης του χώρου όπως και πάλι το τόσο επίκαιρο θέμα της προστασίας και ανάπτυξης των παράκτιων ζωνών. Η εμπειρία του συμβουλίου ωστόσο, μέχρι σήμερα, είναι περιορισμένη εντούτοις υπάρχουν ήδη διδάγματα τα οποία προκύπτουν από την σύντομη αυτή εμπειρία, τα οποία θα ήταν χρήσιμα εάν καταβαλλόταν μία προσπάθεια να αναπτυχθούν ανάλογα βήματα διαλόγου σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Θα επισημάνω λοιπόν ορισμένα τέτοια συμπεράσματα τα οποία για μένα θα μπορούσαν να έχουν ιδιαίτερη σημασία στο τοπικό επίπεδο και πάντα έχω στο μυαλό μου το παράδειγμα των παράκτιων ζωνών που επαναλαμβάνω θα είναι ίσως το πρώτο μεγάλο ουσιαστικό θέμα που θα συζητηθεί από το συμβούλιο. Σε κάθε ρύθμιση λοιπόν, είναι η πρώτη μου παρατήρηση, που αναπόφευκτα θίγει μία κατηγορία συμφερόντων, πρέπει συστηματικά και εξουχιστικά να τεκμηριώνεται η σημασία και η αξία του αντικειμένου για όλη την κοινωνία. Πρέπει λοιπόν π.χ. για αυτό το θέμα των ακτών να γίνεται μία προβολή της σημασίας που έχει για όλους ένα θέμα το οποίο αποτελεί εθνική και πολιτιστική κληρονομιά. Δεύτερη παρατήρηση που πρέπει να γίνεται κατανοητή σε όλους είναι ότι καμιά χωροταξική ενότητα, ακόμα και μία απομονωμένη νησιωτική ή ορεινή περιοχή δεν αποτελεί στην εποχή μας κλειστό σύστημα, δηλαδή μια αυτόνομη ζώνη. Οι συνθήκες είναι σήμερα τέτοιες που η αυταπάτη της επί μέρους και αποσπασματικής αντιμετώπισης έχει προ πολλού ξεπεραστεί. Τρίτη παρατήρηση είναι ότι οι χωροταξικές ρυθμίσεις που στοχεύουν στην βιώσιμη ανάπτυξη του χώρου πρέπει να βασίζονται σε μια μακρόχρονη προοπτική και σε μια συνείδηση των δεσμεύσεων, συχνά μη αντιστρέψιμων, που επιβάλλουν στον χώρο οι ίδιες οι χωροταξικές δεσμεύσεις. Πρέπει λοιπόν και εκεί να καταβληθεί μια προσπάθεια, μέσα από την λειτουργία τέτοιων οργάνων να συνειδητοποιήσουν όλοι την πολύ σημαντική διάσταση του χρόνου. Τέταρτη παρατήρηση είναι ότι σε ένα όργανο κοινωνικού διαλόγου πρέπει οπωσδήποτε να οικοδομηθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης το οποίο να προστατευθεί με κάθε τρόπο, γιατί έχει σημασία να γίνεται ο διάλογος με τρόπο που να πείθει ότι δεν υπάρχουν δεσμεύσεις και κρυμμένα συμφέροντα. Αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό σε οποιαδήποτε συμμετοχική διαδικασία να ξέρουν όλοι να είναι βέβαιοι ότι κανένας δεν παίζει με κρυμμένα χαρτιά, ότι υπάρχουν στο τραπέζι όλες οι

απόψεις με διαφάνεια και καθαρότητα το οποίο βέβαια είναι σχετικό με την έννοια της ανεξαρτησίας αυτών των οργάνων. Μπορεί να ακούγεται λίγο πομπώδης η έκφραση, αλλά χρειάζεται όλοι να αισθάνονται ότι λειτουργούν για το κοινό καλό χωρίς κρυφές υστεροβουλίες και αλλότριες πιέσεις. Βεβαίως ένα όργανο όπως είναι το εθνικό συμβούλιο και σε οποιοδήποτε ανάλογο εκπροσωπούνται συγκεκριμένες κοινωνικές και επαγγελματικές ομάδες και αυτό είναι και θεμιτό και απαραίτητο, πρέπει όμως να υπάρχουν και κάποιιοι και εάν είναι δυνατόν και οι ίδιοι οι εκπρόσωποι αυτών των κοινωνικών ομάδων να προσχωρούν σε αυτή την κατηγορία, οι οποίοι να αισθάνονται ότι δεν εκπροσωπούν συγκεκριμένα συμφέροντα αλλά μπορούν να κρατάνε μια ευρύτερη ανεξάρτητη ματιά. Καλό θα ήταν από αυτή την άποψη ακόμα και σε όργανα εθνικού επιπέδου, πόσο μάλλον σε ένα τοπικό επίπεδο να υπάρχουν και αυτοί οι οποίοι απολαμβάνουν ως το πούμε έτσι ή χρησιμοποιούν τον χώρο π.χ. αυτοί που απολαμβάνουν ή χρησιμοποιούν μια ακτή οι οποίοι έχουν μια χαμηλότερου βαθμού υστεροβουλία που δεν συνδέεται με προσωπικά τους συμφέροντα. Η Πέμπτη παρατήρηση είναι ότι κάθε φορά είναι αναγκαία η εξονυχιστική τεκμηρίωση των δεδομένων του προβλήματος και η απόλυτη διαφάνεια. Οι κρυμμένες σκοπιμότητες πάντα υπονομεύουν τον διάλογο. Εκείνοι που εκπροσωπούν τα συμφέροντα είναι καλό να υπάρχουν σε τέτοια όργανα διότι εκεί και μόνο εκεί είναι αναγκασμένοι να πάρουν θέση απέναντι σε επιχειρήματα για το κοινό συμφέρον, εκεί είναι που τους φέρνει κανείς στο φιλότιμο σε ένα τέτοιο forum διαλόγου. Η έκτη παρατήρηση που νομίζω ότι βγαίνει από τέτοιες εμπειρίες συμμετοχικές, είναι ότι πρέπει όλοι να καταλάβουμε και το λέω αυτό και σαν αυτογνωσία κατά κάποιο τρόπο ως χωροτάκτης, πολεοδόμος, είναι ότι οι θεσμοθετήσεις επί χάρτου είναι μεν απαραίτητα στοιχεία της διαδικασίας του σχεδιασμού αλλά δεν αρκούν διότι απλούστατα στην πράξη ανατρέπονται και αυτό είναι μία πικρή εμπειρία του παρελθόντος την οποία όλοι πρέπει να γνωρίζουμε αλλά νομίζω ότι σήμερα όταν μιλάμε για αυτό το όραμα της βιώσιμης ανάπτυξης με την τρομακτική του πολυπλοκότητα ένα όραμα στο οποίο καλούμαστε να φτάσουμε μέσα από μία διαδρομή εξαιρετικά σύνθετη. Πρέπει να δώσουμε ιδιαίτερη έμφαση στη συμμετοχή και στην αμοιβαία παροχή γνώσης. Η αμοιβαιότητα στην ανταλλαγή γνώσης είναι κλειδί σε αυτή τη διαδρομή. Οι θεσμικές διαδικασίες πρέπει να συνοδεύονται με συστηματικές εκστρατείες παραγωγής, προβολής και διάχυσης της πληροφορίας και της γνώσης. Δεν θα επεκταθώ στους τρόπους επίτευξης των παραπάνω αλλά θα πρέπει όλοι να συνειδητοποιήσουμε ότι τα θέματα αυτά τα τόσο σημαντικά υφίστανται έναν ανηλεή ανταγωνισμό αυτή τη στιγμή από προβολή θεμάτων στα μέσα ενημέρωσης τα οποία ούτε τον πολιτισμό, ούτε το περιβάλλον ούτε την κοινωνική συνοχή προβάλλουν και σίγουρα όχι την ποιότητα της κοινωνίας μας.

Πιστεύω λοιπόν ότι αν μερικές από τις αρχές αυτές γίνουν κατανοητές και αν καταστεί δυνατό να δημιουργηθούν σε κάθε τόπο σε κάθε περιφέρεια ανάλογα όργανα με θεματικό ενδιαφέρον, τότε ο σχεδιασμός θα είναι πιο αποτελεσματικός και τα αποτελέσματα μιας βιώσιμης διαχείρισης του Ελληνικού χώρου πιο ουσιαστικά. Σε ότι αφορά ειδικότερα στο εθνικό συμβούλιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης ο ρόλος που μπορεί να παίξει εν όψη των στόχων αυτού του γιγαντιαίου και παγκόσμιου εγχειρήματος της βιώσιμης ανάπτυξης που αυτή τη στιγμή εμφανίζονται και στα επίσημα κείμενα, όπως ως πούμε στο κείμενο του γενικού πλαισίου του εθνικού χωροταξικού σχεδίου που συζητούμε σήμερα, ο

ρόλος του συμβουλίου χωροταξίας μπορεί να είναι πολύ μεγάλος όχι μόνο διαδικαστικά και αυτό είναι πολύ σημαντικό να τονιστεί, όχι μόνο για να τηρηθούν μερικοί γραφειοκρατικοί κανόνες ή έστω για να τηρηθούν οι επιταγές του νόμου, αλλά είναι και συμβολικός. Δεν πρέπει δηλαδή με κανένα τρόπο να παρασυρθούμε στην παγίδα να θεωρήσουμε ότι η λειτουργία αυτού του συμβουλίου είναι απλώς για να τηρηθούν οι διαδικασίες του νόμου και για να μην πέφτουν τα σχετικά διατάγματα στο συμβούλιο επικρατείας. Ο ρόλος του είναι επαναλαμβάνω και συμβολικός. Όπως προαναφέρεται, η εποχή του σχεδιασμού εκ των άνω του ορθολογικού και πάνσοφου σχεδιασμού μοιάζει να έχει τελειώσει και είναι πολύ αμφίβολο εάν άρχισε ποτέ. Είμαστε λοιπόν σε μια εποχή κοινωνικής κινητοποίησης, συνεργασίας και ανάδρασης όπου όλοι ανεξαιρέτως είμαστε εταίροι σε μια κοινή προσπάθεια με στόχο τη βιωσιμότητα της παγκόσμιας κοινωνίας. Το εθνικό συμβούλιο χωροταξίας λοιπόν πρέπει να δείξει ότι αποτελεί ένα εργαλείο συνεργασίας προς την κατεύθυνση ενός μοντέλου σχεδιασμού βασισμένου, στην αμοιβαία προσαρμογή και στον πολύπλευρο έλεγχο, σε αντίθεση με τον κεντρικό χωροταξικό σχεδιασμό και τον μονόπλευρο έλεγχο. Ευχαριστώ πολύ.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΖΑΜΠΕΛΗΣ

Προϊστάμενος Διεύθυνσης Χωροταξίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Θα αναφερθούν όλοι οι τομείς που περιλαμβάνονται ή θίγονται από το γενικό πλαίσιο επομένως η παρουσίαση αυτή θα διαρκέσει παραπάνω από ένα τέταρτο. Αυτό που παρουσιάζουμε σήμερα αποτελεί το γενικό πλαίσιο. Έχει γίνει μία έκθεση που το συνοδεύει όπως προβλέπεται από το νόμο και είναι το έργο μιας επιτροπής που συγκροτήθηκε με απόφαση του υπουργού το 1997. Την εποπτεία της επιτροπής αυτής είχε ο τότε γενικός γραμματέας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. ο καθηγητής κ. Ηλίας Μπεριάτος μαζί με τη διεύθυνση χωροταξίας. Τα μέλη που απάρτιζαν αυτή την επιτροπή είναι: ο κ. Αγγελίδης καθηγητής στο Ε.Μ.Π., ο κ. Γετίμης καθηγητής στο Πάντειο πανεπιστήμιο, η κα. Γιαννακούρου νομικός σύμβουλος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., ο κ. Δεμαθάς οικονομολόγος, λέκτορας στο Πάντειο πανεπιστήμιο, ο κ. Ζέκος συγκοινωνιολόγος, η κα. Κατοχιανού αρχιτέκτων χωροτάκτης από το ΚΕΠΕ, ο κ. Καυκαλάς καθηγητής του Α.Π.Θ., ο κ. Κοκκώσης καθηγητής του Π.Θ., ο κ. Λουκάτος σύμβουλος του υπουργού, η κα. Μπαρμπαγιαννέλη σύμβουλος του υπουργού, η κα. Αθανασούλη σύμβουλος του υπουργού, ο κ. Οικονόμου καθηγητής στο Π.Θ., ο κ. Πανταζής πολεοδόμος, ο κ. Παπαγρηγορίου περιβαλλοντολόγος, και ο κ. Πυργιώτης πολεοδόμος χωροτάκτης.

Όλα τα κείμενα συλλέχτηκαν και επεξεργάστηκαν από μία τριμερή επιτροπή στην οποία μετείχε ο κ. Γετίμης, ο κ. Οικονόμου και η κα. Γιαννακούρου και συντονιστής της επιτροπής αυτής ήταν ο κ. Καυκαλάς. Η εργασία παραδόθηκε στο τέλος του 1999 μετά την ψήφιση του νόμου και προωθείται τώρα στο Εθνικό Συμβούλιο για γνωμοδότηση προκειμένου να εγκριθεί από την επιτροπή των υπουργών και εν συνεχεία να επικυρωθεί από τη βουλή.

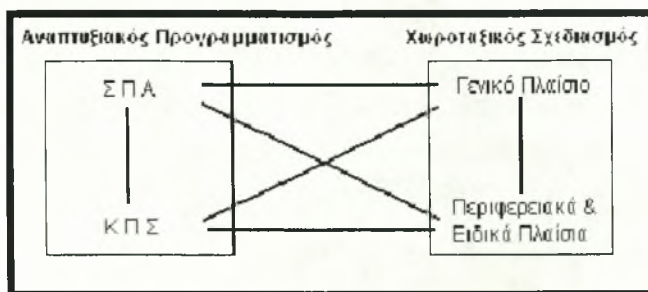
Η πρόκληση την οποία καλείται να αντιμετωπίσει ο χωροταξικός σχεδιασμός, είναι η διάγνωση και επίλυση προβλημάτων, η αντιμετώπιση κινδύνων και απειλών καθώς και η αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων και ευκαιριών με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη του ελληνικού χώρου. Κεντρική επιδίωξη της χωροταξικής προσέγγισης είναι η αειφόρος χωρική ανάπτυξη. Το τρίπτυχο της αειφόρου ανάπτυξης συνδυάζει, την ποιότητα του περιβάλλοντος, την κοινωνική δικαιοσύνη και την ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού συστήματος. Προϋποθέτει μελέτη και σχεδιασμό της συνολικής και τομεακής ανάπτυξης σε γεωγραφικά επίπεδα και χρονικούς ορίζοντες.

Μετά την αποδοχή του Σχεδίου Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου (Σ.Α.Κ.Χ. - Πότσδαμ, 1999) οι χώρες μέλη της Ε.Ε. καταρτίζουν νέες εθνικές στρατηγικές χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης. Στις στρατηγικές αυτές επιδιώκεται να ενσωματωθούν στόχοι οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, ανταγωνιστικότητας και περιβαλλοντικής προστασίας. Η

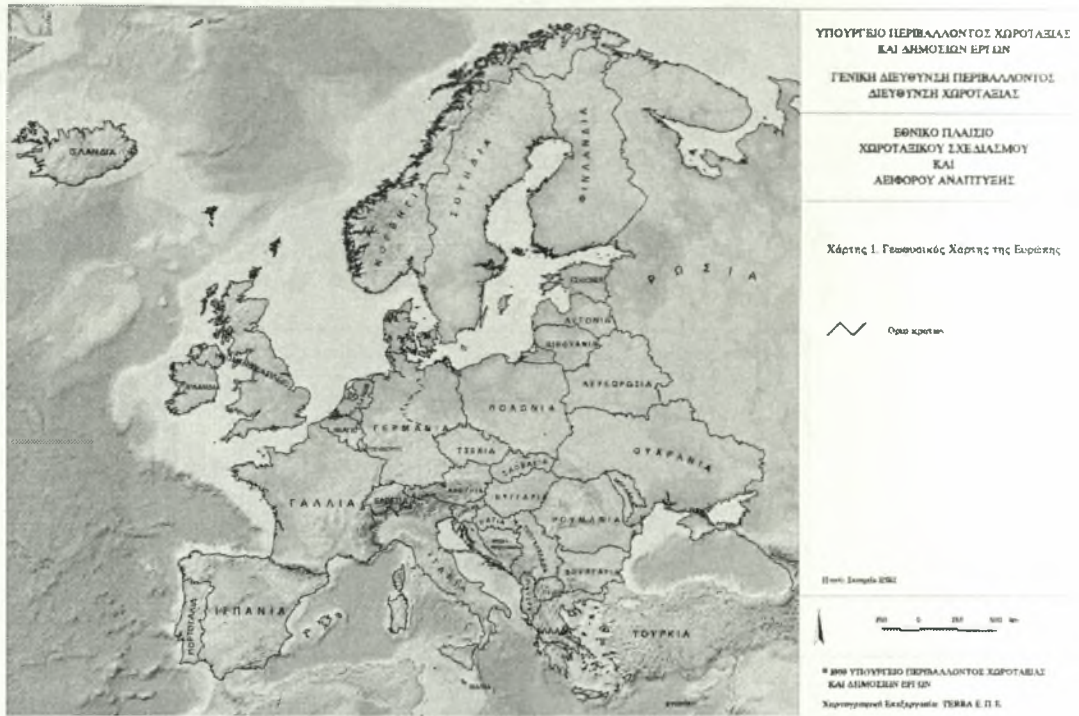

σύνδεση του στρατηγικού χωροταξικού σχεδιασμού με τις επιλογές και στρατηγικές των Σχεδίων Περιφερειακής Ανάπτυξης (Σ.Π.Α.) προσδίδει ενεργό επιχειρησιακό χαρακτήρα στους μακροπρόθεσμους χωροταξικούς στόχους και διευκολύνει τον προγραμματισμό των μεσοπρόθεσμων τομεακών δράσεων και έργων των Κ.Π.Σ.. Η συσχέτιση αυτή διευκολύνει τη σχεδίαση ολοκληρωμένων τομεακών πολιτικών τόσο σε θεματικές περιοχές και γεωγραφικές ενότητες όσο και σε κρίσιμους τομείς άσκησης δημόσιας πολιτικής (π.χ. αγροτική ανάπτυξη, αντιμετώπιση ανεργίας, προώθηση καινοτομίας κλπ).

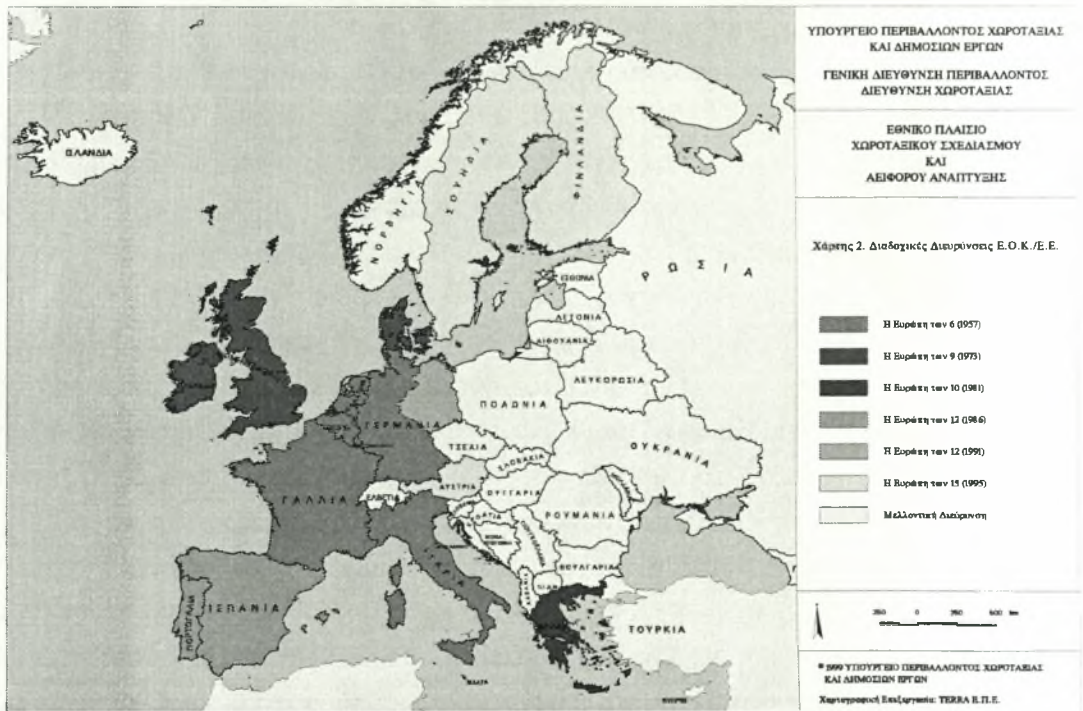

Το γεωγραφικό ιστορικό πρότυπο με βάση το οποίο περιγράφεται η σχετική θέση της χώρας συνοψίζεται στην ανακατάταξη των εξωτερικών και εσωτερικών συνδέσεων ανάλογα με τις γεωπολιτικές και οικονομικές εξελίξεις που διαμορφώνονται στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο και ειδικότερα στο χώρο της ΝΑ Ευρώπης.

Ο προβληματισμός αυτός συνδέεται με τη θέση και τον ρόλο της Ελλάδας στο νότιο άκρο της Βαλκανικής χερσονήσου σε σχέση με ευρύτερα χωρικά σύνολα (Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, Βαλκάνια, περιοχή Μαύρης Θάλασσας, Νοτιοανατολική Μεσόγειος). Στην τρέχουσα περίοδο κυριαρχεί η προοπτική της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η προοπτική ένταξης των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και της Κύπρου καθώς και η μεταβολή του κλίματος στις ελληνο-τουρκικές σχέσεις που διευρύνει σημαντικά τις προοπτικές οικονομικής συνεργασίας και χωρικής ολοκλήρωσης στην περιοχή **Χάρτης 1**. Στα πλαίσια του δυναμικού χαρακτήρα των σημερινών τάσεων θα πρέπει να κατανοηθεί και η προοπτική χωρικής ολοκλήρωσης του ίδιου του ελληνικού χώρου. Κύριο στοιχείο αυτής της συμπληρωματικότητας αποτελεί η ολοκλήρωση του εθνικού χώρου (ηπειρωτικού και νησιωτικού) όπως σταδιακά επιτυγχάνεται με τους μεγάλους οδικούς άξονες, τα δίκτυα (σιδηροδρομικό, ενέργειας και τηλεπικοινωνιών), τα λιμάνια και τα αεροδρόμια αλλά και με τις συνδέσεις που μπορούν να αναπτυχθούν γύρω από τα γραμμικά και κομβικά αυτά στοιχεία. Η σχετική θέση της χώρας, χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι από το 1981 πλήρες μέλος της Ε.Ε. και αποτελεί την ισχυρότερη σήμερα οικονομία στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης, με σημαντικά πολιτικά πλεονεκτήματα και ευρύτερα θεσμικά ερείσματα σε πολλαπλά σχήματα διεθνούς συνεργασίας.

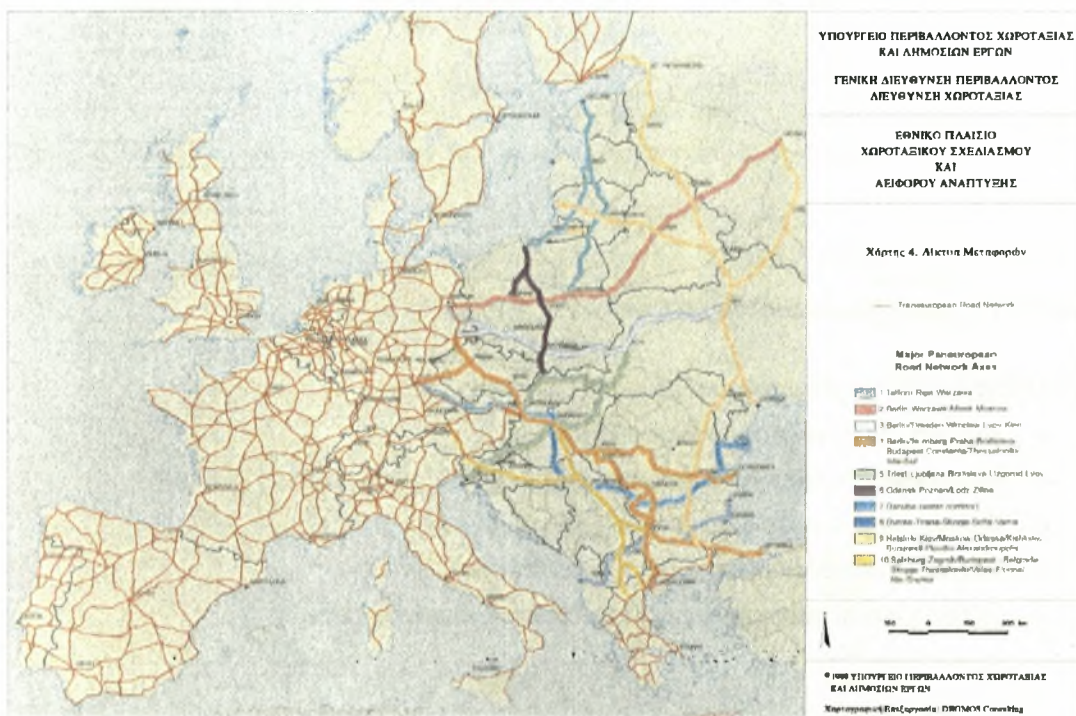

Χάρτης 1: Γεωφυσικός χάρτης της Ευρώπης

Χάρτης 2: Διαδοχικές διευρύνσεις Ε.Ο.Κ./ Ε.Ε.

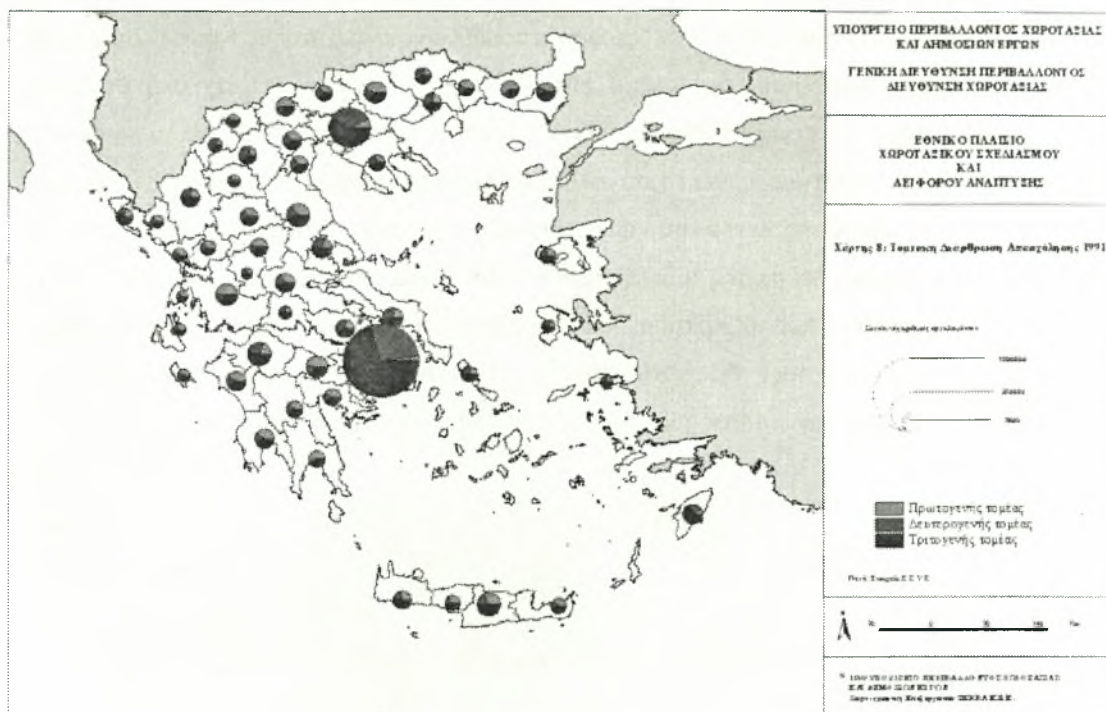
Ο κατακερματισμός του ευρωπαϊκού χώρου και η καταρχήν δυσμενής γεωγραφική θέση της Ελλάδας ως προς τον κύριο κορμό του ευρωπαϊκού χώρου είναι ζητήματα που έχουν υπογραμμισθεί και κατά την επεξεργασία του Σχεδίου Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου (Σ.Α.Κ.Χ.). Στον τομέα αυτό, δεν αναμένεται δραστική μεταβολή στη σχετική θέση της Ελλάδας ως προς τα κεντρικά διευρωπαϊκά δίκτυα. Θα πρέπει όμως να αναμένονται ουσιαστικές θετικές επιπτώσεις για το σύνολο του ελληνικού χώρου από την προώθηση της χωρικής ολοκλήρωσης της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Επομένως, εκτός από την προσπάθεια συνεχούς βελτίωσης των εξωτερικών συνδέσεων της Ελλάδας με κάθε μέσο με τον κυρίως Ευρωπαϊκό κορμό, κρίσιμη από την άποψη της ενσωμάτωσής της στην διεθνή οικονομία είναι η ανάπτυξη διασυνωριακών συνδέσεων με τις γειτονικές χώρες και η βελτίωση της δια-λειτουργικότητας των δικτύων και διαμετακομιστικών κόμβων

Χάρτης 3: Δίκτυα μεταφορών

Τα βασικά Οικονομικά και Δημογραφικά Μεγέθη

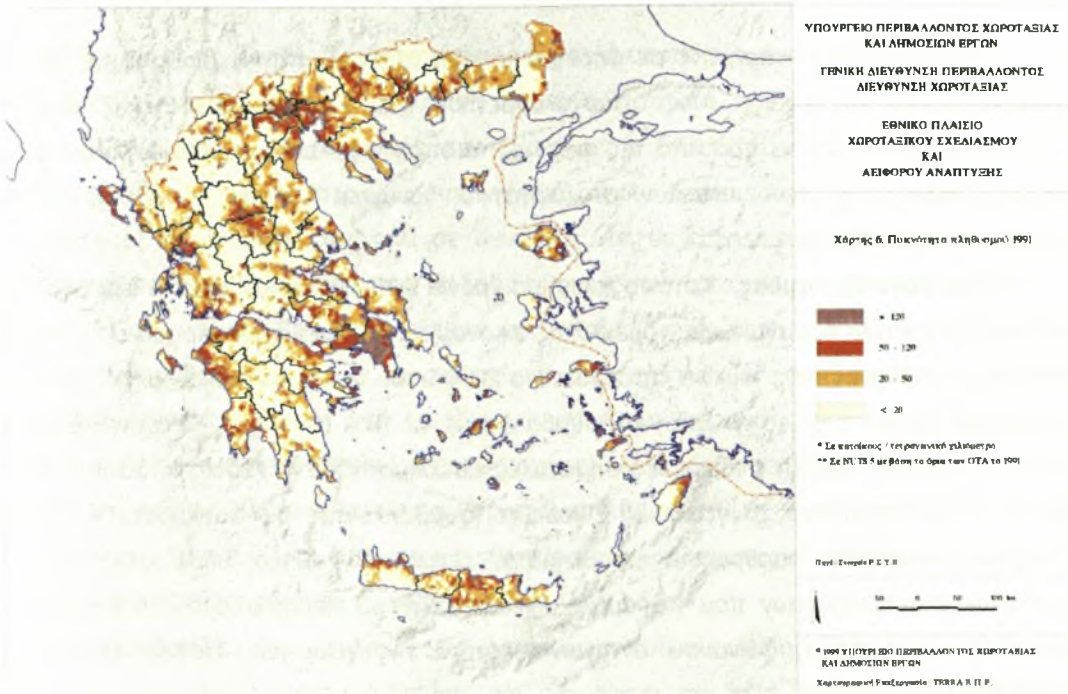
Τα Μακροοικονομικά Μεγέθη χαρακτηρίζονται από την αύξηση Α.Ε.Π. κατά τη δεκαετία '90 καθώς και τη συνεχιζόμενη μείωση του πληθωρισμού μετά το 1997.

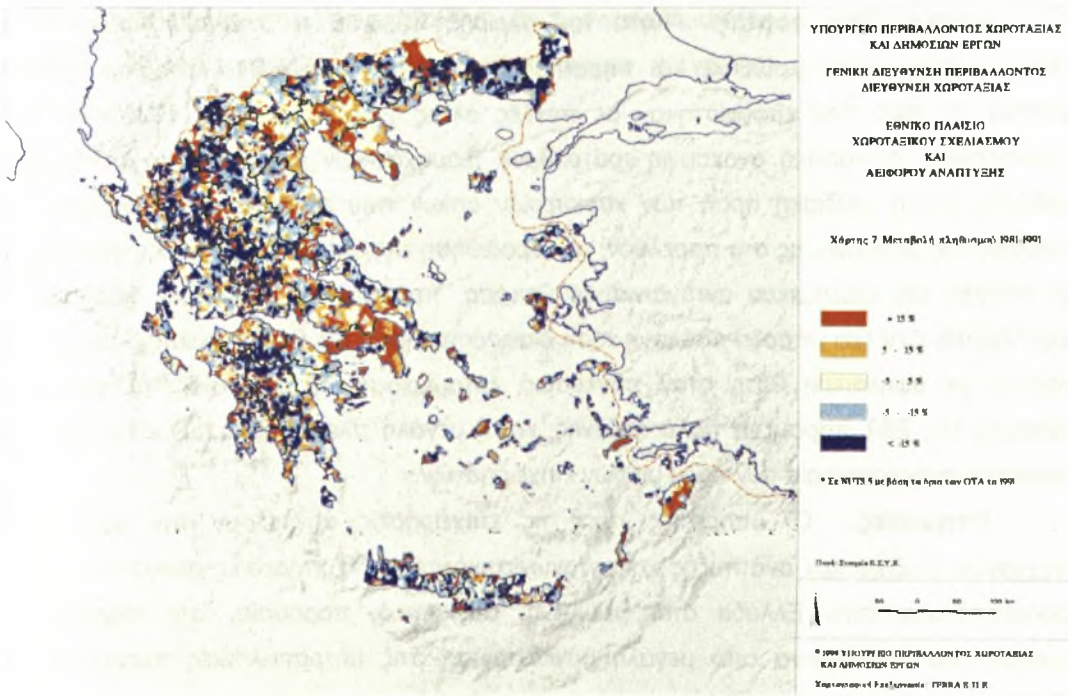
Χάρτης 4: Τομεακή διάρθρωση του ΑΕΠ 1996.

Ο πληθυσμός και οι ανθρώπινοι πόροι χαρακτηρίζονται από:

- Αύξηση του συνολικού πληθυσμού της χώρας
- Ο αστικός πληθυσμός παρουσίασε αυξομειωτικές τάσεις από 1971 - 1991
- Αύξηση παρουσίασε ο ημιαστικός ενώ μείωση είχε ο αγροτικός πληθυσμός.
- Αυξάνει η προσδοκώμενη μέση ηλικία θανάτου
- Αύξηση του πληθυσμού κατά 3 έως 8% λόγω μεταναστεύσεων

Χάρτης 5: Πυκνότητα του πληθυσμού το 1991 σε κατοίκους ανά km² και κατοχιστριακό ΟΤΑ

Χάρτης 6: Ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού των ΟΤΑ <1981 - 1991 Απασχόληση – Ανεργία χαρακτηρίζονται

Η απασχόληση παρέμεινε σε απόλυτα μεγέθη σταθερή στην περίοδο αυτή με τον τριτογενή τομέα να κερδίζει τους απασχολούμενους που χάνει ο πρωτογενής τομέας. Αντίθετα, αρνητικό είναι το ποσοστό της ανεργίας το οποίο οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό και στον μεγάλο αριθμό εισερχόμενων μεταναστών.

Πρωτογενής τομέας. Κατά τα τελευταία χρόνια έχουν βελτιωθεί αρκετά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά των παραγωγικών τομέων της οικονομίας, αλλά επίσης παραμένουν αρκετά προβλήματα. Ο αγροτικός τομέας, απασχολεί το 20,4% του συνολικού οικονομικού ενεργού πληθυσμού (έναντι 5-6% στην Ε.Ε.) και συμβάλλει με 12-13% (έναντι 2-3% στην Ε.Ε.) στο Α.Ε.Π. της χώρας. Παρά τις εξαιρετικά σημαντικές εισοδηματικές ενισχύσεις από την Κ.Α.Π., που αύξησαν σημαντικά το γεωργικό εισόδημα (συμβάλλοντας σε αυτό κατά 40-45%), υπάρχουν σημαντικά διαρθρωτικά προβλήματα, όπως το χαμηλό μέσο μέγεθος των αγροτικών εκμεταλλεύσεων που παραμένει σχεδόν σταθερό περίπου στο 1/4 του μέσου κοινοτικού όρου, και η φθίνουσα ανταγωνιστικότητα της γεωργίας. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι υπάρχουν ήδη, και αναμένεται να ενταθούν, οι επιπτώσεις στην ελληνική γεωργία από το μετασχηματισμό της Κ.Α.Π., τον Π.Ο.Ε., και τις συμφωνίες της Ε.Ε. με τρίτες Μεσογειακές χώρες.

Δευτερογενής τομέας. Κατά την περίοδο 1980-95 η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής βιομηχανίας μειώθηκε και παρατηρήθηκαν έντονα φαινόμενα αποβιομηχάνισης ανάλογα με αυτά που εμφανίστηκαν σε πολλές άλλες χώρες. Μετά το 1995, ωστόσο, παρατηρήθηκε ουσιαστική ανάκαμψη του ρυθμού βιομηχανικών επενδύσεων, εξέλιξη που συνδέεται με τη σταδιακή άρση των κυριότερων αιτίων που ευθύνονται για τις χαμηλές επιδόσεις της μεταποίησης στο παρελθόν, την προώθηση της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς και την αύξηση του εσωτερικού ανταγωνισμού. Ωστόσο, παραμένουν σημαντικά διαρθρωτικά προβλήματα. Δεν έχει υπάρξει αξιόλογη τάση διαφοροποίησης της βιομηχανικής βάσης προς κλάδους με υψηλότερη θέση στον παγκόσμιο καταμερισμό της εργασίας, η ενδογενής ανάπτυξη της Ε&Τ παραμένει πολύ ασθενής, και η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων απαντάται στην κατηγορία των πολύ μικρών επιχειρήσεων.

Υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις αποτελούν την αιχμή των σύγχρονων διαδικασιών ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας. Οι υπηρεσίες αυτού του τύπου χαρακτηρίζονται στην Ελλάδα από μειωμένη, συγκριτικά, παρουσία, στο παραγωγικό σύστημα, και ταυτόχρονα από μεγάλη συγκέντρωση στις μητροπολιτικές περιοχές. Μια ειδικότερη πτυχή του προβλήματος είναι η ανάπτυξη της Ε&Τ και των λεγόμενων «πληροφοριοδομών». Η βελτίωση της υποδομής τηλεπικοινωνιών που καλύπτει μεγάλο μέρος του εθνικού χώρου δημιουργεί το υπόβαθρο για τη διάχυση της γνώσης και για την ανάπτυξη νέων υπηρεσιών (τηλεεκπαίδευση, τηλεϊατρική, ηλεκτρονικό εμπόριο κλπ.) που παρέχουν μεγαλύτερη ελευθερία στην επιλογή του τόπου εγκατάστασης, με δυνητικά θετικές επιπτώσεις τόσο στην αντιμετώπιση των φαινομένων χωρικής υπερ-συγκέντρωσης όσο και στον απεγκλωβισμό των απομονωμένων περιοχών. Πρόκειται για μια ευκαιρία, που μένει να αξιοποιηθεί. Όσον αφορά στην Ε&Τ, από την άλλη πλευρά, χαρακτηρίζεται από τα ίδια

προβλήματα με τις υπηρεσίες στις επιχειρήσεις, αλλά σε πιο οξυμένη μορφή (χαμηλό επίπεδο επενδύσεων και υποδομών, έντονα άνιση κατανομή στο χώρο).

Τουρισμός. Ο τουρισμός αποτελεί για την Ελλάδα βασικό αναπτυξιακό τομέα, ιδιαίτερα για ορισμένες περιοχές της (νησιά), που λόγω τουριστικής ανάπτυξης από μειονεκτικές εξελίχθηκαν σταδιακά σε δυναμικές, με επικεφαλής το Νότιο Αιγαίο. Βασικά χαρακτηριστικά του τουρισμού στην Ελλάδα είναι η έντονη εποχικότητα σε συνδυασμό με την κυριαρχία του μαζικού θαλάσσιου τουρισμού, η χαμηλή κατά κεφαλή δαπάνη, το διάσπαρτο μοντέλο χωροθέτησης και η συσσώρευση περιβαλλοντικών προβλημάτων (ρύπανση, αλλοίωση αστικών τοπίων και υπαίθρου, υπέρβαση φέρουσας ικανότητας περιοχών). Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, η συμμετοχή του τουρισμού υπερβαίνει σήμερα το 10% του Α.Ε.Π. της χώρας. Κατά τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, ο αριθμός των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών χαρακτηρίζεται από μια ασταθή τάση αυξομειώσεων, ενώ σταθερότερα αυξάνουν οι διανυκτερεύσεις ημεδαπών τουριστών.

Υποδομές. Οι υποδομές των μεταφορών (οδικών, σιδηροδρομικών, θαλάσσιων, εναέριων) θεωρείται τομέας κοινής ωφέλειας και για το λόγο αυτό χρηματοδοτούνται βασικά από το δημόσιο τομέα της οικονομίας. Έτσι, ενώ ο τομέας των μεταφορών συμβάλλει κατά 7% στο σύνολο του Α.Ε.Π. και της απασχόλησης, απορροφά το 25 ως 30% των συνολικών δημόσιων δαπανών στη χώρα. Μεγάλη υστέρηση παρουσιάζουν οι μαζικές συγκοινωνίες, αστικές και υπεραστικές, πρόβλημα συνδεδεμένο στενά και με την ανεπάρκεια της σιδηροδρομικής υποδομής.

Η κατάσταση στο χώρο των τηλεπικοινωνιών έχει βελτιωθεί πολύ σημαντικά, κατά τα τελευταία χρόνια όσον αφορά βασικούς δείκτες όπως ο αριθμός τηλεφωνικών συνδέσεων, η επέκταση των ψηφιακών συνδέσεων του δικτύου, η εισαγωγή του ISDN, η μείωση του χρόνου αναμονής για νέες συνδέσεις, η μείωση της συχνότητας των βλαβών κοκ. Στο χώρο της κινητής τηλεφωνίας σε διάστημα πέντε ετών οι χρήστες ξεπέρασαν το 1εκατ. 100 χιλιάδες και οι επενδύσεις τα 320 εκατ.δρχ. ενώ στον τομέα των υπηρεσιών προστιθεμένης αξίας, μεταφοράς δεδομένων και πρόσβασης στο Internet, όπου η αγορά έχει απελευθερωθεί, λειτουργούν άνω των 80 επιχειρήσεων. Χαρακτηριστικά και Αιτήματα για τη Χωρική διάσταση των τηλεπικοινωνιών αποτελούν:

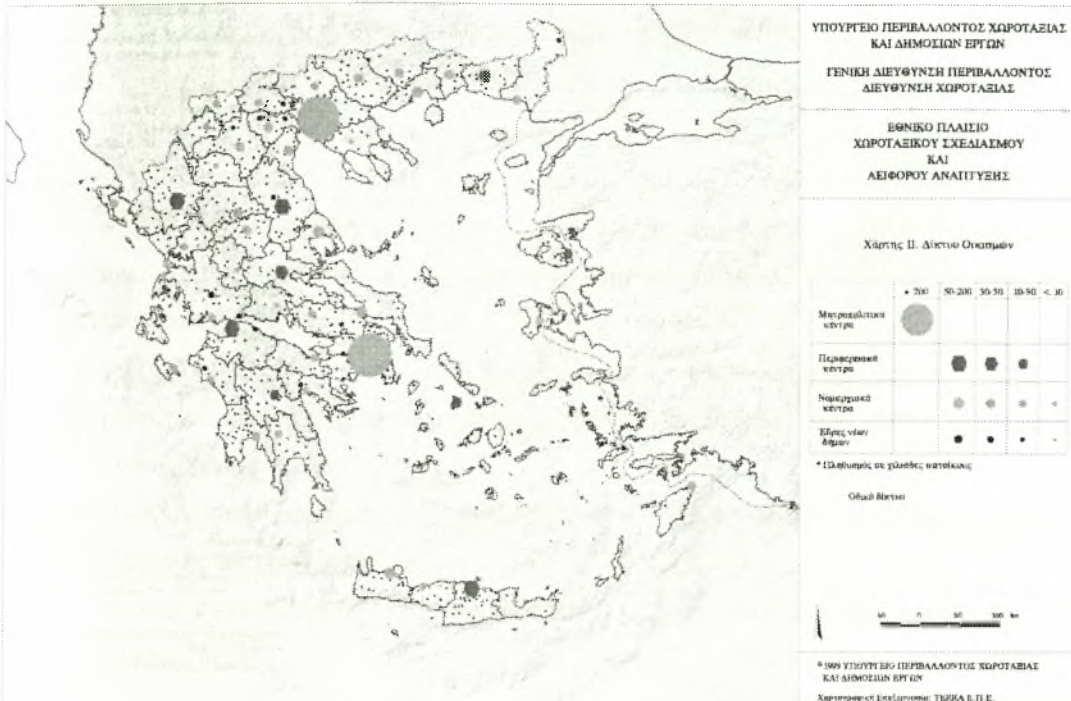
- Η πορεία προς την ομογενοποίηση
- Η επέκταση των δικτύων και στις απομονωμένες περιοχές (ορεινές, νησιά)
- Η ενεργητική συμμετοχή στα πανευρωπαϊκά και διακρατικά δίκτυα ευρείας ζώνης
- Οι χωροθετικές προβλέψεις για δημιουργία κέντρων ελέγχου ραδιοεκπομπών και πάρκων κεραιών ραδιοηλεκτρονικών εκπομπών

Ο ενεργειακός τομέας στη χώρα βρίσκεται σε μια φάση αναδιάρθρωσης που συνδέεται τόσο με τη διαδικασία παγκοσμιοποίησης όσο και με ειδικά χαρακτηριστικά του τομέα. Τα χωρικά ζητήματα παίζουν σημαντικό ρόλο, στο πλαίσιο αυτό, και μπορούν να επισημανθούν κυρίως δύο σημεία. Η ανάπτυξη διεθνών ενεργειακών δικτύων (ηλεκτρισμός, πετρέλαιο, φυσικό αέριο) στην Αν. Μεσόγειο, τα Βαλκάνια και τις Παραεξείνιες Δημοκρατίες στα οποία πρέπει να συμμετάσχει η χώρα (π.χ. ο αγωγός πετρελαίου Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη και η δι' αγωγού σύνδεση με την Ιταλία) αποτελεί το πρώτο κύριο χωρικό ζήτημα. Το δεύτερο είναι η γεωγραφική συγκέντρωση των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής στα μεγάλα λιγνιτικά κέντρα, που βρίσκονται όμως σε μεγάλη απόσταση από τα κύρια κέντρα κατανάλωσης, με αποτέλεσμα να υπάρχουν σημαντικές απώλειες και αστάθεια στο δίκτυο, και υψηλό κόστος παραγωγής στον μη διασυνδεδεμένο με το κεντρικό δίκτυο νησιωτικό χώρο. Η αύξηση της περιβαλλοντικής ευαισθησίας έχει οδηγήσει στην ανάληψη διεθνών σχετικών δεσμεύσεων. Στο πλαίσιο αυτό τίθενται επιμέρους αιτήματα όπως π.χ. η ανάγκη επέκτασης της αξιοποίησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) με τη κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων, η επέκταση της χρήσης του φυσικού αερίου σε όσο το δυνατόν περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες περιλαμβανομένων των αστικών μεταφορών κ. ά. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία παρατηρείται σημαντική μείωση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων και σύγκλιση των οικονομιών των 13 περιφερειών της χώρας μεταξύ τους και ως προς τον εθνικό μέσο όρο. Επισημαίνεται ότι υπάρχουν σημαντικές ενδο-περιφερειακές διαφορές οι οποίες αφορούν στον τρόπο οργάνωσης των χωρικών συστημάτων κάθε περιφέρειας. Οι διαφορές αυτές θα πρέπει να αποτελέσουν το αντικείμενο των ειδικών και περιφερειακών πλαισίων του χωροταξικού σχεδιασμού είδη βρίσκονται σε εξέλιξη οι πρώτες μελέτες και αναμένονται θεσμοθετήσεις μέχρι το τέλος του 2002. Σημειώνεται, ότι υπάρχουν ενδείξεις διεύρυνσης των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, είτε με τη μορφή της διαμόρφωσης θυλάκων προβληματικότητας σχετικά μικρής κλίμακας είτε στο επίπεδο ορισμένων κατηγοριών χώρου που τέμνουν τα όρια των περιφερειών. Οι κεντρικές περιφέρειες, Αττική, Στερεά Ελλάδα, Θεσσαλία, και Κεντρική Μακεδονία αποτελούν τον αναπτυγμένο ανατολικό άξονα της χώρας

(το γνωστό S) με την υψηλότερη παραγωγικότητα εργασίας σε όλους τους τομείς, το υψηλότερο επίπεδο τεχνολογικής εξέλιξης.

Η πορεία συγκρότησης ενός βόρειου άξονα της χώρας από τον Έβρο ως τη Θεσπρωτία το οποίο θα καταστήσει την Βόρεια Ελλάδα ικανή να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στα Βαλκάνια και τις παραεξείνιες χώρες συναντάει σημαντικά εμπόδια παρά το γεγονός ότι υπάρχουν θετικές εξελίξεις και προοπτικές, όπως ο πρόσφατος ορισμός της Θεσσαλονίκης ως έδρας του Οργανισμού Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων. Η πορεία συγκρότησης ενός δυτικού άξονα σύνδεσης της χώρας με την ΕΕ μέσω Ιταλίας, που μπορεί να μετεξελιχθεί στη συνέχεια και σε ένα «Ιόνιο» άξονα Β-Ν από τη Μεσσηνία ως τη Θεσπρωτία με συνέχεια στην Αδριατική, παρουσιάζει ακόμα σημαντική υστέρηση. Η διαμόρφωση του άξονα είναι άμεσα αναγκαία ενώ ταυτόχρονα αποτελεί και σημαντική στρατηγική ευκαιρία για την ανάπτυξη της δυτικής ηπειρωτικής χώρας, η οποία λόγω γεωγραφικών εμποδίων παράμεινε σε όλη την μεταπολεμική περίοδο απομονωμένη από τον αναπτυσσόμενο ανατολικό άξονα της χώρας. Αν και έχουν γίνει σημαντικά βήματα, η άρση της απομόνωσης των νησιωτικών περιφερειών του Αιγαίου κατά τη μη τουριστική περίοδο δεν έχει ολοκληρωθεί. Η αναζήτηση ενός optimum “αναπτυξιακού” μεγέθους των προτεινόμενων περιφερειών, συγκρίσιμων και “ανταγωνιστικών” προς τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά μεγέθη δεν εξετάσθηκε έγκαιρα, με αποτέλεσμα ο αριθμός των περιφερειών που προέκυψαν να είναι σαφώς μεγαλύτερος (και επομένως η έκτασή τους μικρότερη) ακόμη και από τον αριθμό των ιστορικών γεωγραφικών περιφερειών της χώρας.

Ο μετασχηματισμός του οικιστικού δικτύου της χώρας κατά την τελευταία 25ετία συναρτάται κυρίως με τη μετάβαση σε ένα νέο σχήμα διεθνούς οικονομικής και χωρικής οργάνωσης. Τόσο οι ίδιες οι πόλεις και οι οικισμοί όσο και οι μεταξύ τους σχέσεις μεταβλήθηκαν σημαντικά την τελευταία 25ετία. Οι μεταβολές αυτές διαφέρουν ανάλογα με την κατηγορία των οικισμών και των πόλεων, αφενός, και ανάλογα με την κατηγορία των δικτυώσεών τους, αφετέρου. Οι χωρο-οικονομικές μεταβολές στην τελευταία εικοσιπενταετία στην Ελλάδα συναρτώνται με τη σχετική ομογενοποίηση της τομεακής κατανομής του οικονομικού δυναμικού και της απασχόλησης στα οικιστικά κέντρα όλων των επιπέδων, με την αυξανόμενη κυριαρχία του τριτογενούς τομέα, εκτός από τα μικρότερα αγροτικά κέντρα, όπου και εκεί πάντως η συμμετοχή της αγροτικής απασχόλησης στο σύνολο έχει περιορισθεί σημαντικά.

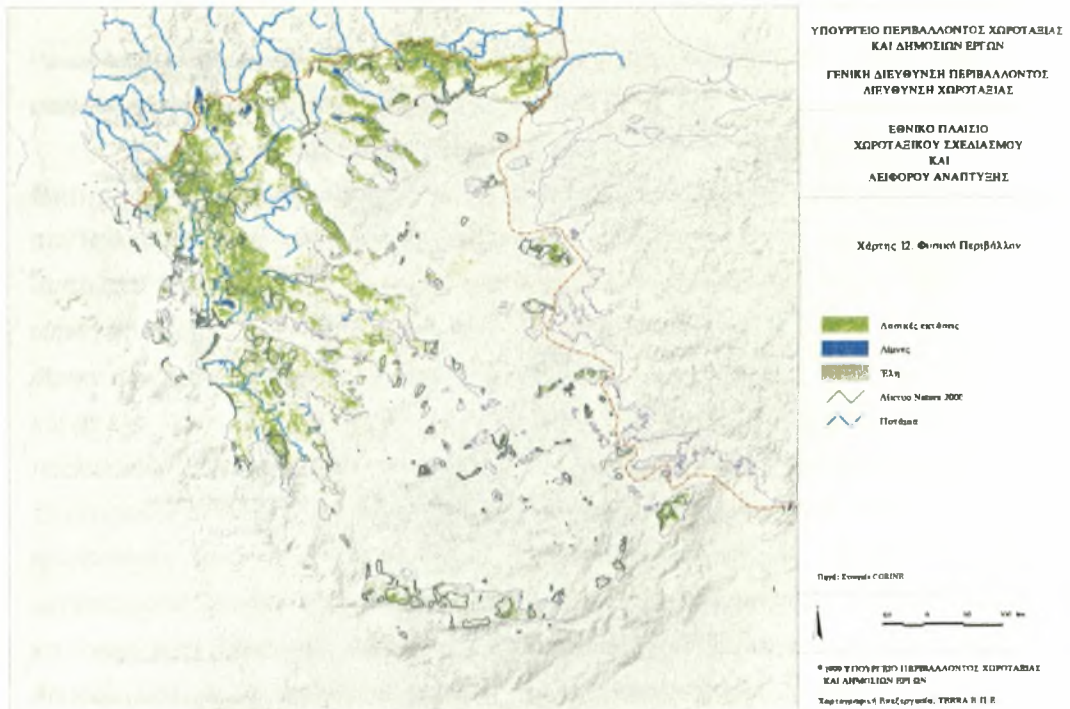

Χάρτης 9: Τα οικιστικά κέντρα ανάλογα με τον πληθυσμό τους και την διοικητική τους κατάταξη

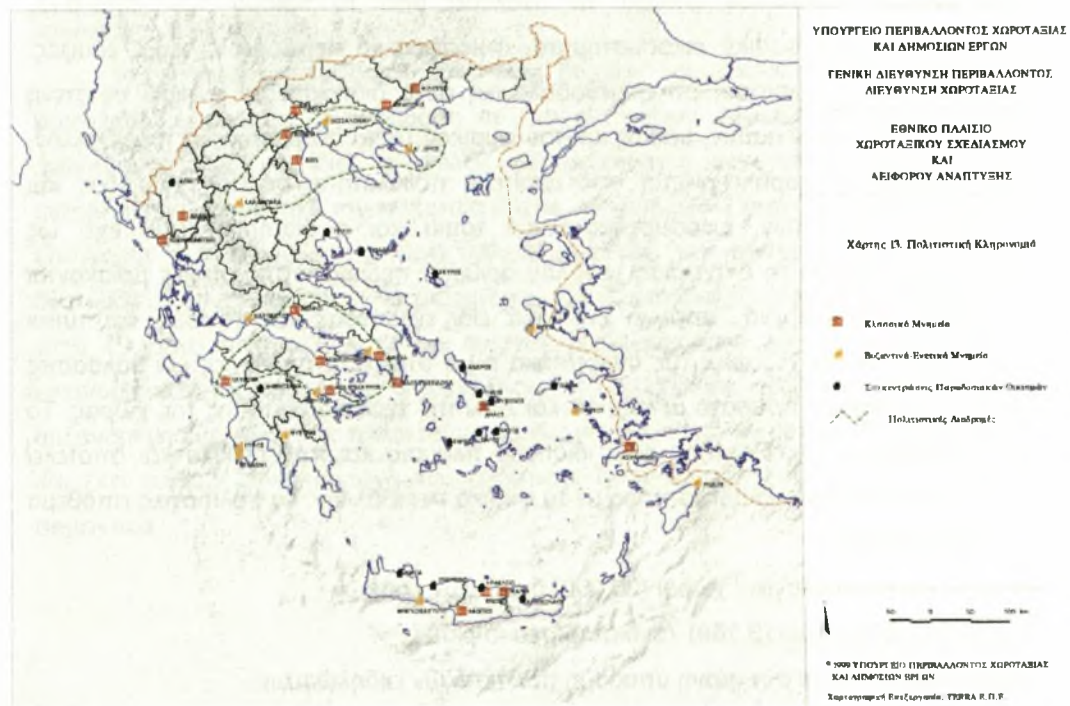
Το φυσικό περιβάλλον και η πολιτιστική κληρονομιά

Το φυσικό περιβάλλον μπορεί να αναλυθεί υπό το πρίσμα των επιμέρους περιβαλλοντικών μέσων: φυσικά οικοσυστήματα, ατμοσφαιρικό περιβάλλον, νερά, έδαφος. Πρέπει να είναι σαφές, ωστόσο, ότι η μεθοδολογική αυτή διάκριση δεν αναιρεί τη στενή αλληλεξάρτηση των μέσων αυτών, καθώς και του φυσικού με το ανθρωπογενές περιβάλλον. Το φυσικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη ποικιλότητα, σε είδη χλωρίδας και πανίδας, τύπους οικοτόπων, οικοσυστήματα και τοπία και η διατήρησή του έχει ως σημαντικότερη παράμετρο τη διαχείριση μεγάλου αριθμού περιοχών στις οποίες βρίσκονται προστατευόμενα, απειλούμενα, σπάνια, ενδημικά είδη χλωρίδας και πανίδας και τύποι οικοτόπων. Πρόκειται για χερσαίες (με υδροτοπικά ή μη στοιχεία), παράκτιες και θαλάσσιες περιοχές, που καλύπτουν ποσοστό μεταξύ 16 και 20% της χερσαίας έκτασης της χώρας. Το πολιτιστικό περιβάλλον της Ελλάδας είναι ιδιαίτερα πλούσιο και πολυποικίλο και αποτελεί έναν εξίσου ανεκτίμητο και ευαίσθητο πόρο με το φυσικό περιβάλλον. Το πολιτιστικό απόθεμα της χώρας περιλαμβάνει:

- Μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι (35.000) διαφόρων εποχών
- Παραδοσιακοί οικισμοί (3.269) και διατηρητέα κτίρια
- Πολιτιστικά τοπία και σύγχρονη υποδομή πολιτιστικών εκδηλώσεων
- Άυλα στοιχεία (γλώσσα, τέχνη, ήθη, έθιμα και λαϊκές παραδόσεις)

Χάρτης 10 Φυσικό περιβάλλον

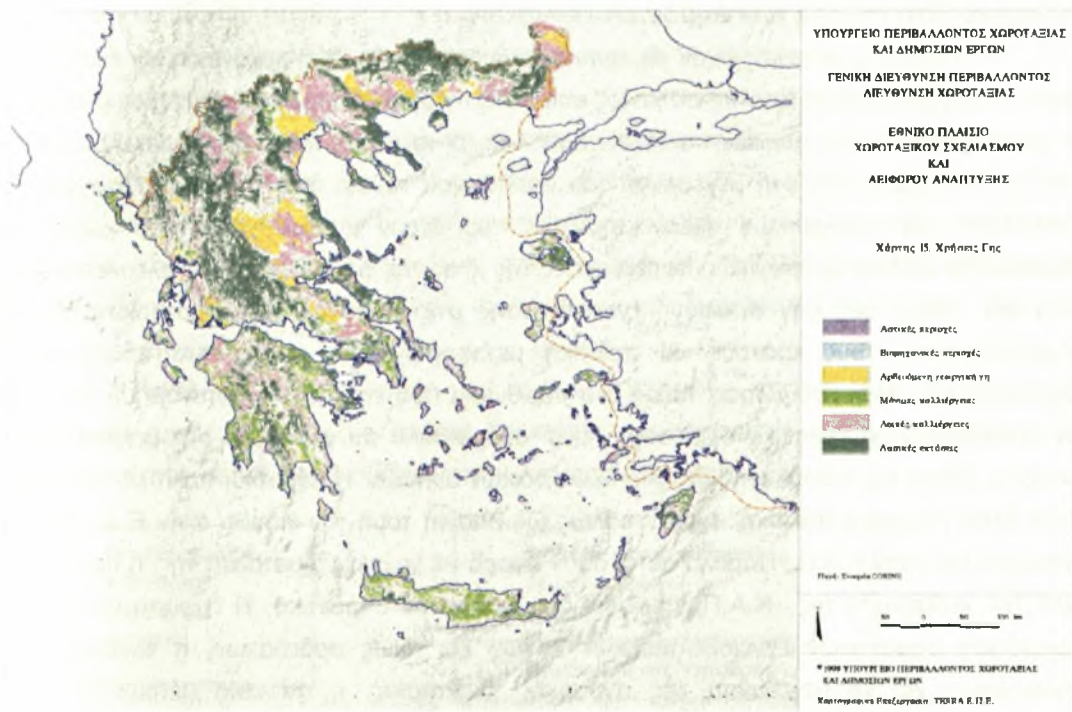

Χάρτης 11 Τα σημαντικότερα κλασσικά βυζαντινά ενετικά μνημεία συγκεντρώσεις παραδοσιακών οικισμών και πολιτιστικές διαδρομές

Ο Αγροτικός Χώρος και οι Κρίσιμες Περιοχές

Ο αγροτικός χώρος στην Ελλάδα αντιπροσωπεύει το 80-95% του εδάφους της ελληνικής επικράτειας και σ' αυτόν ζει το 40% περίπου του πληθυσμού. Χαρακτηρίζεται από μεγάλη παραγωγική, οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική πολυμορφία, μεγάλη γεωγραφική διαφοροποίηση και μια μοναδική φυσική ποικιλότητα. Με βάση τα χαρακτηριστικά των αγροτικών διαρθρώσεων, τα φυσικογεωγραφικά χαρακτηριστικά και τη μορφή των αγροτικών περιοχών, ο αγροτικός χώρος μπορεί να ταξινομηθεί στις εξής βασικές κατηγορίες:

- Ορεινές και ημιορεινές αγροτικές περιοχές με μειονεκτικές διαρθρώσεις.
- Περιοχές με υψηλή εξάρτηση από την γεωργική δραστηριότητα ή αγροτικές περιοχές εντατικής γεωργίας.
- Μεικτές αγροτικές περιοχές με ανάπτυξη ως επί το πλείστον στον τουρισμό.
- Περιαστικές αγροτικές περιοχές.
- Αγροτικές περιοχές περιβαλλοντικά ευαίσθητες ή με προστατευόμενο περιβάλλον.
- και μικρά νησιά.

Χάρτης 12: Η κατανομή χρήσεων γης του προγράμματος CORINE

Ο παράκτιος ελληνικός χώρος έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς λόγω της έκτασής του στον εθνικό χώρο αλλά και ιστορικών, γεωμορφολογικών και οικονομικών συνθηκών συγκεντρώνει ένα μεγάλο ποσοστό πληθυσμού σε παράκτιες κοινότητες, τα περισσότερα μεγάλα αστικά κέντρα, πλήθος ανθρώπινων δραστηριοτήτων και σημαντικό μέρος των υποδομών και εγκαταστάσεων μεταφορών και επικοινωνιών. Επίσης ένα σημαντικό ποσοστό της παράκτιας ζώνης είναι γεωργική γη συχνά υψηλής παραγωγικότητας.

έκτασης της και το 14,5% του μόνιμου πληθυσμού της. Είναι τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα κλειστών συστημάτων τόσο από κοινωνικό-οικονομική όσο και από περιβαλλοντική θεώρηση. Κύριο χαρακτηριστικό των περισσότερων νησιών είναι η περιφερειακότητα και η απομόνωση και η μικρή κλίμακα σε έκταση και πληθυσμό.

Οι ορεινές περιοχές της χώρας, που αποτελούν ένα ποσοτικά και περιβαλλοντικά σημαντικό τμήμα της, παρουσιάζουν τη χαμηλότερη πυκνότητα πληθυσμού αλλά τη μεγαλύτερη πυκνότητα οικισμών ανά 100 χλμ² μεταξύ όλων των περιοχών της χώρας. Υπήρξαν για αιώνες ο χώρος 'διάσωσης' του ελληνισμού από τους κατακτητές και τόπος εγκατάστασης των 'προοδευτικών' στοιχείων του λόγω σχετικής αυτονομίας, ασφάλειας αλλά και υγιεινού κλίματος που χαρακτηρίζουν τις ορεινές περιοχές έναντι των πεδινών. Οι ορεινές περιοχές θα ήταν δυνατό να ταξινομηθούν σε τρεις τύπους, με διαφορετικά προβλήματα, διαφορετικές προοπτικές και διαφορετικές ανάγκες πολιτικής για κάθε τύπο:

- Με αρκετό μόνιμο πληθυσμό και αειφόρο οικονομική βάση.
- Με ακόμα σημαντικό αλλά φθίνοντα πληθυσμό και υποβαθμισμένη οικονομική βάση.
- Με σχεδόν ολοκληρωμένη πληθυσμιακή εγκατάλειψη, με ή χωρίς παρουσία σημαντικών γεωργικών και περιβαλλοντικών πόρων.

Οι Χωρικές Επιπτώσεις των Δημόσιων Πολιτικών

Οι τομεακές πολιτικές είχαν σημαντική επίδραση στη χωρική οργάνωση και σε πολλές περιπτώσεις μεγαλύτερη από τις πολιτικές που, από τη φύση και τους στόχους τους μπορούν να χαρακτηριστούν ως χωρικές πολιτικές. Συνολικά, οι τομεακές πολιτικές, χαρακτηρίστηκαν από την προτεραιότητα στη μεγέθυνση του αντίστοιχου τομέα, από την μέχρι κατάχρηση αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που έχουν χωρικό χαρακτήρα χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αρνητικές παρενέργειες της ίδιας της μεγέθυνσης στα πλεονεκτήματα αυτά και, τέλος, από την αποφυγή ενσωμάτωσης στις παραγωγικές δραστηριότητες του περιβαλλοντικού τους κόστους. Η πολιτική μεταφορών είχε μεικτές επιπτώσεις στην οργάνωση του ελληνικού χώρου. Μέσα στα περιθώρια που επέτρεπε η αυτονόμησή της από τον (ελλείποντα) χωροταξικό σχεδιασμό, είναι αναμφίβολο ότι συνέβαλε στη βελτίωση της συνοχής, μέσω της κατασκευής υπερτοπικών οδικών δικτύων. Η αγροτική πολιτική-που κατά βάση ήταν γεωργική πολιτική, έχει ασφαλώς ως βασική τομή την εισοδο στην Ε.Ε. και την υπαγωγή της στην Κ.Α.Π.. Παρόλα αυτά, όσον αφορά τις χωρικές διαστάσεις της, η προ- και η μετά την καθιέρωση της -Κ.Α.Π. περίοδοι δεν διαφέρουν σημαντικά. Η έμφαση ήταν στην προώθηση σημαντικών εγγειοβελτιωτικών έργων και ιδίως αρδεύσεων, η έλλειψη μιας στρατηγικής για τη μεγέθυνση της αγροτικής ιδιοκτησίας, η απουσία μέτρων για την προστασία της γεωργικής γης από τις πιέσεις των δραστηριοτήτων με υψηλότερη γαιοπρόσοδο, και η έλλειψη ενδιαφέροντος για τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των αγροτικών δραστηριοτήτων. Κρίσιμη σημασία έχει, τέλος, η έλλειψη ολοκληρωμένης προσέγγισης στο ζήτημα της διαχείρισης των υδατικών πόρων. Η βιομηχανική πολιτική χαρακτηρίστηκε από την κυριαρχία ενός μοντέλου χωρικής οργάνωσης βασισμένο στη διάσπαρτη χωροθέτηση των μονάδων (και όχι σε οργανωμένους υποδοχείς). Η τουριστική πολιτική χαρακτηρίστηκε από την έντονη εκμετάλλευση τουριστικών πόρων όπως οι ακτές, τα τοπία και οι παραδοσιακοί οικισμοί, χωρίς τη λήψη μέτρων προστασίας τους. Ως αποτέλεσμα, σε μεγάλο βαθμό οι πόροι αυτοί έχουν υποβαθμιστεί, και συχνά με μη αντιστρεπτό τρόπο.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό των πολιτικών με άμεσα χωρικό χαρακτήρα, πέρα από το

πρόβλημα της υπαγωγής τους στις προτεραιότητες των τομεακών πολιτικών, είναι η έλλειψη επαρκούς διασύνδεσης και συμπληρωματικότητας μεταξύ τους, κάτι που συνδέεται με την κρίσιμη απουσία χωροταξικού σχεδιασμού με συντονιστικό ρόλο. Η ελληνική πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης (προσανατολισμένη κυρίως στα αναπτυξιακά κίνητρα και στην κατασκευή βασικών υποδομών) είναι ένας από τους παράγοντες της μείωσης των διαπεριφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα. Η στρατηγική χωροταξία ήταν ουσιαστικά απύσχα, σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο. Ως συνέπεια, η μακροοργάνωση του χώρου προέκυψε ως αποτέλεσμα της σύζευξης αφενός των δυνάμεων της αγοράς, και αφετέρου των συνεπειών διαφόρων μη-συντονισμένων χωρικά πολιτικών (όπως αναφέρθηκε και παραπάνω). Ο νέος νόμος για το χωροταξικό σχεδιασμό αποτελεί, από αυτή την άποψη, μια εξαιρετικά σημαντική ευκαιρία για τη διαμόρφωση μιας νέας κατάστασης. Η πολιτική σχεδιασμού/δόμησης της υπαίθρου αποτελεί ένα από τους ασθενέστερους κρίκους των χωρικών πολιτικών στην Ελλάδα. Έχει βασιστεί, σε βαθμό πρωτοφανή για όλες τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. αλλά και για άλλες χώρες συγκρίσιμες κατά τα άλλα με την Ελλάδα, στην έλλειψη σχεδιαστικών πλαισίων για τις χρήσεις γης, και στη δυνατότητα σημειακής δόμησης κτηρίων (εκτός σχεδίου δόμησης) Η πολιτική οικιστικής ανάπτυξης αποτελεί επίσης εξαιρετικά προβληματική συνιστώσα των ελληνικών χωρικών πολιτικών. Χαρακτηρίζεται από την αντίφαση μεταξύ του προβλεπόμενου από τη νομοθεσία δημόσιου (κατά κανόνα) χαρακτήρα της διαδικασίας πολεοδόμησης, και της αναγωγής στην πράξη της τελευταίας σε απλό μηχανισμό επικύρωσης των ιδιωτικών επιλογών. Η πολεοδομική πολιτική (με την έννοια της πολιτικής για την εσωτερική οργάνωση των πόλεων) έχει χαρακτηριστεί διαχρονικά από το χαμηλό επίπεδο επενδύσεων για τις αναγκαίες υποδομές και τον αστικό εξοπλισμό, από τη συνεχή διευκόλυνση της δόμησης (αύξηση συντελεστή δόμησης κλπ.) σε αναντιστοιχία με τη φέρουσα ικανότητα πολλών περιοχών, από την απουσία αποτελεσματικής ρύθμισης των χρήσεων γης, και από τις δυσκολίες συντονισμού των διαφόρων φορέων που παράγουν πολεοδομικό χώρο.

Η ανάλυση ολοκληρώνεται με την σύνταξη ενός πίνακα ΣΟΤ πλεονεκτήματα αδυναμίες ευκαιρίες απειλές ο οποίος διευκολύνει τον εντοπισμό των κύριων θετικών και αρνητικών στοιχείων για τη διαμόρφωση των στρατηγικών επιλογών

- Πλεονεκτήματα
- Αδυναμίες
- Ευκαιρίες
- Απειλές

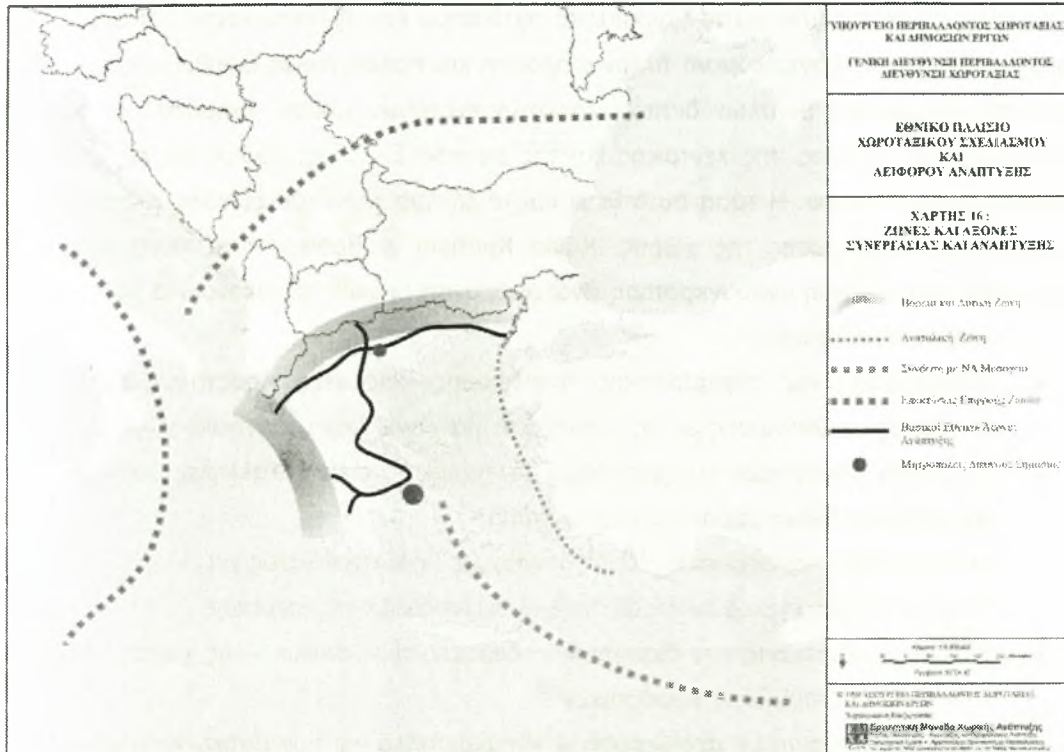
- Δομή Χωρικής Ανάπτυξης
- Οικιστικό Δίκτυο
- Δίκτυα Υποδομών
- Περιβάλλον και Πολιτισμός
- Οργάνωση της Υπαίθρου

Στρατηγικές επιλογές και προτεραιότητες διατυπώνονται σε αντιστοιχία με την ανάλυση των χαρακτηριστικών που προηγήθηκε, τις κατευθύνσεις του Σ.Α.Κ.Χ., και τους στόχους που διατυπώνονται στον πρόσφατο νόμο για τον Χωροταξικό Σχεδιασμό. Στο πλαίσιο αυτό το Γ.Π. καθορίζει κατευθύνσεις Χωροταξικής Πολιτικής Γενικού Πλαισίου για:

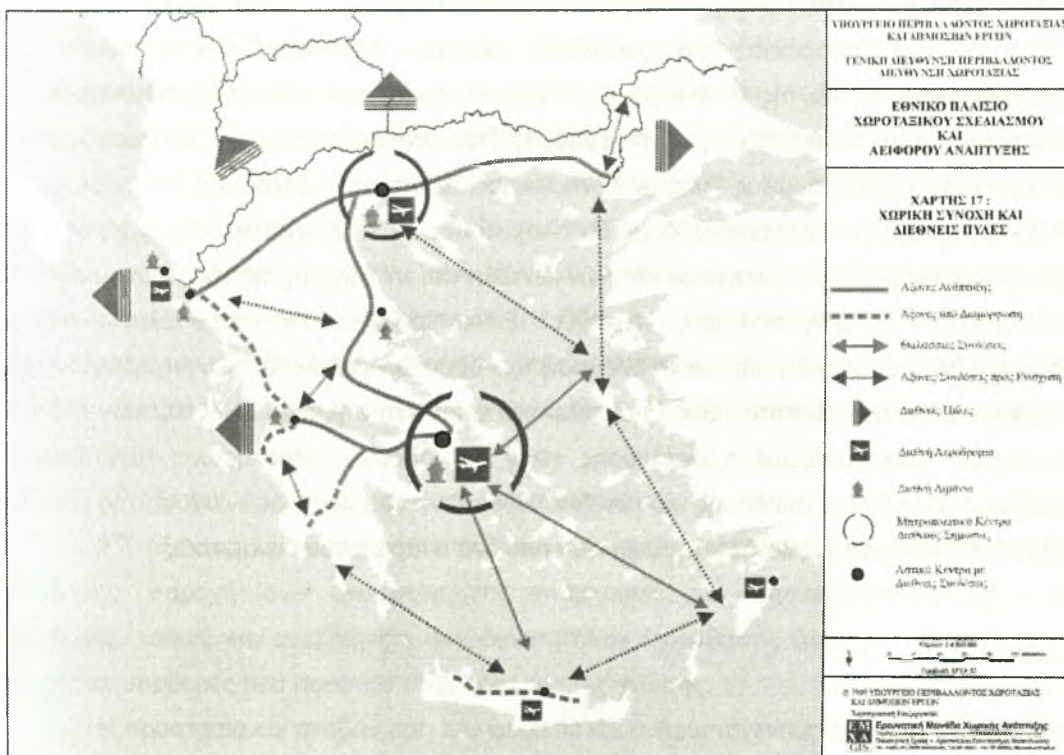
1. Τη χωρική οργάνωση των κύριων εθνικών πόλων και αξόνων ανάπτυξης καθώς και των κόμβων διευρωπαϊκής ακτινοβολίας.
2. Τη χωρική διάρθρωση των στρατηγικής σημασίας δικτύων υποδομών και μεταφορών καθώς και των κόμβων διευρωπαϊκής ακτινοβολίας.
3. Τη χωρική διάρθρωση, εξειδίκευση και συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων.
4. Το ρόλο των μητροπολιτικών και λοιπών σημαντικών αστικών κέντρων και τη σχέση με την ενδοχώρα τους, τη χωρική διάρθρωση του αστικού δικτύου, καθώς και τη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη του ορεινού, αγροτικού, παράκτιου και νησιωτικού χώρου και άλλων κρίσιμων περιοχών του εθνικού χώρου.
5. Τη διατήρηση και ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, τη συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων, καθώς και τη διατήρηση, ανάδειξη και προστασία της εθνικής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
6. Τη γεωγραφική ανασυγκρότηση της χώρας με σκοπό τη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενοτήτων σε διαπεριφερειακό επίπεδο.

Στη νέα ευρωπαϊκή γεωγραφία σημαντική είναι η υποστήριξη μιας εξωστρεφούς γεωπολιτικής και γεωοικονομικής στρατηγικής προσανατολισμένης ιδιαίτερα προς την ευρωπαϊκή ένωση τη βαλκανική τις χώρες της Μαυρης Θάλασσας και τη ΝΑ Μεσόγειο. Στο πλαίσιο αυτό η πολιτική χωροταξικής αναδιάρθρωσης της χώρας μας προσανατολίζεται κυρίως σε τρεις ζώνες συνεργασίας. Τη Δυτική ζώνη (Ιόνιο-Αδριατική) προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα προς την Ιταλία, τη Βόρεια ζώνη προς τις χώρες της Βαλκανικής χερσονήσου και της Μαύρης Θάλασσας και τη ζώνη της Νοτιοανατολικής Μεσογείου προς την Κύπρο, Τουρκία και Μέση Ανατολή. Προϋποθέσεις ολοκλήρωσης της πολιτικής μας αυτής είναι η ενίσχυση αναπτυξιακών συνεργασιών με τους γείτονες, η συμπληρωματικότητα και εξειδίκευση των περιφερειακών οικονομιών και η ανάπτυξη νέων μορφών συνεργασιών και δικτύων ανάμεσα στις χώρες και στις περιφέρειες και η συνέχιση της πολιτικής μεταφορών και δικτύων. Τα παραπάνω δίνουν προτεραιότητα στη συγκρότηση περιμετρικής ζώνης λειτουργικών διασυνοριακών συνδέσεων, στην αναβάθμιση υπαρχόντων και στην ολοκλήρωση αξόνων ανάπτυξης (Παραδοσιακά ανεπτυγμένος άξονας S, βόρειος, δυτικός και νοτιοανατολικός άξονας) και Αναπτυξιακών Πόλων.

Χάρτης 13: Εμφανίζονται ενδεικτικά οι ζώνες και οι άξονες συνεργασίας και ανάπτυξης

Χάρτης 14: Η χωρική συνοχή και οι διεθνείς πύλες

Ιδιαίτερη σημασία για το χωροταξικό σχεδιασμό έχει η διαπεριφερειακή συνεργασία και σύγκλιση. Η προδιαγραφόμενη πλέον ισόρροπη και πολυκεντρική διάρθρωση της χώρας ωθεί στο σχηματισμό μεγάλων διαπεριφερειακών ενοτήτων χώρας. Σχηματικά οι ενότητες αυτές είναι της Βόρειας, της κεντρικής και της Δυτικής Ελλάδας, καθώς και το νησιωτικό σύμπλεγμα του Αιγαίου. Η τάση αυτή θέτει και το ζήτημα της επανεξέτασης της σημερινής περιφερειακής οργάνωσης της χώρας. Κύρια Κριτήρια & Βασικές Κατευθύνσεις για την επιθυμητή περιφερειακή ανασυγκρότηση είναι: Διεύρυνση μικρών και οικονομικά μειονεκτικών χωρικών ενοτήτων.

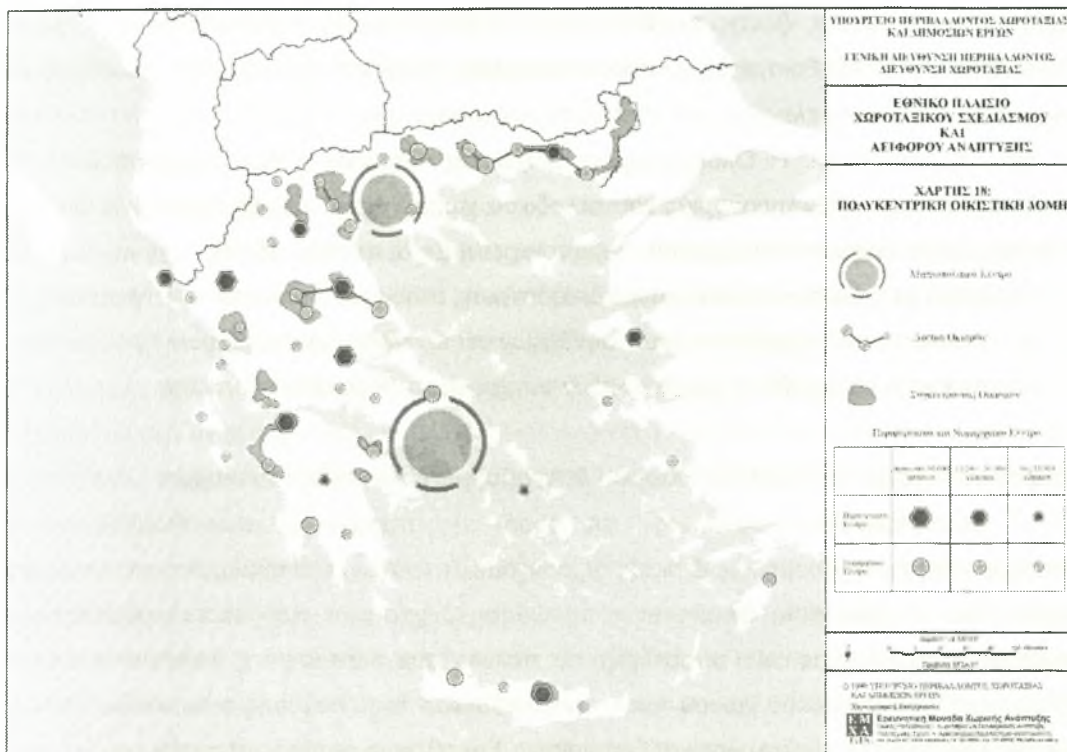
- Προσαρμογή της περιφερειακής διάρθρωσης στις νέες προοπτικές-δυνατότητες σύνδεσης και δικτύωσης με τον ευρωπαϊκό, βαλκανικό και μεσογειακό χώρο.
- Ενίσχυση σημαντικών περιφερειακών κέντρων ώστε με κατάλληλες δικτυώσεις να αποκτήσουν διεθνή χαρακτήρα και σημασία.

Η Αναδιάταξη περιφερειακής δομής συνάδει με τις Κατευθύνσεις για :

- Χωρική διεύρυνση μικρών και οικονομικά μειονεκτικών περιφερειών
- Καλύτερη αξιοποίηση των διερωπαικών δικτύων, των «φυλών» της χώρας καθώς και των νέων αναπτυξιακών «διαδρομών»
- Ενίσχυση σημαντικών περιφερειακών κέντρων αλλά και των αστικών περιφερειακών δικτύων

Πολυκεντρική Οικιστική Δομή και Μητροπολιτικά Κέντρα

Η νέα ισορροπία του οικιστικού δικτύου συνδυάζει την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της αναπτυξιακής δυναμικής ορισμένων πόλεων με τη διάχυση της ανάπτυξης και την αποκέντρωση. Η νέα ιεράρχηση του αστικού συστήματος θα προκύψει από την ενίσχυση της δημιουργίας δικτύων συνεργασίας, συμπληρωματικότητας και χωροταξικής εξειδίκευσής του. Η πολυκεντρική δομή θα ενισχυθεί με τη διεύρυνση του περιφερειακού και διαπεριφερειακού ρόλου δυναμικών αστικών κέντρων και τη διάχυση της νέας δυναμικής που αναπτύσσουν οι μητροπολιτικές περιοχές. Ειδικότερα για τα μητροπολιτικά κέντρα Προτεραιότητα αποτελεί η σημαντική ενίσχυση των δράσεων βελτίωσης των περιβαλλοντικών παραμέτρων & της ποιότητας ζωής με επιλεκτική ενίσχυση σημαντικών δυναμικών κλάδων, δημιουργία προϋποθέσεων προσέλκυσης νέων επενδύσεων, ολοκλήρωση των διεθνούς εμβέλειας νέων έργων υποδομής και των διασυνδέσεών τους και τέλος ενίσχυση της έρευνας, της εκπαίδευσης και της κατάρτισης υψηλού επιπέδου ανθρώπινου δυναμικού.

Χάρτης 15: Ενδεικτικά παρουσιάζονται τα μητροπολιτικά και τα δίκτυα συνεργασιών

Ισότητα Πρόσβασης και Χωρική Συνοχή

1^{ος} άξονας: Μεταφορικά έργα. Οι στρατηγικοί στόχοι για την ανάπτυξη είναι η άρση της περιφερειακότητας της χώρας ως προς το γεωγραφικό χώρο της Ε.Ε. και γενικότερα τον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο, με τη μέγιστη ανάπτυξη των συγκοινωνιακών συνδέσεων. Σημαντικό στόχο αποτελεί η ανάδειξη της χώρας σε κύρια Βαλκανική Πύλη της Μεσογείου, καθώς και η ένταξη της σε διεθνείς διαδρόμους συνδυασμένων μεταφορών. Η γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας ως κομβικού σημείου των θαλάσσιων διαδρομών της Μεσογείου και των διασυνδέσεων με τη Μαύρη Θάλασσα και την Αδριατική, και η διέλευσης από τον ελληνικό χώρο ορισμένων αεροδιαδρόμων σύνδεσης της Ευρώπης με Μέση Ανατολή, Ανατολική Ασία και Άπω Ανατολή, Ανατολική και Νότια Αφρική, Ωκεανία αποτελούν στοιχεία που πρέπει να αξιοποιηθούν.

2^{ος} άξονας: Δίκτυα ενέργειας και τηλεπικοινωνιών

3^{ος} άξονας: Ισόρροπη κατανομή των ευκαιριών πρόσβασης στα δίκτυα τεχνικής υποδομής, παροχή ίσων ευκαιριών στις υπάρχουσες και δημιουργούμενες κοινωνικές υποδομές, καθώς και αναβάθμιση των δυνατοτήτων πρόσβασης όλων των περιοχών της χώρας σε υποδομές που αφορούν στην κοινωνία της γνώσης.

Η προστασία και αναβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος επιδρά σε δύο επίπεδα. Στην προστασία των φυσικών πόρων από την υπερανάπτυξη και τον κορεσμό και στην ανάδειξη και αξιοποίηση του φυσικού και πολιτισμικού πλούτου. Οι κεντρικές χωροταξικές επιλογές είναι η δημιουργία ολοκληρωμένου δικτύου χωροταξικών ζωνών οικοανάπτυξης, η αξιοποίηση μέσα από νέους θεσμούς, μηχανισμούς και εργαλεία

διαχείρισης και η ανάδειξη, ολοκληρωμένη διαχείριση και χωροταξική ολοκλήρωση της

πράσινης και γαλάζιας ζώνης περιβάλλοντος. Η Ολοκλήρωση πολιτικών προστασίας και διαχείρισης σε υποβαθμισμένες ή προστατευόμενες περιοχές από Διεθνείς Συνθήκες και Συμβάσεις. Η Πολιτική ελέγχου των υπερβάσεων όχι μόνο για το φυσικό περιβάλλον αλλά και για την Δημόσια Υγεία. Η Ολοκληρωμένη διαχείριση υδάτινων πόρων. Η Αξιοποίηση της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς του ελλαδικού χώρου μέσα από τη δημιουργία δικτύων πολιτιστικών διαδρομών. Η Διαχείριση της οποίας εστιάζεται σε τρεις άξονες:

1. Λήψη μέτρων προστασίας και αποκατάστασης στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς,
2. Βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών μέσω σχεδιασμού & μέτρων προστασίας,
3. Ανάδειξη και προβολή των στοιχείων σύγχρονης πολιτιστικής έκφρασης

Διαφοροποίηση του Αγροτικού Χώρου & Αναβάθμιση Κρίσιμων περιοχών

Οι αναμενόμενες αλλαγές στη δομή της παραγωγής στη διάρθρωση της απασχόλησης και στη δομή της ιδιοκτησίας οδηγούν στην ανάγκη αναβάθμισης του αγροτικού χώρου. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται η προώθηση σύγχρονων πολιτικών αναδιάρθρωσης γεωργίας / κτηνοτροφίας και η υποστήριξη της πολυλειτουργικότητας, της διαφοροποίησης και εξειδίκευσης του αγροτικού χώρου προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης φιλικότερων προς το περιβάλλον μορφών παραγωγής και διαχείρισης. Στο πλαίσιο αυτό ιδιαίτερη σημασία έχουν η διαφύλαξη της γης υψηλής παραγωγικότητας, η καθιέρωση μορφών παραγωγής φιλικότερων προς το περιβάλλον και η σταδιακή ανάπτυξη παραδοσιακών μορφών γεωργικών καλλιεργειών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων. Η διαφοροποίηση του αγροτικού χώρου και η αναβάθμιση των κρίσιμων περιοχών βασίζεται στη νέα λειτουργική σχέση πόλης – υπαίθρου η οποία στηρίζεται στη διάχυση της ανάπτυξης αστικών κέντρων στο αγροτικό χώρο, στη βελτίωση των αστικών εξυπηρετήσεων του αγροτικού πληθυσμού στη διαφοροποίηση και ενδογενή ανάπτυξη της υπαίθρου. Στο πλαίσιο αυτό ο δραστηστικός περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης και η διοχέτευσή της σε οργανωμένους υποδοχείς, και η γενίκευση του σχεδιασμού χρήσεων γης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. & Γ.Π.Σ.) είναι απαραίτητα.

Παράκτιες περιοχές και Νησιά

Τα προβλήματα και οι δυνατότητες ανάπτυξης του παράκτιου χώρου επιβάλουν την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων περιοχών. Στο πλαίσιο αυτό καθοριστικός είναι ο ρόλος του Χωροταξικού Σχεδιασμού ως πολιτικής συντονισμού και εξειδίκευσης στο χώρο των επί μέρους τομεακών πολιτικών, της κατανομής των οικισμών, των δραστηριοτήτων και των υποδομών στο χώρο παράλληλα με την προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων. Η αειφόρος ανάπτυξη των νησιών σημαίνει ανάπτυξη με σεβασμό στις φυσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες του νησιού, και εξασφάλιση προϋποθέσεων για την κοινωνική ευημερία του πληθυσμού τους. Στόχοι ολοκληρωμένης διαχείρισης των νησιών είναι η συγκράτηση / σταθεροποίηση του πληθυσμού, μέσω της άρσης της απομόνωσης, της βελτίωσης της προσπελασιμότητας και της εξασφάλισης υποδομής και παροχής υπηρεσιών, η ολοκληρωμένη οικονομική ανάπτυξη και η στήριξη εναλλακτικών ήπιων μορφών ανάπτυξης και η προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Αρχές για την ολοκληρωμένη διαχείριση των νησιών αποτελούν ο ολοκληρωμένος νησιωτικός σχεδιασμός σε επίπεδο

νησιού και νησιωτικής ενότητας, ο σχεδιασμός δραστηριοτήτων και αντίστοιχων έργων υποδομής και τέλος η κινητοποίηση πληθυσμού και η καλλιέργεια αισθήματος κοινής ευθύνης.

Ορεινές περιοχές

Η ολοκληρωμένη ανάπτυξη των ορεινών όγκων προϋποθέτει την ανάδειξη και αξιοποίηση των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων και την παράλληλη συμπληρωματική διασύνδεσή τους με τον οικονομικό - λειτουργικό χώρο κάθε περιφέρειας. Η υπέρβαση της υφιστάμενης απομόνωσης μπορεί να επιτευχθεί με την αναβάθμιση, την ανάπτυξη και την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, την προστασία των ορεινών περιοχών, την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των υποδομών και την αναψυχή & την αναγνώριση του φυσικού & πολιτιστικού τοπίου. Η προσαρμογή της οικονομίας τους σε Κοινοτικές & Διεθνείς εξελίξεις προϋποθέτει την αναδιάρθρωση & τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων & των επιχειρήσεων, την αποτελεσματική προώθηση & την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, της οργανωτικής υποστήριξης και των κινήτρων. Πρωταρχική προτεραιότητα χωροταξικής πολιτικής αποτελεί η διαφύλαξη του τοπίου, των παρθένων δασών και δασικών εκτάσεων, των περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων και των πολιτιστικών πόρων. Ο στόχος αυτός επιδιώκεται μέσω της αξιοποίησης των υφιστάμενων φορέων καθώς και με τη δημιουργία νέων φορέων διαχείρισης σε εταιρική βάση.

Προϋποθέσεις και Μηχανισμοί Υλοποίησης

Η θεσμική στρατηγική του νόμου 2742/1999 για την έγκριση και εφαρμογή του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης στηρίζεται στις εξής αρχές :

- Εξασφάλιση μιας ευρείας προγραμματικής πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής συμφωνίας στο στάδιο της κατάρτισης του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης.
- Συστηματική παρακολούθηση, αξιολόγηση και αναθεώρηση των στόχων και επιλογών του Γενικού Πλαισίου.
- Δυνατότητα εξειδίκευσης και συμπληρωματικότητας των στόχων και επιλογών του Γενικού Πλαισίου μέσω της κατάρτισης Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού για ορισμένους κρίσιμους παραγωγικούς τομείς και δραστηριότητες.
- Ευρεία διοικητική και κοινωνική κινητοποίηση για την προώθηση της εφαρμογής των στόχων του Γενικού Πλαισίου.
- Δημιουργία μόνιμων μηχανισμών επιστημονικής και τεχνικής στήριξης για την τεκμηρίωση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των επιλογών και κατευθύνσεων του εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού.

Η Χρηματοδότηση και οι Πόροι Εφαρμογής

Βασική χρηματοδοτική πηγή αποτελούν οι πόροι του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Γ' Κ.Π.Σ.) (και του Ταμείου Συνοχής). Οι δράσεις σχεδιασμού και τα θεσμικά μέτρα θα χρηματοδοτηθούν κυρίως από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον (Ε.Π.ΠΕΡ.) και δευτερευόντως από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.). Οι μη

σχεδιαστικές δράσεις θα χρηματοδοτηθούν από τα αρμόδια κατά περίπτωση επιχειρησιακά προγράμματα. Άλλες πηγές χρηματοδότησης είναι οι κοινοτικές πρωτοβουλίες (INTERREG), τα πρόγραμμα αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας του Ο.Ο.Σ.Α. (D.A.C.) και τέλος το Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ.

ΗΛΙΑΣ ΜΠΕΡΙΑΤΟΣ
Αναπληρωτής Καθηγητής Τ.Μ.Χ.Π.Α.

Ο χωροταξικός σχεδιασμός στον αγροτικό χώρο

Αντικείμενο της εισήγησης μου είναι: «Ο χωροταξικός σχεδιασμός στον αγροτικό χώρο» αλλά θα αναφερθώ αρχικά σε μερικά -φαινομενικά άσχετα – γεγονότα της σημερινής διεθνούς και ελληνικής πραγματικότητας που παρουσιάζουν κάποιο ενδιαφέρον σε σχέση με το θέμα που εξετάζουμε.

Θα ξεκινήσω από την νέα παγκόσμια τάση της αγοράς, η οποία στο όνομα της εξυπηρέτησης του πολίτη – καταναλωτή, δημιουργεί όλους αυτούς τους οικονομικούς κολοσσούς που ακούμε καθημερινά από τα Μ.Μ.Ε. και η οποία τελικά αυξάνει την ευημερία των ήδη ευημερούντων με συνέπεια την όξυνση των οικονομικών ανισοτήτων. Αυτή τη στιγμή παγκοσμίως μαίνεται ένας οικονομικός και οικολογικός πόλεμος και νομίζω ότι η απάντηση που έδωσε ο επικεφαλής της Κινεζικής αντιπροσωπείας, στην διάσκεψη του Κυότο, προς τον αμερικανό συνάδελφό του, όταν ο τελευταίος του ζήτησε να βοηθήσει και η Κίνα στον περιορισμό των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακος, δείχνει πολλά για το σημερινό παγκόσμιο αναπτυξιακό γίνεσθαι. Συγκεκριμένα, ο κινέζος εκπρόσωπος απάντησε: «Με συγχωρείτε κύριε αλλά θέλετε ο λαός μας να μείνει φτωχός; Δεν θα σας το επιτρέψουμε ποτέ αυτό!..»

Ένα δεύτερο σημείο που αφορά την ελληνική πραγματικότητα: Οι εφημερίδες όλων των αποχρώσεων έγραφαν τις μέρες αυτές ότι το εισόδημα των ελλήνων αγροτών αυξήθηκε κατακόρυφα ενώ ταυτόχρονα αυξήθηκαν κατακόρυφα και οι εισαγωγές των αγροτικών προϊόντων. Το εισόδημα των αγροτών που προέρχεται από την Κοινή Αγροτική Πολιτική (Κ.Α.Π.), φτάνει σε ορισμένες περιπτώσεις μέχρι και το 50% του συνολικού εισοδήματος του. Παρ' όλα αυτά εισάγουμε περισσότερο σιτάρι, κρέατα, ψάρια, λαχανικά. Ακόμα και τη ζάχαρη, που παλιότερα είχαμε εξαγωγές, έχουμε φθάσει στο σημείο να την εισάγουμε.

Το τρίτο σημείο αφορά την ευρωπαϊκή πολιτική στον αγροτικό τομέα. Μας λέει η Ευρωπαϊκή Ένωση: ξεχάστε ότι ξέρατε για τη γεωργία και την γεωργική ανάπτυξη. Περιβάλλον και πολυδραστηριότητα είναι τώρα οι έννοιες κλειδιά. Αυτές χαρακτηρίζουν αυτό που ονομάζουμε ανάπτυξη της υπαίθρου και όχι ανάπτυξη της γεωργίας. Πολύ φοβάμαι ότι αυτό το μήνυμα δεν έχει περάσει στο Ελληνικό υπουργείο γεωργίας, ούτε στην πολιτική ηγεσία αλλά ούτε και στη διοίκηση. Να σημειώσω ότι έχω γνωρίσει από κοντά το υπουργείο γεωργίας και έχω αγωνιστεί ώστε το υπουργείο αυτό, από υπουργείο γεωργίας να μετονομαστεί σε υπουργείο αγροτικής ανάπτυξης ή υπουργείο αγροτικής πολιτικής που έστω και σημειολογικά θα σήμαινε μια εξέλιξη και μια αλλαγή. Υπάρχει λοιπόν μπροστά μας ένα πεδίο ανάπτυξης της υπαίθρου, ανάπτυξης του αγροτικού χώρου για το οποίο, όπως ίσως γνωρίζετε, με τον τελευταίο ανασχηματισμό, συστήθηκε και ειδική διυπουργική επιτροπή ανάπτυξης της υπαίθρου η οποία ελπίζουμε να λειτουργήσει και να έχει ουσιαστικά αποτελέσματα.

Ο αγροτικός χώρος με την έννοια του εξω-οικιστικού χώρου αποτελεί το 95% της έκτασης της ελληνικής επικράτειας (μόνο το 5% είναι δομημένος χώρος) και συγκεντρώνει το 25% του πληθυσμού. Από πλευράς πολεοδομίας και χωροταξίας και ιδιαίτερα κάλυψης του εδάφους θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπάρχουν πολλές διαβαθμίσεις (ως προς την πυκνότητα δόμησης και λειτουργιών) που καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις (από το πυκνότερο κέντρο της μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας μέχρι τις κορυφές της Πίνδου που είναι εντελώς αδόμητες). Υπάρχει λοιπόν μία διαβάθμιση και υπάρχουν και οι λεγόμενες «γκρίζες ζώνες», αυτό που ονομάζουμε «αγροτοαστικό συνεχές» (μετάφραση του γαλλικού *rurbain* από την σύντμηση του *rural* και *urbain*) ή «αγροστικός» χώρος από σύντμηση του «αγροτικός» και «αστικός». Είναι ένας χώρος όπου δεν υπάρχει μαύρο και άσπρο αλλά ένα φάσμα με όλες τις διαβαθμίσεις. Ένας χώρος που αλλάζει και μετασχηματίζεται και ταυτόχρονα προκαλεί και την αλλαγή του κατοίκου ή του ανθρώπου που ζει και εκμεταλλεύεται αυτό το χώρο. Ο νέος γεωργός δεν είναι πλέον ο συμβατικός- κλασικός γεωργός. Σε ένα νέο πλαίσιο ανάπτυξης της υπαίθρου, με τη σύγχρονη αντίληψη, είναι ένας επιστάτης της υπαίθρου (*countryside steward*), όπως συνηθίζει να τον ονομάζει ο ευρωπαϊκός επίτροπος για τη γεωργία κ. Fishler, ή ένας κηπουρός της φύσης (*jardinier de la nature*), όπως τον ονομάζουν ειρωνικά οι Γάλλοι αγροτοσυνδικαλιστές. Αυτές είναι δύο νέες οπτικές για τον αγρότη και τον γεωργό του όχι και πολύ μακρινού μέλλοντος.

Ας θέσουμε τώρα το ερώτημα για το ρόλο του χωροταξικού σχεδιασμού σε αυτό το σκηνικό έτσι όπως έχει διαμορφωθεί. Νομίζω ότι το περιβάλλον, που αποτελεί τον πιο πρόσφατο σχετικά στόχο του χωρικού σχεδιασμού, είναι η έννοια-κλειδί της νέας ανάπτυξης της υπαίθρου και έχει τρεις βασικές συνιστώσες.

Η πρώτη αναφέρεται στην προστασία του αγροτικού χώρου λαμβανομένου ως φυσικού πόρου. Η γεωργική γη ήταν μέχρι πρόσφατα παραμελημένη από περιβαλλοντική και χωροταξική άποψη γι' αυτό και μέχρι τώρα δεν προστατευόταν. Υπήρχε μόνο προστασία των δασών και των αρχαιολογικών χώρων με νομοθεσία που θεσπίστηκε τον 19^ο αιώνα. Η μεγαλύτερη απειλή για την γεωργική γη ήταν και είναι η δόμηση, νόμιμη ή παράνομη. Εδώ λοιπόν συμβαίνει ακόμα και σήμερα το εξής παράδοξο: χτίζουμε στη γεωργική γη αντί να χτίζουμε στον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ δάσους και γεωργικής γης, στους λεγόμενους φρυγανότοπους, (που όμως είναι νομικά δασικές εκτάσεις) δηλαδή στους πρόποδες των βουνών και γενικά των εδαφικών εξάρσεων αν το δει κανείς από την υψομετρική πλευρά. Με άλλα λόγια οι σημερινοί Έλληνες δεν χτίζουν πλέον εκεί που έχτιζαν οι σοφότεροι παραδοσιακοί κτίστες και «πολεοδόμοι». Όλοι οι παραδοσιακοί οικισμοί είναι κτισμένοι «στα ριζά» των βουνών και όχι στη γεωργική γη. Αυτή η ιστορία ήταν μία διαστροφή διότι οι δασικές υπηρεσίες απαγόρευαν τη δόμηση στα φρύγανα ενώ από την άλλη πλευρά επιτρεπόταν η δόμηση στην εύφορη και παραγωγική αγροτική γη. Αυτή η τακτική πρέπει να αλλάξει. Ήδη έγινε ένα μεγάλο νομοθετικό βήμα για να προστατευτεί αλλά πρέπει να ακολουθήσουν και άλλα.

Η δεύτερη συνιστώσα του περιβαλλοντικού στόχου του χωροταξικού σχεδιασμού, η οποία είναι πολύ σημαντική, είναι το περιβάλλον στον αγροτικό χώρο ως προστασία της φύσης, δηλαδή η προστασία των οικοσυστημάτων, της χλωρίδας, της πανίδας, των

προστατευόμενων περιοχών και ευαίσθητων ζωνών τα οποία έχουν ήδη αναλυθεί και δεν θα αναφερθώ περισσότερο εδώ.

Η τρίτη τέλος συνιστώσα που συνήθως δεν αναφέρουμε σε αυτή την τριλογία του περιβάλλοντος, είναι το τοπίο για το οποίο πολύ λίγα ακούγονται σήμερα. Με τον όρο τοπίο εννοούμε τα έργα των ανθρώπων και της φύσης, το πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον ταυτόχρονα. Ενώ οδεύουμε προς την υπογραφή της ευρωπαϊκής σύμβασης, το γεγονός αυτό δεν είναι ευρέως γνωστό με όλες τις συνέπειες που αυτό μπορεί να έχει.

Ας δούμε τώρα πως μπορεί να βοηθήσει η χωροταξία στην υπόθεση αυτή. Κατ' αρχάς διακρίνουμε δύο κατηγορίες: α) την χωροταξία μικρής κλίμακας του χώρου και β) την χωροταξία μεσαίας και μεγάλης κλίμακας του χώρου. (Δεν αναφέρομαι στο στρατηγικό σχεδιασμό γιατί αυτός αφορά περισσότερο τη μεθοδολογική προσέγγιση του θέματος και όχι τόσο την κλίμακα).

Στην πρώτη κατηγορία υπάγονται οι σημειακές χωροθετήσεις, οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και οι εγκρίσεις περιβαλλοντικών όρων για τη χωροθέτηση παραγωγικών δραστηριοτήτων στον αγροτικό χώρο καθώς και όλες οι ζώνες οι οποίες αφορούν την ανάπτυξη και είναι δεσμευτικού ή/και επιχειρησιακού-διαχειριστικού χαρακτήρα. (ΒΙ.ΠΕ., ΒΙΟ.ΠΑ., Β.Ε.ΠΕ., Π.Ο.Τ.Α., Ζ.Α.Π.Δ., Π.Ο.Α.Π.Δ., Λατομικές Ζώνες, Κτηνοτροφικές Ζώνες κλπ). Η θεσμοθέτηση τέτοιων ζωνών αποτελεί ένα είδος νοικοκυρέματος αυτού που λέγεται (μεταφορικά και κυριολεκτικά) “ανοιχτές πληγές” της ανάπτυξης στην ελληνική ύπαιθρο. Οι ζώνες αυτές ως ‘εργαλεία σχεδιασμού’ έχουν θεσπιστεί κυρίως από τη νομοθεσία που υπάγεται στην τομεακή και αναπτυξιακή πολιτική. Υπάρχουν όμως και στη νομοθεσία για την χωροταξική και περιβαλλοντική πολιτική, όπως για παράδειγμα η ΖΑΠΔ του νόμου 1650/86 για την προστασία του περιβάλλοντος και η ΠΟΑΠΔ του νόμου 2742/99 για τον χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη.

Στην ίδια κατηγορία υπάγονται και οι ζώνες προστασίας του περιβάλλοντος. Τέτοιες είναι οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.), οι Ζώνες Προστασίας Φύσης και Τοπίου (Ζ.Π.Φ.Τ.), οι Ζώνες Ειδικής Περιβαλλοντικής Ενίσχυσης (Ζ.Ε.Π.Ε.) καθώς και τα ‘ειδικά καθεστώτα’ που προϋπήρχαν από τον 19^ο αιώνα, όπως είναι τα δάση, οι αρχαιολογικοί χώροι καθώς και η προστασία του αιγιαλού και της παραλίας που είναι η πιο πρόσφατη σχετικά ρύθμιση (1940).

Πρέπει να σημειωθεί ότι στην ύπαιθρο εκτός από τους οργανωμένους υποδοχείς δραστηριοτήτων υπάρχουν και οι μεμονωμένες εγκαταστάσεις, που αφορούν χρήσεις τουρισμού, βιομηχανίας, εμπορίου, καθώς και η διάσπαρτη δόμηση για κατοικία και τουρισμό. Στην ουσία αυτός είναι και ο κυρίαρχος τρόπος δόμησης και οικιστικής ανάπτυξης του ελληνικού αγροτικού χώρου με όλα τα μειονεκτήματα που αυτό συνεπάγεται, τόσο για την σπατάλη πόρων για δίκτυα υποδομής όσο και για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Στην δεύτερη κατηγορία της ‘μεσαίας και μεγάλης κλίμακας χωροταξίας’ υπάγονται όλα εκείνα τα σχέδια περιφερειακής και εθνικής σημασίας ή επιπέδου, τα οποία αποτελούν τα πλαίσια και τις κατευθύνσεις για τα εργαλεία της χωροταξίας μικρής κλίμακας που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Ειδικά για το τοπικό επίπεδο, το ποίο ανήκει σ' αυτή την δεύτερη κατηγορία, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι υπάρχουν τα λεγόμενα Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης των Ανοιχτών Πόλεων (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) που έχουν χωροταξικές ρυθμίσεις για τον αγροτικό χώρο. Το Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. δεν είναι ακριβώς ό,τι λέει το όνομά του, είναι κάτι περισσότερο. Καταρχάς, σε αντίθεση με ό,τι συνέβαινε παλιότερα, η περιοχή εφαρμογής του ταυτίζεται με την διοικητική ενότητα πρώτου επιπέδου, το νέο (καποδιστριακό) δήμο, γιατί τα άλλα σχέδια ή μάλλον πλαίσια σχετίζονται με τον περιφερειακό ή εθνικό χώρο. Είναι πολύ σημαντικό αυτό για το χωροταξικό σχεδιασμό και θα πρέπει να το έχουμε διαρκώς υπόψη μας.

Δεν θα πω πολλά για το Γενικό Πλαίσιο γιατί αναλύθηκε από τους προηγούμενους ομιλητές. Υπάρχουν όμως και τα Ειδικά Πλαίσια για τα οποία ίσως θα έπρεπε να πούμε περισσότερα γιατί όπως ξέρετε η Ευρωπαϊκή ένωση με την τριλογία αστικές, νησιωτικές, ορεινές περιοχές μας έχει «αναγκάσει» να δούμε και προγραμματικά αυτήν την ιστορία. Η Ελλάδα εξάλλου, είναι η χώρα των «islands» και «highlands» άρα ενώ θα έπρεπε να είμαστε οι πρώτοι που θα είχαμε μια τέτοια πολιτική, στην Ελλάδα δεν υπάρχει συγκροτημένη ούτε νησιωτική ούτε ορεινή πολιτική. Το μόνο που έγινε μέχρι τώρα στο Γ' Κ.Π.Σ. ήταν να κατανεμηθούν στις περιφέρειες κάποιες πιστώσεις για τους ορεινούς όγκους, αλλά χωρίς ένα κεντρικό συντονιστικό όργανο. Η ανάπτυξη και οργάνωση του ορεινού χώρου, όπως και του νησιωτικού, ή του παράκτιου δεν αρκεί να είναι αντικείμενο μόνον των περιφερειακών προγραμμάτων αλλά κυρίως ενός ξεχωριστού εθνικού προγράμματος. Με ένα τέτοιο πρόγραμμα θα έπρεπε να αντιμετωπίσει το θέμα των περιοχών αυτών το υπουργείο εθνικής οικονομίας πράγμα που δεν έγινε παρά τις επανειλημμένες προτάσεις και προσπάθειες.

Μία παρατήρηση που θα είχα να κάνω ακόμα είναι πώς συνδέουμε, τα χωρικά επίπεδα και τις χωρικές κλίμακες ώστε να υπάρχει η αναγκαία άρθρωση και χωρική ολοκλήρωση. Για παράδειγμα ας εξετάσουμε τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τις εγκρίσεις περιβαλλοντικών όρων. Πέρα από τη γνωστή διαδικασία, με όλα τα μειονεκτήματά της για την ποιότητα των μελετών, υπάρχει και το πρόβλημα ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν οδηγούν στο επιθυμητό αποτέλεσμα που είναι η προστασία του περιβάλλοντος του αγροτικού χώρου για τον οποίο μιλάμε σήμερα. Μπορεί σε μία περιοχή να υπάρχουν πολλές εγκρίσεις περιβαλλοντικών όρων για έργα για τα οποία πρέπει να δοθεί αδειοδότηση και τελικά τα έργα να γίνουν, να είναι σωστή η κάθε μια έγκριση ξεχωριστά αλλά να είναι λάθος στο σύνολο. Στην περίπτωση, για παράδειγμα, ενός ποταμού που έχουν δοθεί άδειες για φράγματα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, μπορεί το κάθε ένα από αυτά ξεχωριστά να είναι σωστό, αλλά μεγαλώνοντας την κλίμακα αποκαλύπτεται ότι συνολικά τα φράγματα είναι λάθος και ο ποταμός έχει πρόβλημα ως υδάτινος πόρος και ως οικοσύστημα (υγρότοπος).

Το αποτέλεσμα είναι να φωνάζουν οι κάτοικοι στις διάφορες περιοχές της χώρας και να είναι αντίθετοι σε ...περιβαλλοντικά, υποτίθεται, έργα. Έχουμε φτάσει πράγματι στο φαινομενικά παράδοξο γεγονός, τα έργα που αποτελούν υποδομές για την ανάπτυξη ήπιων μορφών ενέργειας να θεωρούνται ότι έχουν δυσάρεστες περιβαλλοντικές επιπτώσεις σύμφωνα με τους κατοίκους. Δημιουργήθηκε επομένως ένα νέο εργαλείο σχεδιασμού, η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (Strategic Environmental Assessment - SEA) που είναι

μία χωρική ολοκλήρωση, μία συνάρθρωση των χωρικών κλιμάκων ακριβώς για να λύσει αυτό το πρόβλημα. Αυτό το παράδειγμα θα μπορούσε να μας οδηγήσει στο να δούμε τα πράγματα καλύτερα και σε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις. →

Ένα άλλο σημείο πάνω στο θέμα της χωροταξίας, είναι η διαδικασίες. Σε αυτό το σημείο εντάσσονται όλες οι διαδικασίες, διοικητικές, πολιτικές, κοινωνικές γεγονός το οποίο είναι ιδιαίτερα σοβαρό. Εδώ έχουμε το φαύλο κύκλο της έλλειψης εμπιστοσύνης μεταξύ κράτους πολίτη (αμοιβαία καχυποψία), που βρίσκεται στη ρίζα της υπόθεσης που αναλύουμε, καθώς επίσης και τη συμπεριφορά της εξουσίας αλλά και των πολιτών οι οποίοι ενεργούν τότε ως ιδιοκτήτες και τότε ως κάτοικοι.

Παράδειγμα της συμπεριφοράς πολιτών-κατοίκων, φαινομενικά αντιφατική αλλά ουσιαστικά όχι και τόσο αντιφατική, είναι όταν μια τοπική κοινωνία με στόχο να προστατεύσει το περιβάλλον, αντιδρά για κάθε παραγωγική ή αναπτυξιακή δραστηριότητα που ρυπαίνει. Τότε είναι όλοι περιβαλλοντιστές, ακόμα και για κατασκευή υποδομών... περιβαλλοντικών, όπως είναι ένας ΧΥΤΑ, μια εγκατάσταση επεξεργασίας λυμάτων, ή ακόμα και εγκαταστάσεις για τις ήπιες μορφές ενέργειας, όπως ένα φράγμα σ' ένα ποτάμι ή μια ανεμογεννήτρια. Από την άλλη πλευρά η τοπική κοινωνία αντιδρά όταν επιβάλλονται περιοριστικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος όπως πχ. Ζ.Ο.Ε., Ζώνες Προστασίας της Φύσης κλπ. Αντιδρούν οι τοπικές κοινωνίες, γιατί πιστεύουν ότι τους στερούν την ανάπτυξη του τόπου τους, ασχέτως αν η ανάπτυξη αυτή είναι μόνο τουρισμός και κατοικία και δεν περιλαμβάνει καμία άλλη παραγωγική δραστηριότητα.

Οι συμμετοχικές διαδικασίες είναι επίσης ένα ζήτημα πολύ κρίσιμο για τον σχεδιασμό αλλά ταυτόχρονα πρέπει να μας απασχολήσει σε συνδυασμό με τις διαδικασίες αυτές και ο παράγοντας χρόνος που πολύ συχνά αγνοείται κατά τον σχεδιασμό. Αυτό το θέμα του χρόνου, τόσο για τις ειδικές χωροταξικές μελέτες όσο και για τις ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες που και αυτές είναι αρκετές δεκάδες, εξουδετερώνει και ανατρέπει συχνά κάθε σχεδιαστικό-χωροταξικό πρόγραμμα. Τα στοιχεία ανάλυσης των μελετών όταν χρησιμοποιούνται μετά από 7-8 χρόνια δεν έχουν τη χρησιμότητα που είχαν στην αρχή και φυσικά ακυρώνονται. Άρα όταν κάνουμε χωροταξικό σχεδιασμό θα πρέπει να λαμβάνουμε σοβαρά υπ' όψη μας τον χρόνο που θα χρειαστούν οι μελέτες αυτές. Διότι διαφορετικά, όλες αυτές οι περιβαλλοντικές και χωροταξικές μελέτες (Ε.Π.Μ., Ε.Χ.Μ. κ.α.), από εργαλεία προστασίας του περιβάλλοντος, που υποτίθεται ότι είναι, γίνονται εργαλεία καταστροφής του περιβάλλοντος. Και για να προχωρήσω περισσότερο ακόμα, γίνονται εργαλεία ευαισθητοποίησης των κατοίκων όχι για προστασία του περιβάλλοντος αλλά για οικοδομικό οργασμό.

Υπάρχει δυστυχώς, στην υπόθεση αυτή μια σύμπτωση συμφερόντων: από την μία πλευρά υπάρχουν οι «αετονύχηδες» μηχανικοί οι οποίοι διαδίδοντας φήμες για επικείμενες ρυθμίσεις δυσμενέστερου χαρακτήρα, ως προς τους όρους δόμησης, εξωθούν τους πελάτες τους να προχωρήσουν στην έκδοση οικοδομικών αδειών και από την άλλη οι διάφοροι τοπικοί πολιτικοί και πολιτευτές οι οποίοι έχοντας κάποια πληροφόρηση «από μέσα» για το τι θα γίνει στην περιοχή ειδοποιούν τους ψηφοφόρους για τον ίδιο σκοπό. Άρα όλο αυτό το πελατειακό

σύστημα πρέπει να το δούμε μέσα σε αυτή την υπόθεση των συμμετοχικών διαδικασιών που περιέχει και διαστάσεις πολιτικής και κοινωνικής ψυχολογίας.

Τελειώνοντας θα ήθελα κάνω κάποιες κριτικές παρατηρήσεις σχετικά με το Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α., παρουσία και του προέδρου του κ. Λ. Βασενχόβεν ο οποίος πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι βοήθησε πάρα πολύ, αλλά και παρουσία παραγόντων του Υπουργείου.

Η οδηγία του αγροτικού χώρου που έχουμε είναι βέβαια παλιά, το κείμενό της είναι από το 1998. Εδώ παρουσιάζεται ουσιαστικά το πρόβλημα ότι το κείμενο αυτό ενώ έχει πολλά θετικά στοιχεία και μπορεί να δεχθεί μια γρήγορη βελτίωση, δεν πρέπει να γίνει οδηγία γιατί είναι πολύ γενικό. Τα γενικά θέματα είτε του αστικού είτε του αγροτικού χώρου αντιμετωπίζονται από το Γενικό Πλαίσιο.

Σε σύσκεψη του Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. παλαιότερα, είχα κάνει μια κριτική και υποστήριξα ότι θα πρέπει να κοιτάσουμε να εγκρίνουμε γρήγορα το Γενικό Πλαίσιο. Έχουν γίνει πάρα πολλές προσπάθειες, τόσα χρόνια τώρα και ακόμα δεν έχουμε εγκρίνει το Γενικό Πλαίσιο. Σχεδόν μια δεκαετία αγωνιζόμαστε για τη δημιουργία του «εθνικού χωροταξικού» και αυτή η καθυστέρηση αποτελεί μια μεγάλη ανωμαλία. Αν δει κανείς το αρχείο που υπάρχει θα διαπιστώσει ότι έχουν γίνει πολλές διαδικασίες και από τη Διεύθυνση Χωροταξίας και από άλλους φορείς. Δεν χρειάζονται άλλες αυτή τη στιγμή. Κανείς δεν έχει συμφέρον από όλη αυτή την αργοπορία. Βεβαίως θα το μελετήσουμε και πάλι στο μέλλον όπως προβλέπει ο νόμος. Όμως είναι γεγονός ότι όσο το μελετάμε θα το αλλάζουμε και θα το βελτιώνουμε με αποτέλεσμα να μην εφαρμοστεί ποτέ γιατί αυτή η διαδικασία δεν έχει τέλος. Αλλά μόνο η εφαρμογή μπορεί να μας δείξει τις αδυναμίες του πλαισίου. Το ιδανικό λοιπόν θα ήταν να είχαμε σήμερα ψηφισμένο το Γενικό Πλαίσιο και αυτή η ημερίδα να είχε σαν θέμα την εξειδίκευση του Γενικού Πλαισίου και τα Ειδικά Πλαίσια που πρέπει να γίνουν. Οι φορείς δυστυχώς, διαμαρτύρονται για την καθυστέρηση των υπουργείων αλλά όταν φτάσουν να εμπλακούν στις συμμετοχικές διαδικασίες είναι οι πρώτοι που καθυστερούν. Αυτό είναι ενδεικτικό της ελληνικής πραγματικότητας η οποία στερείται μιας κουλτούρας οργάνωσης και προγραμματισμού.

Τέλος το δικό μου «Δια ταύτα» είναι ότι θα πρέπει να προχωρήσουμε σε οδηγίες όχι του τύπου αγροτικού χώρου αλλά πιο εξειδικευμένες όπως του ορεινού χώρου, των ακτών κλπ. που και πάλι είναι αρκετά γενικές. Δηλαδή θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε σε ακόμα πιο συγκεκριμένες κατευθύνσεις για ειδικότερα θέματα όπως ευαίσθητες ζώνες, προστατευόμενες περιοχές, αρχαιολογικοί χώροι, ιχθυοκαλλιέργειες, ειδικές μορφές τουρισμού κλπ. Να σκεφθεί κανείς ότι προχωρήσαμε με τις φυλακές, δηλαδή με τις κατευθύνσεις χωροταξικού σχεδιασμού των σωφρονιστικών καταστημάτων που ήταν το πρώτο ειδικό πλαίσιο που πέρασε σύμφωνα με το νόμο 2742/99. Υπάρχει επομένως πολλή δουλειά ακόμα σε πολλά κρίσιμα ζητήματα. Ευχαριστώ.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΚΑΥΚΑΛΑΣ
Καθηγητής Α.Π.Θ.

Η σχέση πόλης υπαίθρου

Ευχαριστώ πολύ για την πρόσκληση, τη δυνατότητα που μου δόθηκε μέχρι τώρα να ακούσω απόψεις και σκέψεις γύρω από τα ζητήματα που αφορούν το γενικό πλαίσιο για το χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ή βιώσιμη ανάπτυξη και επίσης την ευκαιρία να πω δυο λόγια για τη σχέση πόλης υπαίθρου. Ένα σχόλιο, για τα όσα πολύ γλαφυρά παρουσίασε ο κύριος Ηλίας Μπεριάτος, είναι ότι δεν έχουμε απλώς ίσως να κάνουμε με μία κατάσταση όπου όλες αυτές οι προσπάθειες γίνονται ένα είδος εικονικής πραγματικότητας. Μάλλον, για να χρησιμοποιήσω έναν όρο που λέγεται με άλλες αφορμές, κινδυνεύουμε να δούμε τις προσπάθειες αυτές ως πραγματικές εικονικότητες. Κινδυνεύουν δηλαδή, να παραμείνουν στην κατάσταση αυτή χωρίς να μπορέσουν ποτέ να οδηγηθούν σε χρηστικά εργαλεία που πραγματικά θα βοηθήσουν στην επίλυση προβλημάτων. Για τη σχέση πόλης υπαίθρου θα ήθελα να πω ότι πραγματικά έχουμε να κάνουμε με μία νέα σύνθεση των δραστηριοτήτων και των συγκεντρώσεων του πληθυσμού στο χώρο όπου οι σχέσεις πια ανάμεσα σε αυτά τα σημεία όπου εγκαθίστανται οι δραστηριότητες και ο πληθυσμός αποτελούν και το κύριο αντικείμενο και προβληματισμό για τον χωροταξικό σχεδιασμό. Κατά βάθος, δεν είναι μόνο σχέση πόλης υπαίθρου αλλά και σχέση πόλης–πόλης και υπαίθρου–υπαίθρου. Ο όρος αγροστικός χώρος που προηγουμένως ανέφερε ο κ. Μπεριάτος είναι πολύ ενδιαφέρων, όσο κακόχη και να ακούγεται. Πριν λοιπόν πω για αυτή τη σχέση, θα ήθελα να διευκρινίσω ότι αυτή η συζήτηση γίνεται μέσα στο πλαίσιο για το χωροταξικό σχεδιασμό. Όταν λέμε πλαίσιο θα πρέπει να το αντιληφθούμε ως κάτι το οποίο πραγματικά πλαισιώνει διάφορα επιμέρους ζητήματα και δεν τα επιλύει. Ο κ. Βασενχόβεν έθεσε νομίζω σε πρακτικό και θεωρητικό επίπεδο τα βασικά προβλήματα που συνδέονται με τη λειτουργία της διαδικασίας, το νόημα του διαλόγου, και τον τρόπο που υπεισέρχονται στο διάλογο οι διάφοροι παράγοντες γύρω από τα ζητήματα της χωροταξίας. Πρόκειται δηλαδή για φίλτρο μέσα από το οποίο τα διάφορα συμφέροντα ή οι διάφοροι παράγοντες, δράστες, παίκτες, καλούνται να επιλύσουν τα ζητήματα που τους απασχολούν. Οι λύσεις δεν προσφέρονται από το ίδιο το πλαίσιο. Είναι πολύ σημαντικό να το αντιληφθούμε αυτό και επίσης να αντιληφθούμε την κρισιμότητα που έχει η συμμετοχή και ο διάλογος μέσα όμως στους όρους που θέτει αυτό το πλαίσιο.

Εδώ μπαίνουν μία σειρά από ζητήματα. Το πρώτο ζήτημα είναι ότι εάν είναι τόσο καθοριστικό το πλαίσιο για να λύσουν τα επιμέρους προβλήματα οι διάφοροι παράγοντες και ομάδες συμφερόντων, ποιος νομιμοποιείται να θέσει τους κανόνες λειτουργίας αυτού του πλαισίου; Επίσης, ποιος είναι ο ρόλος της κοινωνίας, του κράτους ευρύτερα, και της πολιτικής διάστασης μέσα σε αυτήν τη διαδικασία;

Εδώ λοιπόν, δεν πρέπει να υποτιμηθεί ούτε να υπερτιμηθεί ο ρόλος κανενός. Δεν πρέπει να υπερτιμήσουμε τη σημασία του πλαισίου ούτε να την υποτιμήσουμε. Δεν πρέπει

επίσης να υπερτιμήσουμε τη σημασία της διοίκησης του κράτους και της πολιτικής έναντι των μηχανισμών της κοινωνίας και των συμφερόντων που εκδηλώνονται στη διαδικασία της ανάπτυξης. Δεν είναι αφορμή το πλαίσιο να επιβληθεί κάτι από κάποιους σε κάποιους άλλους. Επομένως, ούτε από τους πολιτικούς και την πολιτική θα έρθει η απάντηση σε άλυτα τεχνικά, φιλοσοφικά, ηθικά ή κοινωνικά προβλήματα. Αντίστοιχα, δεν πρέπει βέβαια να ενοχοποιηθούν για τα αποτελέσματα, τις καθυστερήσεις ή κάποιες πλευρές τις οποίες ενδεχόμενα ούτε καν πληροφορούνται ή ούτε καν καταλαβαίνουν. Από την άλλη όμως, υπάρχει η λογική των πλαισίων, η λογική της μετακίνησης σε ένα στρατηγικό επίπεδο, η οποία έχει να κάνει με τη συμφωνία όλων μας πάνω στους τρόπους με τους οποίους θα συζητάμε και θα επιλύουμε τα προβλήματά μας. Είναι νομίζω καθοριστική και από αυτή την άποψη η ενδιαφέρουσα σύνοψη που παρουσίασε ο κύριος Ζαμπέλης η οποία δείχνει την πολυπλοκότητα, την πολλαπλότητα και τις συνέργιες που παράγονται για τα ζητήματα τα οποία το εθνικό πλαίσιο έρχεται να αντιμετωπίσει και να συζητήσει. Για να επανέλθω στο θέμα της επιμέρους σχέσης όπως σας την περιέγραψα πριν (πόλης–πόλης, υπαίθρου–υπαίθρου και πόλης–υπαίθρου) θα πρέπει να τονίσω ότι είναι τόσο σημαντική και τόσο πολύ αγκαλιάζει το σύνολο ουσιαστικά του χώρου όπως διαμορφώνεται στη σημερινή πραγματικότητα, ώστε και στο Ευρωπαϊκό Σχέδιο για τη χωροταξία και την χωρική ανάπτυξη αποτελεί κατά βάθος την ουσία της ανάλυσης και της διαμόρφωσης προτάσεων πολιτικής.

Ένας από τους τρεις βασικούς στόχους του Ευρωπαϊκού Σχεδίου είναι ο στόχος της ανάπτυξης μιας πολυκεντρικής, ισορροπημένης και με συνεργασία πόλης–υπαίθρου Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο δεύτερος στόχος είναι η εξασφάλιση της ισότητας πρόσβασης στις υποδομές και στη γνώση και ο τρίτος είναι η αειφόρος ανάπτυξη και η συνετή διαχείριση της φύσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι τρεις αυτοί στόχοι ουσιαστικά συνιστούν τους άξονες για τη διάγνωση των προβλημάτων του Ευρωπαϊκού χώρου και στη συνέχεια για τις προτάσεις. Κατά βάθος η λογική εάν κανείς δει τις διατυπώσεις των επιμέρους ενδεικτικά διατυπωμένων βέβαια πολιτικών στο Ευρωπαϊκό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης, θα διαπιστώσει ότι επιδιώκουν κατά κάποιο τρόπο την επαναδιατύπωση της σχέσης πόλης υπαίθρου η οποία δεν εμφανίζεται με την ορολογία σχέση, αλλά εμφανίζεται με την ορολογία σύμπραξη. Εμφανίζεται ως partnership πόλης και υπαίθρου και όχι ως σχέση πόλης και υπαίθρου. Άρα εδώ θα πρέπει πραγματικά να αντιληφθούμε τον χώρο της υπαίθρου και τον χώρο της πόλης σαν ένα ενιαίο χώρο και όχι σαν κάτι που ορισμένου τύπου δραστηριότητες γίνονται στον ένα χώρο και ορισμένου τύπου δραστηριότητες στον άλλο παράγοντας μια άνιση ροή (σύμφωνα με τις πιο παραδοσιακές προσεγγίσεις) προς όφελος της πόλης.

Είχα λοιπόν την πρόθεση και θα το κάνω πολύ συνοπτικά, να ακολουθήσω τρία βήματα σε αυτήν την παρουσίαση. Στο πρώτο βήμα θα πούμε σύντομα ποιες είναι οι τάσεις και πως περιγράφεται αυτό το φαινόμενο του νέου διαμορφωμένου χώρου και θα πρέπει να βρούμε τελικά ένα όνομα επιφυλάσσομαι λίγο για το «αγροστικός». Το δεύτερο βήμα έχει να κάνει με το πώς οι πολιτικές οι οποίες ασκούνται και σε επίπεδο ευρωπαϊκό και σε επίπεδο εθνικό και μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (κάτι που είναι κρίσιμο από την άποψη εφαρμογής αυτών των πολιτικών αλλά όχι πάντα και το καθοριστικό ή το πιο σημαντικό) επηρεάζουν αυτόν τον νέο χώρο και αυτήν την ανάγκη συνεργασίας ανάμεσα στην πόλη και

οικισμούς κτλ να είναι πιο καθοριστικές και σημαντικές από ότι με τη δική της ενδοχώρα. Άρα εδώ πέραν του ότι οι πόλεις και η υπαίθρος συγχωνεύονται κατά κάποιο τρόπο ξαναδιαλύονται κιάλας και πολυδιασπώνται στον ενιαίο Ευρωπαϊκό αλλά ουσιαστικά και στον παγκόσμιο χώρο. Άλλωστε οι διάφοροι ανταγωνισμοί προϊόντων και υπηρεσιών και οι επιπτώσεις από τις διεθνείς τάσεις αυτό λένε κατά βάθος. Αυτή λοιπόν είναι η δυναμική, ή κάπως υπερτονισμένο το φαινόμενο των νέων τρόπων με τον οποίο διαμορφώνονται οι σχέσεις πόλης υπαίθρου. Θα μπορούσε κανείς να δει λίγο περισσότερο το τι συμβαίνει στον Ελληνικό χώρο γύρω από αυτά τα ζητήματα. Είναι ορατά φαινόμενα και στην Ελλάδα αυτά. Δεν είναι ίσως τόσο έντονα όσο είναι σε αλλά περιοχές και άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όμως για τα μεγάλα μητροπολιτικά κέντρα ή για τους μεγάλους οικισμούς ή ακόμα και για τις ομάδες των μικρότερων οικισμών είναι σαφείς οι τάσεις οι οποίες περιγράφονται καλύτερα με αυτόν τον τρόπο παρά με τις παραδοσιακές κατηγορίες που είχαμε για οικισμούς, κλίμακες οικισμών, μεγέθη οικισμών, σχέσεις και ροές ανάμεσα στους οικισμούς κτλ. Άρα χρειάζεται εδώ μία νέου τύπου σκέψη για τον τρόπο που θα αντιληφθούμε αυτόν τον νέο υπό διαμόρφωση χώρο.

Σαν δύο διαπιστώσεις για την κατάσταση στην Ελλάδα θα μπορούσε κανείς να πει ότι τόσο οι μικρότερες πόλεις όσο και τα τοπικά κέντρα που εντάσσονται ενδεχόμενα σε περιοχές επιρροής των προηγούμενων κέντρων αυξάνοντας την πυκνότητα του δικτύου, παραμένουν διάσπαρτες και μεμονωμένες σε περιφέρειες που δεν καλύπτονται από ένα σημαντικό περιφερειακό κέντρο. Αποτελούν τελικά όλα αυτά τα σημεία πόλους οργάνωσης τόσο της άμεσης ενδοχώρας όσο και επιλεκτικά διαφόρων άλλων αγροτικών περιοχών; Ένα δεύτερο σημείο, που θα μπορούσε κανείς να αναφέρει σαν διαπίστωση, είναι ότι εμφανίζονται περιοχές που δεν περιλαμβάνουν σημαντικές πόλεις, ούτε βρίσκονται κάτω από την επιρροή άλλων σημαντικών περιφερειακών αστικών κέντρων. Είναι επιμέρους αγροτικοί οικισμοί και πολύ μικρές κωμοπόλεις και αποτελούν περιοχές που αντιμετωπίζουν προβλήματα τόσο από τη σχετική τους απομόνωση όσο και δυσκολίες επικοινωνίας. Εδώ έχουμε πολλές περιπτώσεις που αντιστοιχούν σε ειδικούς τύπους ευαίσθητων χώρων όπως είναι οι ορεινές, οι νησιωτικές ή οι παραμεθόριες περιοχές που θα πρέπει να εξεταστούν ιδιαίτερα ως προς αυτή τη λογική της συγκρότησης νέου τύπου σχέσεων πόλης και υπαίθρου.

Θα κάνω λίγα σχόλια για το πώς επηρεάζουν οι πολιτικές και τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης τον χώρο της υπαίθρου και τη σχέση πόλης και υπαίθρου. Ακούστηκαν αρκετά από τις προηγούμενες ομιλίες και δεν θα επεκταθώ. Θα αναφερθούμε για παράδειγμα στις υποδομές και στην πολιτική μεταφορών. Θυμίζω ότι δόθηκαν ορισμένοι χάρτες από τον κύριο Ζαμπέλη στους οποίους εντοπίστηκαν ορισμένα σημεία, ορισμένες σιωπές ας το πούμε έτσι, από τις δημόσιες παρεμβάσεις. Χώροι δηλαδή οι οποίοι δεν εξυπηρετούνται ή παραμένουν απομονωμένοι ακόμα και μετά από τον ορίζοντα μιας δεκαετίας. Έτσι λοιπόν θα πρέπει, τις παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην αναβάθμιση του συστήματος μεταφορών και την αύξηση ενδεχόμενα της συνοχής ανάμεσα σε σχετικά απομακρυσμένες περιοχές του ελλαδικού χώρου, να τις διαβάσουμε ταυτόχρονα και σαν παρεμβάσεις που παράγουν σχετική απομάκρυνση ή σχετική απομόνωση κάποιων άλλων περιοχών. Άρα πίσω από τη εικόνα της αναβάθμισης κρύβεται η απουσία παρεμβάσεων σε ορισμένες περιοχές καθώς σημαντικό

άξονες και κόμβοι μεταφορών δεν προγραμματίζονται σε όλες τις περιοχές ή δεν προγραμματίζονται κατά προτεραιότητα. Μεγάλη σημασία έχει επίσης, ότι παρόλο που συνήθως οι χάρτες έχουν την ιδιότητα να τα απεικονίζουν όλα συγχρονικά, οι παρεμβάσεις υλοποιούνται με διαφορετικά χρονοδιαγράμματα ενώ παράλληλα η αναπτυξιακή δυναμική συνεχίζεται καθημερινά, παράγοντας ανισότητες, πολώσεις και σιωπές στον χώρο. Για παράδειγμα στο χάρτη φαίνεται και η Εγνατία και ο ΠΑΘΕ αλλά η Εγνατία θα αργήσει να υλοποιηθεί και δεν θα γίνει με τον ίδιο τρόπο με τον ΠΑΘΕ. Άρα και ο συγχρονισμός αυτών των παρεμβάσεων αποτελεί στοιχείο που θα πρέπει να συνεκτιμηθεί και να μη διαβάζεται μόνο το ότι προγραμματίζεται ως ένα σχέδιο συνολικής αναβάθμισης. Αυτό δεν είναι κριτική του τύπου ότι δεν τα προλαβαίνουμε όλα. Προφανώς δεν τα προλαβαίνουμε όλα αλλά πρέπει να καταλάβουμε ποια είναι αυτά που προλαβαίνουμε, που βάζουμε τις προτεραιότητες, ή αν παράγονται αρνητικές επιπτώσεις πως θα τις καλύψουμε με κάποιες άλλες συμπληρωματικές ενέργειες. Αντίστοιχα μπορεί να μιλήσει κανείς για μια σχετική απομόνωση κάποιων περιοχών ως προς τα νέα δίκτυα υποδομών ενέργειας. Για να μην παρουσιάζω παραδείγματα ή να σχολιάζω τις πολιτικές θα έλεγα, ότι εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι για τις διάφορες τομεακές πολιτικές να διαβάσουμε όχι μόνο την αναβαθμιστική τους πλευρά αλλά και την πλευρά σύμφωνα με την οποία ορισμένοι τύποι χώρου και ορισμένα κομμάτια της υπαίθρου οπωσδήποτε μειονεκτούν. Αυτό δε σημαίνει ότι θα έπρεπε να επεκταθούν οι υποδομές και σε αυτές τις περιοχές αλλά ότι θα πρέπει να επανεξετάσουμε αυτές τις περιοχές σε έναν ενιαίο σχεδιασμό, π.χ. σε ένα κοινό σχέδιο χωροταξικής οργάνωσης των αγροτικών οικισμών ή περιοχών με τα αστικά κέντρα, με τις πλησιέστερες περιοχές ή με αυτές με τις οποίες συνεργάζονται. Χωρίς κοινό σχεδιασμό δεν μπορούμε να εντοπίσουμε τις αρνητικές παρενέργειες και δεν μπορούμε φυσικά να σκεφτούμε οτιδήποτε για να τις αντιμετωπίσουμε. Για παράδειγμα θα αναφερθώ στο ζήτημα της κοινής αγροτικής πολιτικής ή της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης. Είναι εδώ και ο Ναπολέων ο Μαραβέγιας που με την ιδιότητα βέβαια του προέδρου του ΕΘΙΑΓΕ αλλά κυρίως με την ιδιότητα ενός επιστήμονα που πάρα πολλά χρόνια ασχολείται με τα ζητήματα της αγροτικής ανάπτυξης, θα μας δια φωτίσει στη σχετική συζήτηση από κάποια δική του πλευρά. Η κοινή αγροτική πολιτική μας ενδιαφέρει ως πολιτική αγροτικής ανάπτυξης και όχι ως πολιτική επιδοτήσεων. Βεβαίως ως πολιτική αγροτικής ανάπτυξης μπορεί να περιλαμβάνει ένα πολύ ισχυρό μέρος επιδοτήσεων. Για αυτήν ειδικά την πολιτική θα μπορούσε κανείς σύντομα να αναφέρει ότι ασκεί σημαντική πίεση στην ισορροπία του δικτύου των αγροτικών και μικρότερων οικισμών καθώς είναι σαφές ότι μία ευημερούσα και ανταγωνιστική γεωργία δημιουργεί προϋποθέσεις για την ευημερία των μεσαίων και μικρών πόλεων που ουσιαστικά είναι διάσπαρτες και οργανώνουν το χώρο της υπαίθρου και από την άποψη της χωροταξικής οργάνωσης. Τα κέντρα αυτά έχουν ένα ρόλο κλειδί για τη διατήρηση του αγροτικού χώρου επειδή αφενός επιτρέπουν την εξυπηρέτηση του αγροτικού πληθυσμού με αστικές λειτουργίες και αφετέρου προσφέρουν το θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και τη διάχυση οποιονδήποτε νέων αναπτυξιακών πρωτοβουλιών. Σημαντικό ρόλο σε αυτή την κατεύθυνση μπορούν να παίξουν ορισμένες νησίδες παρέμβασης μέσα από μεγαλύτερα περιφερειακά κέντρα. Θα μπορούσαν έτσι να προωθηθούν οι νέοι τύποι αγροτικής ανάπτυξης και να εισαχθούν οι νέοι μέθοδοι και

τεχνικές παραγωγής όπως είναι η βιοτεχνολογία ή η φιλική προς το περιβάλλον παραγωγή, ενώ ταυτόχρονα αυτό θα οδηγούσε και στη αναβάθμιση της ζωής των μικρότερων πόλεων και οικισμών. Τα αγροτικά εισοδήματα μπορούν τελικά να συντηρήσουν ένα υψηλό επίπεδο κατανάλωσης και στις πόλεις. Άρα όταν μιλάμε για τον Ελληνικό χώρο και για τα μικρότερα περιφερειακά κέντρα ή τα νομαρχιακά κέντρα και το σύστημα των αγροτικών οικισμών γύρω από αυτά, δεν πρέπει να τα αντιλαμβανόμαστε σαν την υπαίθρο που παράγει γεωργικά προϊόντα και τις πόλεις οι οποίες αποτελούν ένα είδος αγοράς και διοικητικών κέντρων. Στην πράξη έχει ξεπεραστεί αυτή η λειτουργική διαίρεση του χώρου και έχει αντικατασταθεί από τη λογική των ενιαίων συστημάτων. Δεν θα αναφερθώ σε άλλες επιμέρους πολιτικές και τις επιπτώσεις τους ως προς τη σχέση πόλης υπαίθρου. Νομίζω το παράδειγμα που προηγήθηκε αποδίδει το γενικό σκεπτικό της αναγκαίας προσέγγισης.

Τελειώνοντας θα ήθελα να επισημάνω κάποια σημεία που θα μπορούσαν να αποτελέσουν άξονες προσανατολισμού πολιτικής. Πρέπει νομίζω να αντιληφθούμε ότι η βασική ιδέα μιας πολυκεντρικής και ισόρροπης ανάπτυξης του ευρωπαϊκού χώρου αποτελεί όχι μόνο κεντρικό άξονα σε όλο το ευρωπαϊκό σχέδιο χωρικής ανάπτυξης αλλά και πολύ ενδιαφέροντα στόχο που θα πρέπει να εξειδικευτεί και στις εθνικές και στις επιμέρους χωροταξικές πολιτικές. Δεν υπάρχει προνομιακή κλίμακα για αυτήν την πολυκεντρική και ισόρροπη ανάπτυξη και όπως έχει εισαχθεί και στο Ευρωπαϊκό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης. Δεν μιλάει δηλαδή μόνο για την ισόρροπη ανάπτυξη ανάμεσα στον Ευρωπαϊκό βορά και τον Ευρωπαϊκό νότο, αλλά και στην ισόρροπη ανάπτυξη ανάμεσα στις μητροπόλεις και τους γύρω οικισμούς, για την ισόρροπη ανάπτυξη του κάθε εθνικού χώρου, για την ισόρροπη ανάπτυξη της κάθε περιφέρειας. Η νέα αυτή σχέση γίνεται αντιληπτή σαν πολυεπίπεδη σε όλες τις γεωγραφικές κλίμακες ταυτόχρονα. Δηλαδή το θέμα της κλίμακας δεν προσδιορίζεται μέσα από την επιλογή αυτού του στόχου αλλά σκοπίμως εννοείται ότι αφορά όλες τις κλίμακες χώρου. Αυτό είναι πάρα πολύ σημαντικό για τον τρόπο που θα αντιληφθούμε τη χωροταξική οργάνωση. Κάτω λοιπόν από αυτή την γενική ομπρέλα θα μπορούσε κανείς να μιλήσει για δύο στόχους ή κατευθύνσεις πολιτικής:

Η πρώτη κατεύθυνση αφορά την προσπάθεια τόνωσης της ενδογενούς ανάπτυξης της υπαίθρου. Συμπεριλαμβάνοντας εδώ και τους οικισμούς που είναι στον ίδιο χώρο, αναζητούμε διαφοροποιημένες και παραγωγικές αγροτικές περιοχές μέσα από την προώθηση στρατηγικών διαφοροποιημένης ανάπτυξης, αξιοποίησης και εκμετάλλευσης του αναπτυξιακού δυναμικού τους. Βεβαίως πέραν αυτού του γενικού στόχου θα πρέπει κάθε επιμέρους χώρος να βρει τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα και τις πολιτικές και κοινωνικές συμφωνίες τοπικά.

Η δεύτερη κατεύθυνση είναι η αγροτική αστική συνεργασία, π.χ. με τη συντήρηση της προσφοράς υπηρεσιών στις μικρές και μεσαίες πόλεις και τη σχέση τους με τις αγροτικές περιοχές που θα πρέπει να γίνει αντιληπτή ως λογική αστικοαγροτικής συνεργασίας. Αναφέροντας μια ιδέα που έχει ενδιαφέρον αν και δεν είναι και πολύ νέα, θα πρέπει να αναζητήσουμε αυτό που θα μπορούσε να ονομαστεί χωρο-λειτουργική εδαφική ενότητα και σ' αυτήν να εξειδικεύσουμε το γενικό πλαίσιο χωροταξικής πολιτικής. Αυτά αποτελούν, πολύ συνοπτικά, μια σειρά από σκέψεις που θα ήθελα να καταθέσω για το πώς η σχέση πόλης

υπαίθρου εκτός από το να είναι ένα ειδικό θέμα είναι ταυτόχρονα και ένα σφαιρικό θέμα μία ομπρέλα μέσα από την οποία μπορούμε να κατανοήσουμε το νέο ρόλο της χωροταξίας και βεβαίως και του γενικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

3^η Συνεδρία: Στρογγυλό Τραπέζι

Συμμετέχοντες

Οικονόμου Δ., Καθηγητής Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α., Συντονιστής

Γούσιος Δ., Αναπληρωτής Καθηγητής Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.

Ζαμπέλης Χρ., Προϊστάμενος Δ/σης Χωροταξίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Κοκκώσης Χ., Καθηγητής Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.,

Μαραβέγιας Ν., Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Μπεριάτος Η., Αναπληρωτής Καθηγητής Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.,

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Καθηγητής Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.

Τα ερωτήματα που έχω ήδη αποστείλει στους συμμετέχοντες στο στρογγυλό τραπέζι ήταν τα παρακάτω:

1. Πως αξιολογείτε την προσπάθεια (για πρώτη φορά μετά την περίοδο 1998-80, και σε ευρύτερη κλίμακα) για την προώθηση του στρατηγικού χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα (η οποία είναι η μόνη χώρα στη σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση που δεν διαθέτει αυτό το επίπεδο σχεδιασμού), προσπάθεια που εκφράζεται με την ψήφιση και σταδιακή ενεργοποίηση του Ν. 2742/99, τη συγκρότηση του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, την προώθηση προς θεσμοθέτηση του Γενικού, ορισμένων Ειδικών και των Περιφερειακών Πλαισίων; Οφείλεται η προσπάθεια αυτή στην εμφάνιση νέων αναγκών, είναι δηλωτική μιας ωρίμανσης όσον αφορά την κατανόηση των επιπτώσεων υπαρκτών από παλαιότερα προβλημάτων (ενδεχομένως σε συνδυασμό με την όξυνσή τους), συνδέεται με τη διαδικασία διαμόρφωσης μιας χωροταξικής προβληματικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση...;
2. Ανταποκρίνεται η προτεινόμενη στρατηγική (στόχοι και κατευθύνσεις) του Γ.Π. στα βασικά δεδομένα (ισχυρά και ασθενή σημεία, ευκαιρίες και κίνδυνοι) του αγροτικού χώρου (νοούμενου κυρίως ως χώρου χωροθέτησης παραγωγικών δραστηριοτήτων) και των σχέσεων πόλης-υπαίθρου, από την οπτική γωνία των διαδικασιών ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα: (Ο βαθμός ανταπόκρισης μπορεί να διαβαθμιστεί μεταξύ συμβολής στην αντιμετώπιση/αξιοποίηση, ουδέτερης επίδρασης, και αρνητικής επίδρασης-αναντιστοιχίας με τα δεδομένα). Για παράδειγμα, τι επίδραση μπορεί να έχει στις διαδικασίες προσαρμογής του γεωργικού τομέα, ενόψει των εξελίξεων της Κ.Α.Π.; Πως συσχετίζεται με την ανάγκη ανάπτυξης της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας;
3. Ανταποκρίνεται η προτεινόμενη στρατηγική του Γ.Π. στα βασικά δεδομένα του αγροτικού χώρου (νοούμενου και ως «υπαίθρου») από την οπτική γωνία του περιβάλλοντος και της

οργάνωσης του χώρου: Στην έννοια της οργάνωσης του χώρου συμπεριλαμβάνονται οι ρόλοι του υπαίθριου χώρου ως υποδοχέα μη αγροτικών παραγωγικών δραστηριοτήτων, και ως υποδοχέα της αστικοποίησης και των νέων σχέσεων πόλης-υπαίθρου (παραπέμποντας στη νέα έννοια της «ανάπτυξης υπαίθρου»). Όσον αφορά το περιβάλλον, περιλαμβάνει τόσο τις παραδοσιακές πτυχές του ζητήματος (ρύπανση, διαχείριση φυσικών πόρων...) όσο και την πρόσφατη έμφαση στη σημασία του τοπίου.

4. Ανεξάρτητα από την επάρκεια της στρατηγικής, περιλαμβάνει το Γ.Π. επαρκή εργαλεία και μηχανισμούς εφαρμογής και παρακολούθησης της εφαρμογής; Ένα συναφές θέμα είναι, εξάλλου, κατά πόσο είναι σαφής η σχέση του Γ.Π. με παράλληλα ή υποκείμενα επίπεδα προγραμματισμού (π.χ. με τον αναπτυξιακό προγραμματισμό, τα υποκείμενα χωροταξικά πλαίσια–ειδικά και περιφερειακά–, και τα πολεοδομικά σχέδια. (προφανώς τα ζητήματα αυτά δεν εξαρτώνται αποκλειστικά από το ίδιο το Γ.Π. αλλά και από το θεσμικό πλαίσιο με το οποίο συνδέεται–κυρίως αλλά όχι μόνο το Ν. 2742/99–, από «συσχετισμούς δυνάμεων στο διοικητικό και κοινωνικό πεδίο κλπ.)
5. Τελικά, τι ουσιαστικό/θετικό μπορεί να προσφέρει η θεσμοθέτηση (και εφαρμογή) του Γ.Π. σε σχέση με την μέχρι τώρα κατάσταση της απουσίας στρατηγικών χωροταξικών πλαισίων στην Ελλάδα;

Όσον αφορά ειδικότερα το 4ο ερώτημα, θα πρέπει να εννοηθεί όχι μόνο ως προς την επάρκεια των «εσωτερικών» στο Γενικό Πλαίσιο μηχανισμών εφαρμογής, αλλά και γενικότερα του θεσμικού πλαισίου μέσω του οποίου θα γίνει η θεσμοθέτηση, δηλαδή του Ν. 2508, καθώς και του συνόλου των διοικητικών μηχανισμών μέσω των οποίων θα υλοποιηθεί το Γενικό Πλαίσιο. Ένα στοιχείο της επάρκειας συνδέεται με το ίδιο το περιεχόμενο του Πλαισίου. Για παράδειγμα, είναι αρκετά σαφές ή μήπως είναι τόσο ασαφές που αυτά τα οποία λέει χάνουν το νόημά τους; Ένα άλλο συναφές και ιδιαίτερα κρίσιμο ζήτημα είναι κατά πόσο οι διάφορες μορφές δεσμευτικότητας που προβλέπει ο Ν. 2508 είναι επαρκείς και σαφείς, τόσο ως προς τη σχέση Γενικού Πλαισίου και οικονομικού-αναπτυξιακού προγραμματισμού, όσο και ως προς τη σχέση του Γενικού Πλαισίου με τον υποκείμενο χωρικό σχεδιασμό, δηλαδή τα Ειδικά και τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και τα Πολεοδομικά Σχέδια. Ένα συναφές ζήτημα, επίσης, είναι κατά πόσο οι διάφοροι φορείς που εμπλέκονται αναπόφευκτα στην εφαρμογή του Γενικού Πλαισίου–που δεν περιορίζονται στο Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. αλλά συμπεριλαμβάνουν αρκετά υπουργεία όπως π.χ. το Υπουργείο Γεωργίας και το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, την περιφερειακή διοίκηση, και την τοπική αυτοδιοίκηση–έχουν τη δυνατότητα και/ή τη βούληση να παίξουν έναν τέτοιο ρόλο. Για παράδειγμα, οι κινήσεις για επαναφορά της λεγόμενης «ζώνης των πόλεων» από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. είναι συμβατές με τις προτάσεις του Γενικού Πλαισίου για τον περιορισμό των δυνατοτήτων εκτός σχεδίου δόμησης; Αντίστοιχα ερωτήματα μπορούν να τεθούν για τα μέτρα πολιτικής που λαμβάνουν άλλα Υπουργεία, και μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ενδείξεις για την ύπαρξη ή μη ευρύτερης συναίνεσης και ωρίμανσης γύρω από τη στρατηγική που υιοθετεί το Γενικό Πλαίσιο.

Τέλος, θα ήθελα να προσθέσω ένα 6ο ερώτημα, που δεν υπήρχε στον αρχικό κατάλογο αλλά έναυσμα για το οποίο υπήρξε η πρωινή τοποθέτηση του κ. Η. Μπεριάτου. Το

ερώτημα είναι ποια είναι η κατάλληλη τακτική για τα επόμενα βήματα στη διαδικασία θεσμοθέτησης του Γενικού Πλαισίου. Πρέπει να προσπαθήσουμε να βελτιώσουμε πλήρως τις όποιες ανεπάρκειες διαπιστωθούν, με ενδεχόμενο τίμημα τη σημαντική καθυστέρηση της θεσμοθέτησης του Πλαισίου, ή να προκρίνουμε μια γρήγορη θεσμοθέτηση, αρκούμενοι σε μερικές βελτιώσεις και αποδεχόμενοι και ορισμένες ανεπάρκειες; Υπενθυμίζω σχετικά ότι όταν κατά την τελευταία συνεδρίαση του Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. ο κ. Μπεριάτος είχε ταχθεί υπέρ της δεύτερης προσέγγισης, η αντίδραση της πλειονότητας των μελών του Συμβουλίου ήταν μάλλον αρνητική. Σήμερα, αφού έχουν περάσει ήδη έξι μήνες από τότε, ενώ ο αρχικός χρονικός προγραμματισμός για την ολοκλήρωση των διαδικασιών θεσμοθέτησης του Πλαισίου ήταν σε τρεις μήνες, και η σημερινή ημερίδα είναι μόνο το πρώτο βήμα, επανέρχεται το ερώτημα μήπως πρέπει να επιταχύνουμε τη διαδικασία παραβλέποντας τις ριζικές βελτιωτικές παρεμβάσεις, τις οποίες θα μεταθέσουμε σε έναν επόμενο γύρο αφού ούτως ή άλλως στον Ν. 2508 προβλέπεται επικαιροποίηση και αναθεώρηση του Γενικού Πλαισίου;

Αυτά είναι τα ερωτήματα πάνω στα οποία θα παρακαλούσα το τραπέζι να τοποθετηθεί. Ο καθένας προφανώς μπορεί να τοποθετηθεί σε ένα υποσύνολο των ερωτημάτων ανάλογα με την οπτική γωνία και τα ενδιαφέροντά του. Ευχαριστώ. Το λόγο έχει ο κ. Ν. Μαραβέγιας.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ

Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

Κατ' αρχήν θα ήθελα να ευχαριστήσω τους οργανωτές αυτής της ημερίδας για την πρόσκληση που μου απεύθυναν. Θα ήθελα να πω κάποιες σκέψεις που αφορούν το Γενικό Πλαίσιο και κυρίως σκέψεις που αφορούν στον αγροτικό χώρο. Θα επικεντρωθώ σε τρία σημεία γιατί θεωρώ ότι δεν χρειάζεται να επεκταθούμε προκειμένου να έχουμε περισσότερο χρόνο για συζήτηση. Έχω την αίσθηση ότι σήμερα στον ελληνικό αγροτικό χώρο υπάρχει υποχώρηση της γεωργικής δραστηριότητας η οποία όμως παραμένει πολύ σημαντική. Τα πρόσφατα στοιχεία είναι διαφορετικά από αυτά που ακούστηκαν το πρωί. Παραδειγματος χάρη δεν συμμετέχει ο αγροτικός τομέας κατά 20% στον ενεργό πληθυσμό αλλά με 15-16% πλέον. Το δε Α.Ε.Π. συμμετέχει όχι με 12% αλλά με ένα ποσοστό που κυμαίνεται περίπου στο 8-9%. Πράγματι κ. Ζαμπέλη, το 1997 η γεωργία συμμετείχε στο Α.Ε.Π. με ποσοστό 12% ενώ σήμερα, δηλαδή το 2002, το αντίστοιχο ποσοστό είναι 8-9%. Έχουμε επομένως όχι μόνο σχετική υποχώρηση του τομέα της γεωργίας στην εθνική οικονομία αλλά και απόλυτη, γεγονός που συμβαίνει ίσως για πρώτη φορά. Υπάρχει δηλαδή καθαρά μείωση της γεωργικής παραγωγής. Αυτό είναι ένα στοιχείο.

Το δεύτερο στοιχείο που νομίζω ότι αξίζει τον κόπο να αναφέρουμε είναι η μεγάλη σημασία της Κ.Α.Π. που πέρα από το γεγονός ότι συμμετέχει κατά 40-45% στο αγροτικό προϊόν, έχει διαμορφώσει στον αγροτικό χώρο ένα συγκεκριμένο καταναλωτικό πρότυπο το οποίο διαμορφώνει και τη φυσιογνωμία του αγροτικού χώρου. Θα πρέπει να πω ότι κάθε χρόνο εισέρχονται στον αγροτικό τομέα από αγροτικές επιδοτήσεις γύρω στο ένα τρις

εκατομμύριο δραχμές. Καταλαβαίνετε ότι αυτό το τεράστιο ποσό έχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και βεβαίως όπως φαντάζεστε γίνεται κατανάλωση κατά το μεγαλύτερό του μέρος. Όταν λέω κατανάλωση εννοώ και κατανάλωση σπιτιών δηλαδή χτίζονται ή χτίζόντουσαν πολλά σπίτια. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η πίεση στον αγροτικό χώρο από την ιδιότυπη αυτή αστικοποίηση –επέκταση των κτηρίων έξω από τα όρια του χωριού– να είναι σημαντική. Το στοιχείο αυτό που πολλές φορές υποτιμούμε, δηλαδή το τεράστιο ποσό χρημάτων των επιδοτήσεων, πρέπει να το λάβουμε σοβαρά υπόψη μας γιατί τα επόμενα χρόνια και κυρίως μετά το 2006 και ενόψει των αλλαγών της Κ.Α.Π. καθώς και των αλλαγών που θα επέλθουν εξαιτίας της διεύρυνσης της Ε.Ε., μπορεί να περιοριστεί κατά πολύ. Το γεγονός αυτό τι μπορεί να σημαίνει; Είναι ένα στοιχείο που θα πρέπει να εξετάσουμε και θα πρέπει να αναφέρω ότι έχω την αίσθηση ότι στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. δεν λήφθηκε ίσως υπόψη τόσο σοβαρά όσο θα έπρεπε.

Επίσης, θα πρέπει να πούμε ότι από τα μέσα της δεκαετίας του '90, τα αγροτικά προϊόντα εισέρχονται στη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης. Με αυτό εννοώ ότι για πρώτη φορά ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου περιλαμβάνει και τη γεωργία γεγονός που σημαίνει μείωση δασμών με ότι άλλο αυτό συνεπάγεται. Επομένως, υπάρχει αύξηση της ανταγωνιστικότητας, άρα υποχώρηση της ελληνικής γεωργίας λόγω του γεγονότος ότι η ελληνική γεωργία είναι εξαιρετικά αδύναμη μπροστά στη γεωργία όχι μόνο των αναπτυγμένων χωρών με υψηλή τεχνολογία και καλή ποιότητα αλλά και των χωρών του τρίτου κόσμου που έχουν πάρα πολύ χαμηλό εργατικό κόστος. Σήμερα η ελληνική γεωργική παραγωγή, και θα πρέπει να το λάβουμε σοβαρά υπόψη μας αυτό, συνθλίβεται μεταξύ της παραγωγής υψηλής ποιότητας από τις αναπτυγμένες χώρες και της παραγωγής των χωρών του τρίτου κόσμου. Το πλεονέκτημα του χαμηλού κόστους των ξένων εργατών στην Ελλάδα, τείνει πλέον να εξαλειφθεί. Μετά από δέκα χρόνια η «ξένη» εργασία τείνει να αποκτά την ίδια σχεδόν μεταχείριση με την «ντόπια» εργασία και σε λίγα χρόνια το πλεονέκτημα αυτό θα εξαλειφθεί πλήρως. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το πλεονέκτημα αυτό του χαμηλού εργατικού κόστους είχε δώσει μία ανάσα στη γεωργική παραγωγή και στον γεωργικό χώρο ευρύτερα. Επομένως, αυτές τις μεγάλες αλλαγές που φαίνονται στον ορίζοντα, θα πρέπει να τις εξετάσουμε και να δούμε τι συνέπειες έχουν στον αγροτικό χώρο, γιατί είναι δεδομένο ότι υπάρχουν συνέπειες. Σύμφωνα με όσα γνωρίζω, δεν υπάρχει κάποια μελέτη που να δείχνει τι μπορεί να σημαίνουν όλες αυτές οι μεγάλες αλλαγές για τη μείωση της εισροής πόρων στον αγροτικό χώρο.

Ένα άλλο σημείο που θα ήθελα να τονίσω είναι ότι όλα αυτά που είπα δεν αφορούν στον αγροτικό χώρο γενικά. Αφορούν κατά κύριο λόγο στον αγροτικό χώρο των πεδινών περιοχών όπου εκεί ασκείται εντατική γεωργία και υπάρχουν μεγάλες καλλιέργειες όπως βαμβάκι, σιτηρά. Στις άλλες περιοχές εκτός της εξαίρεσης των ορεινών περιοχών που έχουμε πολλά γιδοπρόβατα όπου και σε αυτή την περίπτωση έχουμε υψηλή επιδότηση, οι συνέπειες από την αλλαγή της Κ.Α.Π. και της παγκοσμιοποίησης δεν θα είναι μεγάλες. Ουδέποτε αυτές οι περιοχές, όπως για παράδειγμα τα μικρά νησιά, οι τουριστικές και οι περιστατικές περιοχές, επωφελήθηκαν ιδιαίτερα από την Κ.Α.Π. ή από τον προστατευτισμό γενικότερα. Επομένως, αυτός ο διαχωρισμός που ευτυχώς αναφέρεται μέσα στο Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. είναι πάρα πολύ σημαντικός. Θα μπορούσε βέβαια αυτή η κατάσταση να είναι κάπως διαφορετική αλλά και η

υπάρχουσα νομίζω ότι ανταποκρίνεται σε μεγάλο βαθμό στην πραγματικότητα. Δεν είναι, δηλαδή, ο ελληνικός αγροτικός χώρος ομοιογενής. Είναι διαφοροποιημένος και με διαφοροποιημένο τρόπο δέχεται τις επιρροές του διεθνούς περιβάλλοντος. Αυτό είναι ένα σημείο που θα πρέπει να το λάβουμε πολύ σοβαρά υπόψη μας, πως δηλαδή ο αγροτικός χώρος θα δεχθεί άμεσα αυτές τις σημαντικές αλλαγές που συμβαίνουν στον διεθνή χώρο.

Η δεύτερη μεγάλη ενότητα που θα ήθελα να θίξω είναι το ζήτημα της προστασίας της γης. Είναι ένα μεγάλο θέμα στο οποίο εγώ δεν είμαι ειδικός, αλλά θα ήθελα να τονίσω ότι πριν μερικά χρόνια συστήθηκε ένας οργανισμός, ο οποίος όμως δεν άρχισε ακόμα να λειτουργεί, κατά τα πρότυπα του γαλλικού οργανισμού της προστασίας της αγροτικής γης. Ο οργανισμός αυτός είναι η ΑΓΡΟΓΗ. Ο πρώτος στόχος της ΑΓΡΟΓΗΣ είναι να ελέγξει ή να προφυλάξει τη γη υψηλής παραγωγικότητας. Το τι σημαίνει γη υψηλής παραγωγικότητας είναι ένα θέμα που θα το θίξω στη συνέχεια γιατί υπάρχει ένα πρόβλημα συντονισμού ανάμεσα στο Υπουργείο Γεωργίας, το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και το ΥΠ.ΕΘ.Ο..

Ένα σημείο στο οποίο νομίζω ότι δεν δόθηκε μεγάλη έμφαση, κρατώ μία επιφύλαξη γιατί δεν μελέτησα με ιδιαίτερη προσοχή το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., είναι οι υδατικοί πόροι. Ωστόσο, θεωρώ ότι είναι ένα ζήτημα σημαντικό. Η γεωργία καταναλώνει το 85% των υπαρχόντων υδατικών πόρων και το υπόλοιπο 15% απομένει για τις υπόλοιπες χρήσεις. Γίνεται αντιληπτό ότι θα πρέπει να υπάρχει προστασία αυτού του πολύτιμου πόρου που λέγεται νερό είτε με συμμετοχή των αγροτών π.χ. στο κόστος είτε με οποιοδήποτε άλλο τρόπο, καθώς βρισκόμαστε σε εποχές δύσκολες από πλευράς νερού και θα έχουμε και στη συνέχεια δυσκολότερες εποχές σύμφωνα με όλες τις προβλέψεις που υπάρχουν. Πριν από μερικά χρόνια στην έκθεση Σπράου, το θέμα αυτό είχε τεθεί με σοβαρότητα, δηλαδή το πώς θα αντιμετωπισθεί η σπατάλη του νερού από την αγροτική παραγωγή κατά κύριο λόγο στις πεδινές περιοχές εντατικής γεωργίας και ιδιαίτερα στις περιοχές που καλλιεργείται βαμβάκι που είναι μία εξαιρετικά υδροβόρος καλλιέργεια καθώς σε ορισμένες περιοχές ο υδροφόρος ορίζοντας έχει κατέβει τόσο πολύ που έχουν παρουσιαστεί φαινόμενα υφαλμύρωσης. Πέρα λοιπόν από την προστασία της αγροτικής γης και ιδιαίτερα της γης υψηλής παραγωγικότητας που αφορά στις αγροτικές χρήσεις, θα πρέπει να δει κανείς και ένα σύστημα προστασίας ενός άλλου πολύτιμου πόρου που είναι το νερό.

Το τρίτο και σοβαρότερο κατά τη γνώμη μου θέμα είναι ο συντονισμός των Υπουργείων σε σχέση με τον τρόπο που θα εφαρμοστεί το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.. Έχω την αίσθηση ότι μεταξύ του χωροταξικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού υπάρχει ένα χάσμα μέγα. Το ΥΠ.ΕΘ.Ο. σχεδιάζει «αναπτυξιακά», ασχολείται με το 3^ο Κ.Π.Σ. ενώ το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. μετά από διαδικασίες ετών πλησίασε με μία μορφή χωροταξικού σχεδιασμού. Κατά τη γνώμη μου, θα έπρεπε να έχει προηγηθεί ο χωροταξικός σχεδιασμός και κατόπιν να έρθει ο αναπτυξιακός ώστε να «πατήσει» κατά κάποιο τρόπο πάνω στο χωροταξικό σχεδιασμό στο πλαίσιο του Κ.Π.Σ.. Αυτό που συμβαίνει είναι μάλλον ένα ανακάτεμα και μία οπισθοδρόμηση και εν πάση περιπτώσει δεν είναι ο καλύτερος τρόπος ώστε να έχουμε το βέλτιστο αποτέλεσμα. Όπως φαντάζεστε μεταξύ ΥΠ.ΕΘ.Ο. και Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. εμφανίζεται και το Υπουργείο Γεωργίας το οποίο έχει πολύ σημαντικές αρμοδιότητες για τον αγροτικό χώρο. Έχει στην αρμοδιότητά του τα δάση, τους φυσικούς πόρους, το νερό, το έδαφος, στοιχεία που είναι πολύ σημαντικά για το

χωροταξικό σχεδιασμό. Για το πως Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., ΥΠ.ΕΘ.Ο. και Υπουργείο Γεωργίας θα συνεργαστούν για το άριστο αποτέλεσμα, έχω αρκετές αμφιβολίες παρά το γεγονός ότι υπάρχει μία μικρή αμυδρή ελπίδα με τη δημιουργία της Διυπουργικής Επιτροπής για την ύπαιθρο. Γνωρίζετε ότι στον πρόσφατο ανασχηματισμό εξαγγέλθηκε και μία Διυπουργική Επιτροπή για την ανάπτυξη της ύπαιθρου. Η Επιτροπή αυτή έχει συνέλθει δύο ή τρεις φορές υπό τον Πρωθυπουργό σε επίπεδο Γ.Γ. με την προεδρία του Υπουργού Γεωργίας. Έχω την αίσθηση ότι χωρίς γραμματειακή υποστήριξη η Επιτροπή θα έχει προβλήματα λειτουργίας. Ωστόσο, αν τελικά λειτουργήσει αυτή η Διυπουργική Επιτροπή, τουλάχιστον όσον αφορά στην ύπαιθρο, και κυρίως στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη όπως είπε και ο κ. Μπεριάτος, νομίζω ότι θα έχουμε καλύτερα αποτελέσματα σε επίπεδο συντονισμού και κατά συνέπεια και καλύτερα αποτελέσματα σε επίπεδο εφαρμογής.

Κάπως έτσι βλέπω τα πράγματα. Δεν θέλω να μακρηγορήσω. Είμαι διαθέσιμος για ερωτήσεις και σας ευχαριστώ.

ΗΛΙΑΣ ΜΠΕΡΙΑΤΟΣ

Αναπληρωτής Καθηγητής Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.

Θα είμαι σύντομος αφού μίλησα και το πρωί. Εξάλλου πιστεύω ότι και οι άλλοι συνάδελφοι καθώς και το ακροατήριο έχουν να πουν ενδιαφέροντα πράγματα. Θα προσπαθήσω να απαντήσω στα ερωτήματα αν και καλό είναι για τη ζωντάνια του διαλόγου, να αντιδρούμε και στα λεγόμενα των συμμετεχόντων στο τραπέζι.

Για το πρώτο ερώτημα, σε σχέση με το πώς αξιολογείται αυτή η προσπάθεια, θα έλεγα ότι όλοι οι λόγοι που αναφέρονται από τον συντονιστή, έχουν συμβάλει στην προώθηση του χωροταξικού σχεδιασμού στη χώρα μας. Κατ' αρχάς είναι η ανάγκη για στρατηγικό σχεδιασμό ο οποίος έλλειπε. Θα ήθελα εδώ να επισημάνω και την ορολογία που χρησιμοποιείται. Ο νόμος αναφέρει τη λέξη «Πλαίσιο» και όχι «Σχέδιο». Η έννοια «Πλαίσιο» είναι ευρύτερη και κατά συνέπεια εμπεριέχει και την έννοια της ευελιξίας από την οποία χαρακτηρίζεται ο στρατηγικός σχεδιασμός. Εξάλλου και το ίδιο το ευρωχωροταξικό του οποίου ο αγγλικός τίτλος είναι ESDP (European Spatial Development Perspective) εμπεριέχει την έννοια της προοπτικής και της ανάπτυξης. Στην Ελλάδα, ως μετάφραση, χρησιμοποιούνται δύο διαφορετικοί τύποι, το Σ.Α.Κ.Χ. (Σχέδιο Ανάπτυξης Κοινοτικού Χώρου) και Ε.Σ.Χ.Α. (Ευρωπαϊκό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης) που το προτιμούν οι περισσότεροι. Στη Γαλλία χρησιμοποιούν την έκφραση Schema Directeur. Έχει ενδιαφέρον να βλέπει κανείς τη σημειολογία γιατί κρύβει πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία.

Ως προς την ωρίμανση που ανέφερε ο κ. Οικονόμου, όντως υπάρχει ένα θέμα. Έχω υπολογίσει ότι υπάρχει μία διαφορά φάσης, μία υστέρηση, περίπου 10-15 χρόνων σε θεσμούς που υπάρχουν στο εξωτερικό σε σχέση με την εισαγωγή στους στην Ελλάδα. Για παράδειγμα, η μεταφορά συντελεστή δόμησης είναι ένας γαλλικός θεσμός που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα μετά από 15 χρόνια. Ο Ν. 1650/86 που είναι ο νόμος-πλαίσιο για το περιβάλλον θεσμοθετήθηκε με διαφορά φάσης περίπου 15-20 ετών από άλλες χώρες της Β. Αμερικής και

της Δ. Ευρώπης. Εν πάση περιπτώσει, υπάρχει μία διαφορά φάσης ως προς την ωρίμανση που στατιστικά την υπολογίζω στα 15 περίπου χρόνια. Τέλος, σε σχέση με το αν μας έχει επηρεάσει η πολιτική της Ε.Ε., θα έλεγα ότι τόσο η χωροταξική προβληματική (άτυπη πολιτική που δεν έχει γίνει ακόμη επίσημη) όσο και όλη η νομοθεσία των παράπλευρων πολιτικών όπως η περιβαλλοντική αλλά και η πολιτική για την περιφερειακή ανάπτυξη, έχουν επηρεάσει θετικά ώστε να έχουμε μία τέτοια εξέλιξη έστω και με διαφορά φάσης.

Το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα κινούνται στο ίδιο μήκος κύματος. Το δεύτερο ερώτημα αναφέρεται στον παραγωγικό τομέα ενώ το τρίτο ερώτημα αναφέρεται στο περιβαλλοντικό ζήτημα, όπως πολύ σωστά το έθεσε ο κ. Οικονόμου. Θεωρώ ότι η ενσωμάτωση του σχεδίου της οδηγίας για τον αγροτικό χώρο μέσα το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., λύνει εν μέρει το πρόβλημα. Δεν το αναλύω περισσότερο γιατί σε αυτό το ζήτημα αναφέρθηκα και στην πρωινή μου ομιλία. Στο περιβαλλοντικό σκέλος θα ήθελα να σταθώ περισσότερο, καθώς αφορά ένα θέμα το οποίο θέλουμε να προωθήσουμε. Επαναλαμβάνω όμως, ότι πρόκειται για μία δύσκολη και επίπονη διαδικασία που είναι χρονοβόρα. Το αντίστοιχο των Ειδικών Χωροταξικών Μελετών για την προστασία της φύσης που είναι οι Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες κάνουν 6-7 χρόνια για να ολοκληρωθούν. Θα πρέπει να πούμε ότι οι μελέτες αυτές αποτελούν προϋπόθεση για να χαρακτηριστεί μία περιοχή προστατευόμενη. Οι περιοχές αυτές «ενδημούν» κατά κύριο λόγο στον αγροτικό χώρο αν και πιο σωστά θα έπρεπε να πούμε στην ύπαιθρο για να μην υπάρχει σύγχυση με την παραγωγική διαδικασία. Δυστυχώς, έχουμε ακολουθήσει αντίθετο δρόμο από αυτόν που θα έπρεπε να ακολουθήσουμε. Παλαιότερα, όταν έκαναν τους 10 Εθνικούς Δρυμούς (από το 1938) συνέτασσαν μία αιτιολογική έκθεση 10 σελίδων με βάση την οποία θεσμοθετούσαν κάθε Δρυμό χωρίς να υπάρχει άλλη μελέτη. Τίθεται, βέβαια, το ερώτημα αν θα πρέπει να υπάρχει αναλυτική μελέτη ή όχι. Η απάντηση είναι ότι σαφώς πρέπει να υπάρχει αλλά μετά τη θεσμοθέτηση. Να καθοριστεί η προστατευόμενη περιοχή με τα όριά της και μετά να κάνουμε κάθε είδους μελέτη. Τώρα όμως ακολουθούμε την αντίστροφη διαδικασία. Μελετάμε επί χρόνια, δεν οριοθετείται η περιοχή και κατά συνέπεια δεν υπάρχει προστατευόμενη περιοχή. Η πορεία που ακολουθούμε είναι λάθος και θα πρέπει κάτι να κάνουμε προς αυτή την κατεύθυνση. Ο κ. Μαραβέγιας έθεσε ένα πολύ σημαντικό ζήτημα, αυτό των υδατικών πόρων που συνδέεται και με το παραγωγικό και με το περιβαλλοντικό μέρος. Τίθεται ένα μεγάλο θέμα γιατί υπάρχει το Υπουργείο Γεωργίας που είναι ο μεγάλος χρήστης, το Υπουργείο Ανάπτυξης που είναι ο διαχειριστής (με βάση τον νόμο του 1987) και υπάρχει και το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. που έχει την Οδηγία της Ε.Ε. που είναι περιβαλλοντική καθώς κυριαρχεί η έννοια της ποιότητας. Έχουμε, επομένως, τρεις φορείς, ο καθένας από τους οποίους έχει ένα ισχυρό έρεισμα. Το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. λέει ότι δεν μπορούμε να μιλάμε για διαχείριση γιατί πριν προχωρήσουμε στο μοίρασμα πρέπει να έχουμε το νερό. Δηλαδή, θα πρέπει να υπάρξει προστασία του πόρου, να υπάρχει ο πόρος και να έχει και την ποιότητα που πρέπει και μετά να προχωρήσουμε στη διαχείριση. Με την ανάληψη του συντονισμού από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., θα πρέπει να γίνει ένας εθνικός φορέας διαχείρισης που δεν χρειάζεται να έχει νομική προσωπικότητα. Μπορεί να είναι ένα συλλογικό όργανο δηλαδή μία επιτροπή στην οποία θα προεδρεύει ένα από τα τρία

Υπουργεία. Σύμφωνα με πρόσφατη κυβερνητική απόφαση αυτό το Υπουργείο θα είναι το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. λόγω της φύσης της Οδηγίας της Ε.Ε..

Δεν θίγω βέβαια καθόλου το θέμα του τοπίου που πολύ σωστά υπάρχει στο ερώτημα και στο οποίο αναφερθήκαμε το πρωί. Σήμερα αναπτύσσεται η Ευρώπη της τοπικής κουλτούρας και υπάρχει ευρύ πεδίο για να υπάρξει αυτή η πολιτική με στόχο την αναβάθμιση του πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Σε σχέση με το τέταρτο ερώτημα παίρνω αφορμή από αυτό που ανέφερε ο κ. Μαραβέγιας σχετικά με την Επιτροπή για την ανάπτυξη της Υπαίθρου που είναι ένα όργανο που δεν έχει θεσμοθετηθεί με κάποιο νόμο αλλά είναι μία πολιτική απόφαση της κυβέρνησης. Όμως θα αρχίσει να λειτουργεί. Τι πρέπει να πούμε λοιπόν για ένα θεσμοθετημένο όργανο όπως το Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. ή μία υπηρεσία όπως η Γραμματεία που προβλέπει ο νόμος στο άρθρο 3 παρ. 4; Σημειωτέον ότι χρέη Γραμματείας εκτελεί προς το παρόν η Δ/ση Χωροταξίας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.. Η Γραμματεία προβλέπεται να εξυπηρετεί τόσο τη Διυπουργική Επιτροπή που αποτελείται από τους οκτώ Υπουργούς των αναπτυξιακών Υπουργείων όσο και το Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α.. Λείπει επομένως ένα κρίσιμο διοικητικό όργανο.

Επίσης, στο άρθρο 8 παρ. 1 υπάρχει κάποια αναφορά με την οποία εξειδικεύονται τα Περιφερειακά Πλαίσια σε νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και γενικά σε περιοχές που κινούνται γύρω από το επίπεδο των νομαρχιακών, διανομαρχιακών, ενδονομαρχιακών κλιμάκων. Επίσης, στην ίδια παράγραφο υπάρχει μία ακόμα πιο ουσιαστική εξειδίκευση που αφορά στα μέτρα, τα προγράμματα και τις ενέργειες για την εφαρμογή των ρυθμίσεων που λένε τα Περιφερειακά Πλαίσια. Αυτό είναι ένα τυπικό μέρος που μπορεί κανείς να το βρει και στο νόμο αλλά δεν είναι ικανή συνθήκη. Είναι η αναγκαία συνθήκη. Υπάρχει το ουσιαστικό μέρος που είναι οι σχέσεις αυτού του Γενικού Πλαισίου με τα οριζόντια περιφερειακά και περιβαλλοντικά Πλαίσια καθώς και με τα κάθετα που είναι τα πολεοδομικά και ρυθμιστικά σχέδια. Επίσης, το πιο ουσιαστικό από όλα είναι το θέμα των πολιτικών συσχετισμών.

Πάνω στο θέμα αυτό θα σας πω μία εμπειρία που είχα. Η NATURA με τη μορφή οδηγίας της Ε.Ε. βγήκε το 1992. Ωστόσο, ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο το Δεκέμβριο του 1999. Θυμάμαι ότι γινόταν μεγάλες προσπάθειες ώστε να θεσμοθετηθεί μέσα στο 1999 γιατί σημειολογικά δεν θα ήταν καλό να γίνει αυτό μέσα στο 2000. Η NATURA λοιπόν, μέχρι να θεσμοθετηθεί πέρασαν 3 Υπουργοί Γεωργίας και 1 Υπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. γιατί ο κ. Λαλιώτης ήταν σταθερός επί 8 χρόνια. Τελικά, επειδή δεν μπορούσε να βρεθεί ουσιαστική συμφωνία πάνω στις διατάξεις, αποφασίστηκε να γίνει πλήρης αντιγραφή της κοινοτικής οδηγίας ώστε τυπικά να την έχουμε ενσωματώσει. Πρόκειται για το γνωστό κόλπο που γίνεται με την ενσωμάτωση. Όταν δεν μπορούν να τα βρουν οι φορείς, αντιγράφουν το κοινοτικό κείμενο και έχουμε μία τυπική ενσωμάτωση ανεξάρτητα αν το σύστημα ουσιαστικά δεν μπορεί να λειτουργήσει. Αυτή η διαδικασία ακολουθήθηκε με τη NATURA που είναι το σύνταγμα της προστασίας της φύσης στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Υπάρχουν και άλλα παραδείγματα όπως η δημιουργία φορέα για την προστασία της φύσης. Υπήρχε η άποψη να δημιουργηθεί ένα νέο όργανο για να στηρίζει τους φορείς διαχείρισης, αλλά τότε ως Γ.Γ. είπα ότι δεν είναι αναγκαίο γιατί μπορούν να δώσουν στην υπάρχουσα Επιτροπή για τη φύση κάποιες επιπλέον αρμοδιότητες για το σκοπό αυτό. Είναι θετικό που έγινε τόσο απλά με τροποποίηση της

Υπουργικής Απόφασης αντί να δημιουργηθεί ένα νέος μηχανισμός. Όλα αυτά δείχνουν ότι δεν μπορούμε κάθε φορά να φτάνουμε στον Πρωθυπουργό για να λύσουμε τα προβλήματα. Αυτό για μένα, όταν συμβαίνει, συνιστά υπανάπτυξη και όχι ανάπτυξη.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΖΑΜΠΕΛΗΣ

Διευθυντής Χωροταξίας Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Εγώ θα προσπαθήσω να απαντήσω στα ερωτήματα όπως αυτά τέθηκαν στο ερωτηματολόγιο που μας μοιράστηκε αλλά και όπως αναμορφώθηκαν κατά τη διάρκεια της συζήτησης. Σε σχέση με το πώς αξιολογούμε την προσπάθεια για το χωροταξικό σχεδιασμό που γίνεται, νομίζω ότι η προσπάθεια είναι δηλωτική μίας ωρίμανσης σε ότι αφορά στην κατανόηση των επιπτώσεων, των υπαρκτών από παλαιότερα προβλημάτων. Αν σταθούμε στον χωροταξικό σχεδιασμό που έγινε την προηγούμενη περίοδο, αυτός ανταποκρίθηκε μόνο στην ανάγκη της άμεσης και επείγουσας κάλυψης κάποιων αναγκών σχεδιασμού με στόχο την προστασία και προωθήθηκε κύρια μέσα από το θεσμό των Ζ.Ο.Ε. που ουσιαστικά είναι ένα εργαλείο καθορισμού χρήσεων γης σε καθαρά τοπικό επίπεδο. Αυτός ο τρόπος ρύθμισης του χώρου, όπως γίνεται αντιληπτό, είναι τελείως αποσπασματικός. Υπήρξε λοιπόν η ανάγκη να ενταχθεί σε ένα γενικότερο πλαίσιο ανασυγκρότησης του εθνικού χώρου που θα εξασφαλίσει εσωτερική συνοχή, συμπληρωματικότητα μέσων και πολιτικών παρεμβάσεων και μεγαλύτερη συνέργια έργων και προγραμμάτων. Αυτή η πολιτική δεν μπορεί να προσεγγιστεί παρά μόνο αν ενταχθεί στο ευρύτερο πλαίσιο που προσδιορίζει τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές εξελίξεις της Ε.Ε. και στη χώρα μας και το οποίο δεν μπορεί να γίνει αποσπασματικά και ανεξάρτητα από το σχεδιασμό. Αυτό το ρόλο καλείται να παίξει αυτό που πολύ χαρακτηριστικά ο κ. Μπεριάτος αποκαλεί στρατηγική χωροταξία. Αν τώρα αυτό αντιμετωπίζει με επιτυχία τα προβλήματα που καλείται να επιλύσει και αν το συγκεκριμένο Γενικό Πλαίσιο που σήμερα παρουσιάστηκε κινείται προς αυτή την κατεύθυνση, εγώ από τη θέση που κατέχω είμαι υποχρεωμένος να απαντήσω καταφατικά.

Το Γενικό Πλαίσιο επιδιώκει να καταγράψει και να αξιολογήσει τους παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν το χώρο, να αποτιμήσει τις χωρικές επιπτώσεις των πολιτικών και να διαμορφώσει στρατηγικές. Το Πλαίσιο αυτό εφαρμόζεται μέσα από ένα πρόγραμμα δράσης που το ίδιο καθορίζει. Ενσωματώνει τις τομεακές και αναπτυξιακές πολιτικές και εξειδικεύεται σταδιακά με τα Ειδικά και τα Περιφερειακά Πλαίσια. Εξειδικεύεται, φυσικά, και σε επίπεδο τοπικού σχεδιασμού με τον πολεοδομικό σχεδιασμό, τα λεγόμενα Γ.Π.Σ., Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. κλπ. Προβλέπεται τακτική αξιολόγησή του η οποία αποτελεί και τη βάση της αναθεώρησής του. Αν πέτυχε ή όχι τους στόχους του και ιδιαίτερα των διαδικασιών, δεν είμαστε οι πλέον κατάλληλοι για να το κρίνουμε, για αυτό άλλωστε είμαστε και εδώ για να το συζητήσουμε. Οπωσδήποτε δεν είναι αυτό που θα προωθηθεί τελικά. Ήδη, από παλαιότερα υπήρχε ένας προβληματισμός σε σχέση με το ποια είναι τα όρια μεταξύ Ειδικού και Γενικού Πλαισίου, αν θα πρέπει να υπάρξει Ειδικό Πλαίσιο. Για παράδειγμα, ανέφερε και πριν ο κ. Μπεριάτος τον προβληματισμό σχετικά με το αν πρέπει να υπάρξει Ειδικό Πλαίσιο για τον

αγροτικό χώρο ή να ενταχθεί και αυτό μέσα στο Γενικό Πλαίσιο. Είναι προβληματισμοί που στη διαδικασία για την συγκεκριμενοποίηση και οριστικοποίηση της πρότασης του Γενικού Πλαισίου, γίνονται.

Σε ότι αφορά την επίδραση που μπορεί να έχει το Γενικό Πλαίσιο στις εξελίξεις της Κ.Α.Π., εγώ θεωρώ ότι όχι μόνο για την Κ.Α.Π. αλλά για όλες τις Κοινές Πολιτικές, θεωρώ ότι όλα τα στοιχεία που προαναφέραμε και υπάρχουν μέσα στο Γενικό Πλαίσιο, βοηθούν να κατανοήσουμε τα προβλήματα και να ενισχύσουμε με πληρέστερη τεκμηρίωση τη διαπραγματευτική ικανότητα της χώρας μας για τη διαμόρφωση της Κ.Α.Π. αλλά και των άλλων Κοινών Πολιτικών.

Το Γενικό Πλαίσιο δεν περιλαμβάνει το ίδιο μηχανισμούς παρακολούθησης, δεν είναι άλλωστε αντικείμενο του Γενικού Πλαισίου να περιλαμβάνει παρακολούθησης. Τους μηχανισμούς παρακολούθησης τους καθορίζει ο νόμος. Το Γενικό Πλαίσιο σύμφωνα με τον νόμο αποτελεί κατεύθυνση για τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού και σύμφωνα με τις ρυθμίσεις που αναφέρονται στο άρθρο 9, υποχρεούνται τα άλλα επίπεδα να εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις του επί ποινή ακυρότητας. Το Γενικό Πλαίσιο δεν έχει κανονιστικό χαρακτήρα αλλά ένα χαρακτήρα κατευθύνσεων. Η μη τήρηση των κατευθύνσεων καθιστά τις διοικητικές πράξεις που βασίζονται σε αυτές άκυρες. Προβλέπεται η τακτή αξιολόγησή του ανά διετία. Προβλέπεται η σύνταξη έκθεσης στην οποία αναφέρεται ο βαθμός και ο τρόπος εφαρμογής, υποδεικνύονται μέτρα και προγράμματα, πρωτοβουλίες και δράσεις που απαιτούνται να γίνουν για την εφαρμογή του και καταγράφονται οι ενέργειες ή οι δράσεις που αντίκεινται στις κατευθύνσεις. Το Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. γνωμοδοτεί επί των εκθέσεων οι οποίες στη συνέχεια υποβάλλονται στην κυβερνητική επιτροπή και κατόπιν υποβάλλονται στη Βουλή. Αυτή η διαδικασία ελέγχου και αξιολόγησης γίνεται στη βάση της ανά πενταετία αναθεώρησης του Γενικού Πλαισίου, εκτός εάν η ίδια αυτή η έκθεση προτείνει την πιο γρήγορη αναθεώρησή του. Για τους λόγους αυτούς, για το ότι δηλαδή υπάρχει μία διαδικασία παρακολούθησης, υπάρχει ένας μηχανισμός παρακολούθησης, υπάρχει μία διαδικασία αναθεώρησής του, είμαι από αυτούς που πιστεύουν και τάσσομαι υπέρ αυτού που είπε και εδώ και στο Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. ο κ. Μπεριάτος, ότι δηλαδή θα πρέπει άμεσα να προχωρήσει η θεσμοθέτησή του. Εάν καθυστερήσει και άλλο, θα έχουμε πρόβλημα όπως επεσήμανε και ο κ. Μαραβέγιας και με την επικαιρότητα των στοιχείων στα οποία βασίστηκε.

Όσον αφορά στο ερώτημα που τέθηκε σχετικά με τους υδάτινους πόρους, δεν είναι ικανοποιητικό το επίπεδο αναφοράς του στο Γενικό Πλαίσιο. Αναφέρει μόνο λίγα πράγματα σχετικά με τους υδάτινους πόρους, μόνο κάποιες γενικές αρχές χωρίς να εξειδικεύεται περισσότερο. Οι λόγοι είναι πολλοί και θα έλεγα ότι η περιορισμένη αναφορά στους υδάτινους πόρους ήταν ηθελημένη καθώς, ειδικά εκείνη την εποχή, το τοπίο ήταν αρκετά θολό σχετικά με τη διαχείριση των πόρων και τις αρμοδιότητες των διαφόρων φορέων που εμπλέκονται. Οπωσδήποτε όμως το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. σκοπεύει να προχωρήσει στη θεσμοθέτηση ενός Ειδικού Πλαισίου για τους υδάτινους πόρους ώστε να καλύψει αυτό το κενό. Βέβαια, είναι και θέματα συγκυριών. Αυτή τη στιγμή, δεν υπάρχει ετοιμότητα και ωριμότητα για να προχωρήσει ένα τέτοιο ειδικό πλαίσιο. Θα πρέπει όμως κάποια στιγμή να αντιμετωπιστεί αφού λυθούν κάποια διαδικαστικά ζητήματα σχετικά με όλους τους φορείς που εμπλέκονται.

Θα ήθελα να τελειώσω με μία μικρή αναφορά στο θέμα της συνεργασίας των φορέων που εμπλέκονται στο χωροταξικό σχεδιασμό στο οποίο είχε αναφερθεί και ο κ. Μπεριάτος. Η χωροταξία χωρίς συνεργασία δεν γίνεται και η συνεργασία δεν επιβάλλεται με ρυθμίσεις και νόμους. Είναι θέμα κουλτούρας. Αυτά θα ήθελα να πω. Ευχαριστώ.

ΧΑΡΗΣ ΚΟΚΚΩΣΗΣ
Καθηγητής Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.

Εγώ θα συνεχίσω από εκεί που σταμάτησε ο κ. Ζαμπέλης γιατί όσοι ασχολούμαστε με το σχεδιασμό είμαστε ρομαντικοί. Είμαστε ρομαντικοί γιατί πιστεύουμε στον ορθολογισμό της κοινωνίας. Γιατί πιστεύουμε ότι μία κοινωνία έχει την ικανότητα να διατυπώσει με σαφήνεια κάποιους στόχους και κάποιες αρχές, ότι μπορεί να εναρμονίσει αυτούς τους στόχους ενώ η πραγματικότητα γύρω μας δηλώνει ότι αυτή η ιδεατή κατάσταση απέχει πολύ από την πρακτική. Στο σημείο αυτό θα διαφωνήσω λίγο με την αρχική τοποθέτηση σχετικά με το πόσο έτοιμη – ώριμη ήταν η ελληνική κοινωνία. Στην ελληνική κοινωνία παρότι είχαν προηγηθεί δεκαετίες με απόπειρες σχεδιασμού σε τοπικό και υπερτοπικό επίπεδο (αν θεωρήσουμε ότι οι Ε.Χ.Μ. έχουν υπερτοπικό χαρακτήρα και μία σειρά 5ετών Προγραμμάτων και Κ.Π.Σ. όπως αυτά είχαν εκφραστεί μέσα από τα Π.Ε.Π.) δεν νομίζω ότι έχει γίνει συνείδηση η ανάγκη να υπάρξει μία συγκροτημένη αναπτυξιακή πολιτική η οποία να έχει και μία χωρική έκφραση η οποία να τη διευκολύνει. Σε τελική ανάλυση, ο χωρικός σχεδιασμός δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα μέσο για την επίτευξη του συντονισμού και της συνέργιας που απαιτείται στις αναπτυξιακές πολιτικές. Βεβαίως, υπήρξαν μία σειρά από συγκυρίες. Συγκυρίες που έχουν να κάνουν τόσο με αλλαγές ευρύτερες που συνέβησαν στη μακρο-κλίμακα δηλαδή στην Ευρώπη, στη Μεσόγειο και επέβαλαν στη χώρα να κοιτάξει ποια είναι η πολιτική της έστω και τομεακά. Αυτό βοήθησε να αποκτήσει έναν προσανατολισμό προς μία στρατηγική όσο και με το γεγονός ότι υπήρξαν σε καίρια σημεία άτομα ή θεσμοί που είχαν γαλουχηθεί με την έννοια του σχεδιασμού και της αναγκαιότητας για την ύπαρξη ενός γενικού πλαισίου γύρω από το οποίο θα κινούνται οι διάφορες δράσεις της διοίκησης. Όλα αυτά οδήγησαν στην ανάπτυξη του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.. Το γεγονός ότι δεν υπήρξε μία γενικότερη συναίνεση, δεν σημαίνει ότι δεν ήταν αναγκαία. Ήταν οπωσδήποτε αναγκαία, ειδικά αυτή την εποχή που ο σχεδιασμός διέρχεται μία βαθιά περίοδο κρίσης εμπιστοσύνης τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. Παρότι λέμε ότι χρειάζεται στρατηγική και σχεδιασμός στην πράξη οι δράσεις αρθρώνονται γύρω από μία συγκυρία, από ένα τυχαίο τις περισσότερες φορές άθροισμα επιμέρους δράσεων ή επιμέρους πολιτικών που είτε προέρχονται από το περιβάλλον είτε από την αναδιάρθρωση της Κ.Α.Π. είτε από το άνοιγμα της αγρομεσογειακής ζώνης ελεύθερου εμπορίου είτε από τους μεγάλους ευρωπαϊκούς άξονες δηλαδή από πολιτικές που συγκροτούνται πρώτον σε υπερεθνικό επίπεδο και δεύτερον στον εθνικό χώρο από δεσμεύσεις που προέρχονται από το πολύ χαμηλότερο επίπεδο δηλαδή τα Γ.Π.Σ. και ενδεχομένως τα Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. στο μέλλον. Αυτό δεν σημαίνει ότι αρθρώνονται ή εντάσσονται σε μία γενικότερη πολιτική χωρικής ανάπτυξης όπως την ξέρουμε. Το καθοριστικό στοιχείο

στη σύγχρονη εποχή είναι ότι αναπτύσσονται πρωτοβουλίες που οδηγούν σε δράσεις. Δράσεις που μπορεί να έχουν μία στρατηγική τομεακή οι οποίες όμως δεν έχουν τους μηχανισμούς εκείνους ή δεν συνεπάγονται απαραίτητα εκείνες τις προϋποθέσεις ή εκείνες αναγκαίες δομές που θα οδηγούσαν σε μία σύγκλιση τους και σε μία εναρμόνισή τους και για αυτό ακριβώς το λόγο χρειάζεται ένα Γενικό Πλαίσιο. Άρα, το γεγονός ότι υπάρχει ένα Γενικό Πλαίσιο είναι εξαιρετικά θετικό έστω και αν είναι σε αυτή την περίοδο της κρίσης.

Το δεύτερο στοιχείο που θα ήθελα να σχολιάσω είναι παρότι μιλάμε για Γενικό Πλαίσιο, στην πράξη ξέρουμε ότι έχουμε να κάνουμε με άκρως δυναμικά συστήματα. Τόσο τα φυσικά όσο και τα ανθρώπινα οικοσυστήματα είναι δυναμικά και εξελίσσονται πολύ πιο γρήγορα από ότι μας επιτρέπουν οι θεσμοί και οι μηχανισμοί που έχουμε εφεύρει μέσα από το σχεδιασμό να προσαρμόσουμε τις δράσεις μας. Ένα από τα μεγάλα ερωτηματικά είναι κατά πόσον η 5ετία είναι αρκετή ή θα έπρεπε να έχουμε άλλο τρόπο να εναρμονίζεται το Γενικό Πλαίσιο ή τα Ειδικότερα. Ένα άλλο στοιχείο πέρα από το δυναμισμό, είναι η έντονη διαφοροποίηση στο χώρο. Η συνάρθρωση μεταξύ φυσικών και ανθρώπινων οικοσυστημάτων άρα και των προβλημάτων ανάπτυξης, όλο ξέρουμε ότι είναι άκρως διαφοροποιημένη (ιδίως στην Ελλάδα που έχει πολύ μικρούς διασπασμένους χώρους, ορεινές περιοχές, νησιά) και όλα αυτά είναι πολύ δύσκολο να ενταχθούν σε μία λογική γενικότερης στρατηγικής ανάπτυξης. Αυτό που αναδεικνύεται όλο και πιο πολύ στη σύγχρονη εποχή είναι ότι η ανάπτυξη σπάνια είναι προϊόν κάποιας εκ των άνω προσέγγισης και μόνο αλλά είναι κυρίως θέμα του κατά πόσο κάποιες τοπικές κοινωνίες ή κάποιοι ευρύτεροι γεωγραφικοί χώροι μπορούν να ανταποκριθούν στα προβλήματά τους, να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της εποχής τους και να συγκροτήσουν κάποιες ελάχιστες προϋποθέσεις ώστε να εναρμονίσουν τις δράσεις τους, να τις βάλουν σε ένα γενικότερο σχέδιο και με βάση αυτό να προχωρήσουν. Αυτό ακριβώς είναι ένα αδύναμο στοιχείο της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας. Οι προϋποθέσεις για πολιτικές συνάρθρωσης, που προϋποθέτουν ότι οι ενδιαφερόμενοι ή αυτοί που επιδρούν στο σύστημα, μπορούν με οργανωμένο τρόπο να αναπτύξουν μία συνεργασία και να προχωρήσουν σε μία προοπτική έστω και υποτυπώδη για το μέλλον ώστε να μπορέσουν να εντάξουν τις δικές τους δράσεις μέσα σε μία γενικότερη προοπτική και στρατηγική ανάπτυξης.

Στο σημείο αυτό θα περάσω στο τρίτο θέμα που είναι κατά πόσο το Γενικό Πλαίσιο επαρκεί. Το Γενικό Πλαίσιο δεν επαρκεί. Δίνει τις γενικές κατευθύνσεις, τις πολύ αδρές γραμμές του τρόπου που θα έπρεπε να αναπτυχθεί η χώρα και μέσα σε αυτό θα έπρεπε να υπάρξει μία σειρά από ειδικά πλαίσια τα οποία να εξειδικεύονται για ορισμένες περιοχές που έχουν ειδικά προβλήματα είτε ως ζώνες πίεσης (παράκτια) είτε ως ζώνες εγκατάλειψης (νησιά, ορεινές περιοχές) είτε ως ζώνες μετασχηματισμού. Επομένως, θα συμφωνούσα με τη λογική του κ. Μπεριάτου του να προστατέψουμε άμεσα ότι είναι να προστατευτεί και να κάνουμε το ελάχιστο δυνατό για τις περιοχές που θεωρούμε ότι ούτως ή άλλως χρήζουν προστασίας και ταυτόχρονα να δώσουμε έμφαση στις περιοχές που εξελίσσονται ραγδαία και μπορεί η κατάστασή τους να επιδεινωθεί άμεσα μέσα από ειδικά πλαίσια, δηλαδή ειδικές κατευθύνσεις π.χ. γενικούς στόχους, κάποιες γενικές αρχές και κάποιες διαδικασίες που θα συμβάλλουν στο να μπορέσει να υπάρξει στα υποκείμενα επίπεδα του σχεδιασμού μία προσαρμογή.

Θα περάσω στην τελευταία επιφύλαξη που έχει να κάνει με το κατά πόσο είμαστε έτοιμοι να προσαρμοστούμε. Όπως ανέφερε και ο κ. Μπεριάτος, οι Ε.Χ.Μ. για να ολοκληρωθούν χρειάζονται περίπου 6-7 χρόνια. Τώρα θα πρέπει να ξεκινήσει πάλι μία διαδικασία προσαρμογής. Οι προβλέψεις των Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π., οι Ε.Π.Μ., θα έπρεπε και αυτές να εναρμονιστούν και όχι μόνο να εναρμονιστούν αλλά να δώσουν και έναυσμα προς τα πάνω. Υπάρχουν στο θέμα αυτό κάποιες σοβαρές επιφυλάξεις καθώς δεν έχουμε αναπτύξει στη διοίκηση τους μηχανισμούς εκείνους ώστε να μπορέσουμε να ξεκινήσουμε μία τέτοια διαδικασία. Ευχαριστώ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΟΥΣΙΟΣ

Αναπληρωτής Καθηγητής Τ.Μ.Χ.Π.Α.

Θα προσπαθήσω με τον λίγο χρόνο που διαθέτω να προσεγγίσω το όλο ζήτημα από μία τοπική κλίμακα αφού πρώτα απαντήσω στην πρώτη ερώτηση για το πώς αξιολογείται η όλη προσπάθεια. Κατά την προσωπική μου άποψη η προσπάθεια είναι πολύ σημαντική και συνηγορούν προς αυτή την κατεύθυνση τόσο η συσσώρευση των χωρικών προβλημάτων σε εθνικό επίπεδο αλλά και η διαδικασία ενσωμάτωσης της Ελλάδας σε μία περιφερειακή ένωση η ενότητα της οποίας βασίζεται και στο χωροταξικό σχεδιασμό. Το ζήτημα είναι αν εμείς έχουμε τη δυνατότητα να σχεδιάσουμε κατά τέτοιο τρόπο που να εξασφαλίζει σε αυτή τη διαδικασία ενοποίησης και ενσωμάτωσης, εργαλείο των οποίων είναι και ο στρατηγικός σχεδιασμός, την ιδιαιτερότητά μας.

Σε ότι αφορά στη συγκρότηση του Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α., την προώθηση προς θεσμοθέτηση των πλαισίων, θα πω ότι η ουσία δεν είναι στα κείμενα. Στην Ελλάδα, εξάλλου, τα σχέδια νόμων ήταν πάντα, θα έλεγε κανείς από την ίδρυση του ελληνικού κράτους, κείμενα πολύ προωθημένα, βασισμένα σε αντίστοιχα κείμενα της Δυτικής Ευρώπης, καλά ή λιγότερο καλά προσαρμοσμένα στις συνθήκες της ελληνικής πραγματικότητας. Η ουσία για εμένα βρίσκεται στην ικανότητα των υποκείμενων επιπέδων και φορέων, διαθέτοντας οράματα και ιδέες, να έχουν τεκμηριωμένη άποψη για τα παραπάνω ζητήματα, καθώς και δυνατότητες συνεργασίας στο πλαίσιο των συγκεκριμένων στόχων και κατευθύνσεων του Γενικού Πλαισίου αλλά και της λειτουργίας των οργάνων άσκησης του χωροταξικού σχεδιασμού. Όταν για πρώτη φορά σήμερα, καταφέρνουμε με αρκετή καθυστέρηση στην Ελλάδα, να αποκτήσουμε ένα τέτοιο Γενικό Πλαίσιο, τότε είναι φυσικό η σκέψη μας να πάει, όπως είπε και ο κ. Οικονόμου, στο ζήτημα της εφαρμογής και εκεί να αναζητήσουμε τις ανεπάρκειες και τις δυνατότητες που χαρακτηρίζουν τα υποκείμενα τμήματα της διοίκησης και της αυτοδιοίκησης π.χ. Περιφέρειες, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, Δήμοι.

Θα συνεχίσω ορμώμενος από τη φράση που ακούστηκε ότι δεν γίνεται χωροταξία χωρίς συνεργασία η οποία μας οδηγεί στον προβληματισμό που έθεσε ο κ. Κοκκώσης σχετικά με την ωριμότητα της κοινωνίας. Πιστεύω ότι για να έχουμε ένα ερώτημα και μία απάντηση για την ικανότητα εφαρμογής του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. στην ελληνική περίπτωση, θα πρέπει να είμαστε

αντικειμενικά κριτικοί και ως προς τις δικές μας ανεπάρκειες, ως χωροτάκτες και ερευνητές αλλά και ως προς τις ανεπάρκειες της διοίκησης. Στο πρώτο ζήτημα θα έλεγα ότι φταίμε και εμείς για το πώς παρουσιάζουμε το χώρο, τις χωρικές διαστάσεις κάποιων προβλημάτων, γιατί είναι αλήθεια ότι όταν σχεδιάζουμε κεντρικά η αντίληψη που δίνουμε στο χώρο είναι σφαιρική και επομένως υπερβατική, άρα αφαιρετική για την τοπική κοινωνία και για τους ανθρώπους που εκ των κάτω προσπαθούν να μας μεταφέρουν τις διαστάσεις των χωρικών προβλημάτων. Μεθοδολογικά, η υπέρβαση του πραγματικού χώρου είναι ένα εργαλείο αποτελεσματικό όταν γνωρίζουμε τι συμβαίνει στο χώρο και αυτό το λέω γιατί έτσι μου δίνεται η δυνατότητα να περάσω στο ζήτημα του ύπαιθρου χώρου. Ζητώ συγγνώμη για το νεολογισμό αλλά τον προτιμώ για να είμαστε ξεκάθαροι μεταξύ της γεωργίας και της υπαίθρου.

Πράγματι πιστεύω ότι δεν γνωρίζουμε τους μετασχηματισμούς, τις μεταλλαγές και τις δυνατότητες που εμφανίζονται τα τελευταία χρόνια στον ύπαιθρο χώρο και επομένως τίθεται το ερώτημα πώς θα σχεδιάσουμε για αυτόν τον χώρο, πώς θα τον εντάξουμε σε μία δυναμική σχέσεων με το αιώνιο κέντρο που κυριαρχούσε επί του ύπαιθρου χώρου και που είναι η πόλη. Στον ύπαιθρο χώρο σήμερα εμφανίζονται εξαιρετικά ενδιαφέροντα φαινόμενα για την Ελλάδα. Δυστυχώς ή ευτυχώς για πολλούς ερευνητές τα φαινόμενα αυτά διαφέρουν ως προς την ένταση, τις δυναμικές και τη σχέση τους με το χώρο από τα αντίστοιχα που αφορούν τον ύπαιθρο χώρο της Βόρειας Ευρώπης, και θα έλεγε κανείς ότι μπορούμε να εντοπίσουμε και να ομαδοποιήσουμε αυτά τα φαινόμενα σε τρεις ενότητες. Η μία είναι η σχέση περιβάλλοντος και γεωργικής δραστηριότητας. Η δεύτερη είναι η ενότητα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, της πολυδραστηριότητας και τοπικής οικονομίας. Η τρίτη είναι ο ρόλος των χωρικών συστημάτων με επίκεντρο τη μικρή πόλη. Αυτό το λέω γιατί αν προσεγγίσουμε κατά αυτό τον τρόπο τον ύπαιθρο χώρο, βλέπουμε ότι έχει μία οντότητα, διατηρεί ακόμη τους πόλους του, τους δεσμούς του και τα δίκτυά του όσον αφορά τις σχέσεις του με τον έξω κόσμο. Φοβάμαι ότι στο σχέδιο που έχουμε μπροστά μας, ο ύπαιθρος χώρος παρουσιάζεται κάπως αφαιρετικά, απρόσωπα. Εδώ θα πρέπει να προσέξουμε, γιατί είναι άλλο πράγμα η αποδοχή της αναγκαιότητας οργάνωσης των σχέσεων του ύπαιθρου χώρου με την πόλη, και άλλο η παραγνώριση των ιδιαίτερων δομών, δεσμών και δικτύων που ο ύπαιθρος χώρος διαθέτει, κινητοποιεί και αναπαράγει με σημαντικές επιπτώσεις στην οργάνωση και στην ανάπτυξη του χώρου. Αντίθετα, η θεώρησή του ως ένας χώρος περιθωριοποιημένος, μη ανεπτυγμένος, διευκολύνει την εφαρμογή σ' αυτόν μιας γενικής χωροταξίας ιδιαίτερα στο πλαίσιο της ελεύθερης οικονομίας ή οποία είναι δυνατόν να σταθεί εμπόδιο σε πρωτότυπες πρωτοβουλίες και δυναμικές εκ των κάτω ή στην καλύτερη των περιπτώσεων να χάσει η χωροταξία αυτή την αιφορική αναπτυξιακή της διάσταση. Το άλλο θέμα είναι ότι θα πρέπει τις εξελίξεις αυτές που εντοπίζουμε στον ύπαιθρο χώρο να τις κάνουμε αντιληπτές και επομένως επιχειρησιακές. Θα δώσω ένα παράδειγμα. Στην Ελλάδα, φαίνεται από το Γενικό Πλαίσιο, ότι το περιβάλλον τείνει να αποκτήσει ως συνιστώσα του χώρου και ως τομέας παρέμβασης μια αυτονομία για την οποία έχω κάποιες επιφυλάξεις. Το περιβάλλον είναι άρρηκτα δεμένο με τη γεωργική δραστηριότητα η άσκηση της οποίας δημιουργεί συγκεκριμένες χωρικές ενότητες οι κλίμακες των οποίων προσδιορίζονται από την αγρονομία (έδαφος, κλίσεις, κλίμα συστήματα

καλλιεργειών και παραγωγής) ή και από το τοπίο (διατήρησή του) και θα πρέπει γι' αυτό το λόγο να προσεγγιστεί με ειδικές χωροταξικές μεθόδους. Θα πρέπει μεταξύ της γεωργικής δραστηριότητας και των νέων απαιτήσεων για την προστασία του περιβάλλοντος και του τοπίου να βρούμε τις χωρικές αντιστοιχίες που θα επιτρέπουν εξειδικευμένες παρεμβάσεις και ρυθμίσεις. Αυτές τις αντιστοιχίες μπορούμε να τις προσδιορίσουμε με την ανάπτυξη νέων όρων και εννοιών όπως για παράδειγμα η αγρονομική μονάδα η οποία ενσωματώνει το σύστημα καλλιέργειας αλλά και τις σχέσεις της γεωργικής δραστηριότητας με το περιβάλλον και το τοπίο. Έτσι, μπορούμε να φτάσουμε σε μία αγροταξία η οποία θα καθορίζει ξεκάθαρα το ρόλο της γεωργικής δραστηριότητας και της οικογενειακής εκμετάλλευσης καθώς και τις λειτουργίες της τελευταίας ως προς το περιβάλλον και το τοπίο.

Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω ακόμα μία μικρή επιφύλαξη όσον αφορά τη δυνατότητα του Γενικού Πλαισίου να ρυθμίσει τις σχέσεις μεταξύ δύο δυναμικών που υπάρχουν στον ύπαιθρο χώρο. Τη μία θα την χαρακτηρίζα θεσμοθετημένη τοπική ανάπτυξη ενώ την άλλη αυθόρμητη τοπική ανάπτυξη. Ωστόσο, και η αυθόρμητη τοπική ανάπτυξη που συνήθως χαρακτηρίζεται ως άναρχη τοπική ανάπτυξη, είναι ευρεία, τροφοδοτούμενη και αρθρωμένη κατά τρόπο πολύ αποδοτικό με το χώρο και την τοπική οικονομία. Το ζήτημα είναι οι δύο τύποι ανάπτυξης να συνδυαστούν και το θεσμοθετημένο να μην πνίξει το αυθόρμητο. Πολλές φορές από πλαίσια γενικά μπορεί να υπάρξει ένα τέτοιο πρόβλημα αν δεν προσέξουμε.

Τελειώνοντας, θα έλεγα ότι είναι θετικό στο Γενικό Πλαίσιο το γεγονός ότι προβλέπει, έχει ως στόχο και βασική κατεύθυνση τη γεωγραφική ανασυγκρότηση της χώρας με σκοπό τη δημιουργία βιώσιμων διοικητικών και αναπτυξιακών ενοτήτων. Στα δε περιφερειακά πλαίσια, οι γενικές τους κατευθύνσεις και προτάσεις μπορούν να εξειδικεύονται περαιτέρω στα επίπεδα των εδαφικών ορίων των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων. Αυτοί οι στόχοι είναι σημαντικοί αλλά θα πρέπει ν' αφορούν όλο και περισσότερο τη στήριξη νέου τύπου χωρο-εδαφικών ενοτήτων. Δηλαδή, η εξέλιξη των αγρο-διατροφικών μονάδων στην Ευρώπη που στρέφονται προς στην ποιότητα των προϊόντων τους, δημιουργεί νέες χωροεδαφικές ενότητες εκεί όπου ακριβώς η αξιοποίηση των κοινωνικών δεσμών μπορεί να δημιουργεί συμβάσεις γύρω από μία χάρτα που θα σέβεται το περιβάλλον, θα εξασφαλίζει την ποιότητα στα προϊόντα κ.ο.κ.. Αυτά είναι καινούργια φαινόμενα που δεν θα πρέπει ένα γενικό χωροταξικό πλαίσιο να μην τα στηρίζει ή τουλάχιστον να τα αγνοεί ή και εμποδίζει. Αντίθετα, θα πρέπει να τα αναγνωρίζει, να τα νομιμοποιεί και να τα ενσωματώνει χωρίς να τα τυπτοποιεί.

Τέτοιου είδους εξελίξεις, θα προβάλλονται όλο και πιο συχνά και έντονα στο χώρο δημιουργώντας νέες χωρικότητες δηλαδή, προσδίδοντας νέες χωρικές διαστάσεις στα κοινωνικο-οικονομικά φαινόμενα. Τέτοιες χωρικότητες μπορούν ν' αποτελέσουν το πλαίσιο και το πεδίο ανάλυσης για την κατανόηση των οικονομικών, κοινωνικών και συμβολικών επιλογών των κατοίκων του ύπαιθρου χώρου καθώς και των εξελίξεων και των τάσεων που προσδιορίζουν σήμερα τις μορφές ιδιοποίησης και την οργάνωση του χώρου. Η κατανόηση αυτών των λογικών που τελικά συμβάλλουν στη διαμόρφωση των χωρικών εξελίξεων, των τάσεων και των ανασυνθέσεων στο εσωτερικό του ύπαιθρου χώρου, συνεισφέρει στη διερεύνηση ενός άλλου σημαντικού χωρικού φαινομένου για τη χωροταξία και τις χωρικές

πολιτικές: τις εκ των κάτω δυναμικές διαμόρφωσης και συγκρότησης νέων χωρο-εδαφικών ενότητων. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός ιδιαίτερα ως Γενικό Πλαίσιο για να εξασφαλίζει προοπτική και αποτέλεσμα σε περιοχές όπως αυτές του ύπαιθρου χώρου θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από ευελιξία και να διαθέτει εκείνα τα εργαλεία και τα μέσα που θα του επιτρέπουν προσαρμογές και εξειδικεύσεις και στον ύπαιθρο χώρο. Ευχαριστώ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ευχαριστούμε και τον κ. Γούσιο με την παρέμβαση του οποίου έκλεισε ο κύκλος των παρεμβάσεων των συμμετεχόντων στο στρογγυλό τραπέζι. Νομίζω ότι θα ήταν σκόπιμο να περάσει ο λόγος στο ακροατήριο αφού στην πρωινή συνεδρία δεν δόθηκε η ευκαιρία να γίνουν τοποθετήσεις και ερωτήσεις, ούτως ώστε το κενό να καλυφθεί στο πλαίσιο της απογευματινής συνεδρίασης. Το λόγο έχει ο κ. Βασενχόβεν, και θα ακολουθήσουν όσοι έχουν ζητήσει επίσης το λόγο.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΒΑΣΕΝΧΟΒΕΝ

Καθηγητής Ε.Μ.Π., Πρόεδρος Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α.

Ευχαριστώ. Λυπάμαι πραγματικά που σχετικά λίγοι παρακολουθούν αυτή τη συζήτηση την οποία βρήκα εξαιρετικά ενδιαφέρουσα γιατί κατά κάποιο τρόπο μας δείχνει τη χωροταξία γυμνή, όχι με την έννοια ότι είναι απογυμνωμένη αλλά με την έννοια ότι την βλέπουμε όπως την έκανε η μάνα της, δηλαδή βλέπουμε όλα τα προβλήματα της σωματικής της διάπλασης που έχει στη σημερινή ιστορική συγκυρία. Όπως σωστά ειπώθηκε πριν, βρισκόμαστε σε μία συγκυρία όπου από τη μία πλευρά αποκαθλώνεται ο σχεδιασμός και πολλοί επιχαίρουν για τις αποτυχίες του και ιδίως για την απόδειξη της αποτυχίας του σοσιαλιστικού μοντέλου, των λεγόμενων χωρών του πραγματικού σοσιαλισμού, αλλά και για άλλες αποτυχίες και από την άλλη μεριά βάζουν μπροστά μας στόχους και εγχειρήματα, επιδιώξεις τεράστιας εμβέλειας τις οποίες προσπαθούμε να προσεγγίσουμε μέσα από τα ίδια αδύναμα και πολλές φορές τετριμμένα εργαλεία. Ενώ, παραδείγματος χάριν, αυτό το τεράστιο όραμα της βιώσιμης ανάπτυξης το οποίο βάζουν στον ορίζοντα ως ένα φωτεινό σταυρό και λένε «εν τούτο νίκα» και πρέπει να κινητοποιήσουμε δυνάμεις δηλαδή πάλι τον ορθολογικό και συστηματικό σχεδιασμό για να τον προσεγγίσουμε. Έχουμε στο σημείο αυτό μία δυσκολία, την οποία τόνισε με μεγάλη σαφήνεια ο κ. Μπεριάτος, ότι πολλές φορές αυτά τα πράγματα προσπαθούμε να τα κάνουμε με μία χρονική υστέρηση σε σχέση με άλλες χώρες και αυτό δεν αφορά μόνο την εισαγωγή θεσμών αλλά και την εισαγωγή νοοτροπίας και αντιλήψεων. Για παράδειγμα, πολλές φορές έβλεπα συναδέλφους αρχιτέκτονες να διδάσκουν μετά μανίας πως σχεδιάζεται η οργανωμένη δόμηση όταν παγκοσμίως κανείς πια δεν μιλούσε

για οργανωμένη δόμηση. Έτσι και εδώ, ίσως, πέφτουμε στην παγίδα να έχουμε επιτέλους φτάσει στο τέλος του δρόμου της δημιουργίας –στα χαρτιά τουλάχιστον– ενός φιλόδοξου, ιεραρχικού συστήματος σχεδιασμού τη στιγμή ακριβώς που αρχίζουμε να προβληματιζόμαστε μήπως αυτό δεν αποτελεί απάντηση.

Επί πάρα πολλά χρόνια, ορκιζόμαστε όλοι, και εγώ μεταξύ αυτών, στην ιδέα ότι πρέπει να έχουμε ένα ιεραρχημένο σύστημα, ένα εθνικό σχέδιο, περιφερειακά και τοπικά σχέδια, ένα πλέγμα δηλαδή ορθολογισμού και σχεδιασμού το οποίο θα μας έδινε την απάντηση και τώρα ξαφνικά που το έχουμε μας μπαίνει αυτή η φοβερή υποψία και μας κάνει να αναρωτιόμαστε μήπως είναι πολύ αργά. Κάτι ανάλογο είπαμε και για άλλες μεταρρυθμίσεις που έγιναν τα τελευταία χρόνια. Έχουμε αυτό το πρόβλημα και η δυσκολία τώρα είναι πως μπορούμε με αυτά τα εργαλεία που έχουμε στα χέρια μας να πετύχουμε αυτούς τους στόχους. Μπροστά μας έχουμε το παράδειγμα του Γενικού Πλαισίου. Το Γενικό Πλαίσιο δίνει κάποιες γενικές κατευθύνσεις, δίνει ένα πλαίσιο, όπως τόνισε επανειλημμένως ο κ. Καυκαλάς, όπως και το ευρωχωροταξικό. Η διαφορά είναι ότι το ευρωχωροταξικό είναι το όργανο, το εργαλείο πολιτικής ενός διεθνούς, πολυεθνικού οργανισμού που δεν έχει την αρμοδιότητα εξαιτίας της αρχής της επικουρικότητας να θεσμοθετεί και να ελέγχει τοπικά. Δεν είναι αυτή η δουλειά του και δεν το επιδιώκει. Εξάλλου, το ευρωχωροταξικό είναι ένα ντοκουμέντο κατευθύνσεων. Αντίθετα, σε εθνικό επίπεδο, οι φορείς που φτιάχνουν ένα εθνικό ή ένα περιφερειακό σχέδιο, έχουν την αρμοδιότητα να ελέγχουν, να εφαρμόζουν σχεδόν στο έδαφος και αυτό αποτελεί μία τεράστια διαφορά. Υπάρχει λοιπόν, ο θεμιτός αντίλογος ότι μπορεί μεν να είναι ένα εργαλείο κατευθύνσεων και ένα πλαίσιο, κινδυνεύει όμως και αυτό είναι μία αντίρρηση που διατυπώθηκε από πολλούς και σήμερα από τον κ. Οικονόμου, να μην έχει τελικά δόντια, να μην είναι αποτελεσματικό στην εφαρμογή του. Θα μου πείτε ότι δεν είναι αυτός ο ρόλος του. Η δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι βρισκόμαστε σε μία χώρα που όλοι παραδεχόμαστε πως μία από τις αδυναμίες μας είναι η ανωριμότητα των μηχανισμών εφαρμογής και ελέγχου. Ένα σχέδιο, λοιπόν, πολύ γενικών κατευθύνσεων, συχνά με πολλές σκοτεινές εκφράσεις μέσα του που ίσως πάρα πολλοί λίγοι καταλαβαίνουν, όταν κατεβαίνει σε ένα χαμηλότερο επίπεδο να δίνει τη δυνατότητα ατελείωτων παρερμηνειών. Η υπόθεση αυτή τελειώνει στο γνωστό ΣτΕ ή στα διοικητικά δικαστήρια όπου κάποιος θα παίρνουν τα γενικά αλλά και τα ειδικά πλαίσια και τότε θα ερμηνεύουν τι εννοούμε. Αν αυτό που εννοούμε δεν είναι αρκετά συγκεκριμένο, θα ξεφυτρώνουν, ενδεχομένως, σημεία και τέρατα δηλαδή αποτελέσματα που ίσως κανένας από εμάς ή κανένας από τους συντάκτες του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. δεν είχε φανταστεί.

Διαδικαστικά, όπως πολύ σωστά είπε ο κ. Μπεριάτος, σε αυτόν τον τόπο συζητάμε επί χρόνια και όταν τελικά φτάσουμε στο σημείο κάτι να κάνουμε και να θεσμοθετήσουμε, είναι πια πολύ αργά, έχουμε μείνει πίσω. Επομένως, πολύ σύντομα θα πρέπει να θεσμοθετήσουμε το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. που το συζητάμε επί τουλάχιστον δέκα χρόνια. Θυμάμαι ότι σε μία συνεδρίαση του Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α., είχε έρθει ο κ. Μπεριάτος και είχε πει ότι πρέπει να θεσμοθετήσουμε άμεσα και δεν πρέπει να ασχολούμαστε με ημερίδες, δημοσιοποιήσεις και τέτοια πράγματα. Πάντα είχα την απορία, και ίσως να μπορεί να μας απαντήσει σήμερα, αν μιλούσε περισσότερο ως Γ.Γ. και λιγότερο ως Ηλίας Μπεριάτος ή το αντίθετο.

ΗΛΙΑΣ ΜΠΕΡΙΑΤΟΣ

Μιλούσα περισσότερο ως Ηλίας Μπεριάτος.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΒΑΣΕΝΧΟΒΕΝ

Εγώ, όμως, έχοντας μία θεσμική θέση προέδρου, έπρεπε να ερμηνεύσω ότι αυτό ήταν η θέση του Γ.Γ. Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.. Είναι γεγονός, παρότι εκείνος το εξέφρασε με μία έντονη πιεστικότητα τόσο που ορισμένα μέλη του Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. εκείνη τη στιγμή θύμωσαν, ότι υπήρχε μία πιεστικότητα γενικότερη και από πλευράς πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου. Όμως από τότε, το ενδιαφέρον της πολιτικής ηγεσίας εξανεμίστηκε και αυτό, θα μου επιτραπεί να πω, πως φάνηκε και σήμερα το πρωί ακόμη. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πρέπει να γίνει ένας διάλογος για το τι είδους εργαλείο θέλουμε. Θέλουμε ένα εργαλείο γενικών κατευθύνσεων προκειμένου να υπάρχει κάτι αντί για το τίποτα ή πρέπει να του δώσουμε και κάποια δόντια σε ορισμένα πράγματα; Μας διαβεβαιώνει ο κ. Ζαμπέλης, και είμαι σίγουρος ότι εκείνος το εννοεί, ότι θα ακολουθήσει όλη η σειρά των Ειδικών Πλαισίων. Όμως, θα ακολουθήσει και πότε; Σε ποιους χρονικούς ορίζοντες; Μήπως είναι καλύτερο να εισηγηθεί το Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. κάποιες διατάξεις που να το κάνουν πιο ισχυρό εργαλείο; Είναι θεμιτά ερωτήματα αυτά. Έχει δίκαιο ο κ. Μπεριάτος όταν λέει ότι πρέπει να προχωρήσουμε γρήγορα αλλά νομίζω ότι υπάρχει ένας διαφορετικός προβληματισμός. Άλλωστε, ούτε και εγώ είμαι 100% βέβαιος ότι η μία ή η άλλη άποψη είναι η σωστή, αλλά δεν μπορούμε να αγνοήσουμε το γεγονός ότι υπάρχει ένα σώμα απόψεων που ζητά το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. να είναι ένα πιο ισχυρό εργαλείο.

Σε ότι αφορά στη θεματολογία της ημέρας, έχω την αίσθηση ότι αν είναι κάπου αδύναμο αυτό το κείμενο, είναι στο θέμα των παραγωγικών δραστηριοτήτων και από αυτές περισσότερο στα θέματα του πρωτογενούς τομέα. Δείχνει στο θέμα αυτό μία αδυναμία, που ίσως, όπως είπε και ο κ. Μαραβέγιας, να οφείλεται στο γνωστό πρόβλημα της ασυνεννοησίας μεταξύ των Υπουργείων. Εγώ θα το πω ανοικτά, ότι πολλοί κρατικοί φορείς και πολλοί μαζικοί φορείς που υποτίθεται ότι εκπροσωπούνται στο Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α., λένε μέσα τους: αφήστε τους χωροτάκτες να παίζουν, ποιος νοιάζεται τι θα πουν; Είναι χαρακτηριστικό ότι συζητούσαμε θέμα ακτών και από όλους τους φορείς και τα επιμελητήρια που εκπροσωπούνται στο Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. έλειπε το επιμελητήριο το ξενοδοχειακό που είναι το κατ' εξοχήν συλλογικό όργανο που έπρεπε να ενδιαφέρεται για τις ακτές. Δεν ήρθαν σε καμία συνεδρίαση, ούτε καν σε αυτή όπου συζητούσαμε το θέμα των παράκτιων ζωνών. Δεν ισχύει βέβαια αυτό για όλους τους φορείς, αντίθετα μάλιστα κάποιοι έχουν δείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Φοβάμαι, όμως, ότι αυτή η νοοτροπία υπάρχει και σε ορισμένα Υπουργεία. Καταθέτω και εγώ τον προβληματισμό μου, χωρίς να είμαι σίγουρος που βρίσκεται η απάντηση. Αυτό που θέλω να πω πάνω από όλα είναι ότι αυτά τα θέματα πρέπει να συζητούνται. Για αυτό το λόγο, για άλλη μία φορά θα ήθελα να συγχαρώ τους οργανωτές και ιδίως το πάνελ για την πάρα πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση που πραγματικά αγγίζει την ουσία των προβλημάτων του χωροταξικού σχεδιασμού που αντιμετωπίζουμε. Ευχαριστώ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΛΟΝΤΖΟΣ

Γεωπόνος, Υποψήφιος Διδάκτορας Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.

Ήθελα να εκφράσω ένα προβληματισμό που δεν γεννήθηκε σήμερα αλλά υπάρχει από τη στιγμή που η αγροτική πολιτική που καλούμαστε να εφαρμόσουμε άλλαξε και αντιμετωπίζει πλέον τη γεωργική παραγωγή όχι τόσο στενά όσο μέχρι το τέλος του 2^{ου} Κ.Π.Σ. αλλά σαν ανάπτυξη του ύπαιθρου χώρου. Παρότι αποφοίτησα από το Τμήμα Γεωπονίας του Α.Π.Θ. το 1995, θεωρώ ότι οι γνώσεις που δίνουν τα πανεπιστημιακά ιδρύματα είναι αρκετά ξεπερασμένες σε ότι αφορά στο νέο πλαίσιο πολιτικής. Θα ήθελα τη γνώμη ιδιαίτερα του κ. Μαραβέγια ως πανεπιστημιακού δασκάλου και προέδρου του ΕΘΙΑΓΕ, για ποιο λόγο τα γεωπονικά τμήματα εμμένουν σε αυτό το μοντέλο που κατά τη γνώμη μου είναι θνησιγενές δηλαδή επιμένουν στη φυτική και ζωική παραγωγή και πως αυτά τα στελέχη που βγαίνουν από αυτά τα πανεπιστήμια θα μπορέσουν να εφαρμόσουν αυτές τις νέες πολιτικές κυρίως όσον αφορά στον ύπαιθρο χώρο. Ευχαριστώ πολύ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΛΕΝΗΣ

Λέκτορας Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.

Θα ήθελα να πω δύο πράγματα ως επέκταση των όσων είπε ο κ. Βασενχόβεν σε σχέση με το συντονισμό φορέων, την ασυνενοησία Υπουργείων. Έχουμε δει έως τώρα ότι παρά την ασυνενοησία των Υπουργείων έχουν αναφερθεί ότι παίζουν ρόλο σε σχέση με το χωροταξικό σχεδιασμό, το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. όσον αφορά στο χωρικό σχεδιασμό και το ΥΠ.ΕΘ.Ο. όσον αφορά στην αναπτυξιακή διαδικασία. Ωστόσο, στην Ελλάδα υπάρχει μία μεγάλη παράδοση διοικητικής κάλυψης πραγμάτων που ίσως δεν έπρεπε να καλύπτονται τόσο πολύ και αυτό το έχουμε δει και στην πρόσφατη ιστορία με παρεμβάσεις του Υπουργείου Εσωτερικών σε θέματα διάρθρωσης του χώρου. Θα ήθελα να θυμίσω τις επιδράσεις που είχαν οι αναπτυξιακοί σύνδεσμοι και οι γεωγραφικές περιοχές στις ανοικτές πόλεις του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., πως ανέτρεψαν δηλαδή τις ανοικτές πόλεις του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.. Βασιζόμενος σε αυτό, θα ήθελα να πω ότι όσον αφορά στη διάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης σχηματίζονται δύο πιθανά σενάρια. Το πρώτο πιθανό σενάριο αφήνει τις περιφέρειες έτσι όπως είναι και ενδυναμώνει ακόμη περισσότερο τους δήμους με τις κοινοπολιτείες, και με αυτό το πλαίσιο διοίκησης θα πρέπει να αναπτυχθεί ο χωροταξικός σχεδιασμός. Το δεύτερο σενάριο, είχε εμφανιστεί και πριν 7-8 χρόνια με μία πρόταση του Delors, σύμφωνα με το οποίο οι μεν περιφέρειες μειώνονταν σε τρεις ή τέσσερις, οι νομοί θα περνούσαν από ένα στάδιο «Καποδίστρια» και οι δήμοι θα έμεναν στη σημερινή τους μορφή. Η ερώτησή μου είναι αν το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. έχει την ευελιξία να προσαρμοστεί σε διοικητικές αλλαγές στο χώρο της

αυτοδιοίκησης που μπορεί να οδηγήσουν σε εντελώς διαφορετικές κατευθύνσεις ή αν αυτό θα σήμαινε ανατροπές. Ευχαριστώ.

ΤΖΕΛΙΚΑ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ

Νομικός

Θα ήθελα να βάλω μία άλλη διάσταση μια που την ανέφερε ο κ. Βασενχόβεν. Ποιο θα είναι το κύρος αυτού του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.; Εφόσον περιληφθεί σε νομοθετική κύρωση είναι προφανές ότι θα είναι υποχρεωτικό για τα υπόλοιπα ειδικά χωροταξικά και για τις υπόλοιπες πράξεις οι οποίες με οποιοδήποτε τρόπο, κανονιστικές ή ατομικές θα ερίζονται επί του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.. Όσο γενικές λοιπόν και αν είναι οι ρήτρες του, πάλι έστω και γενικά, αυτές οι ειδικές πράξεις θα πρέπει να είναι σύμφωνες με το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α..

Ένα δεύτερο πρόβλημα είναι αν αυτό μπορεί να προσβληθεί. Ακόμη και διάταξη νόμου η οποία δεν μπορεί να προσβληθεί ευθέως, μπορεί να προσβληθεί μέσα από τις εκτελεστικές της πράξεις. Εάν λοιπόν έχουμε κάποιες εκτελεστικές πράξεις, μπορεί σε ορισμένες ακραίες περιπτώσεις να έχουμε προσβολή νομοθετικών διατάξεων για αντισυνταγματικότητα. Αυτό νομίζω ότι θα είναι ήδη γνωστό στους συντάκτες του συγκεκριμένου Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.. Αυτό δε, αρμόζει ακόμη περισσότερο στα ειδικά χωροταξικά στο βαθμό που κυρώνονται με νόμο. Εάν εκδίδονται Προεδρικά Διατάγματα ή Υπουργικές Αποφάσεις ή άλλου είδους πράξεις είναι προφανές ότι ευθέως προσβάλλονται στο ΣτΕ. Εδώ θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το εξής: ποια θα είναι η στάση του ΣτΕ. Όπως είναι γνωστό το ΣτΕ επί πολλά χρόνια αναφέρει στη νομολογία του την ανάγκη θέσπισης χωροταξικού σχεδιασμού. Άρα θεωρώ ότι η θέση του θα είναι πάρα πολύ θετική σε μία θέσπιση έστω και εσπευσμένη ενός Χωροταξικού Πλαισίου. Πιστεύω δηλαδή, ότι θα είναι πολύ θετική η αντιμετώπιση του ΣτΕ σε οποιαδήποτε περίπτωση αχθεί ενώπιόν του για προσβολή διατάξεων ή του όλου του χωροταξικού σχεδιασμού ή του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. ή των Ειδικών Πλαισίων. Ποιοι λόγοι μπορεί να είναι αυτοί και σε ποια περίπτωση, έστω και ακραία, μπορεί να επέμβει το ΣτΕ και να ασκήσει έλεγχο; Αυτό θα μπορούσε να αφορά είτε εξειδικευμένες περιπτώσεις π.χ. σε ένα Ειδικό Χωροταξικό αν δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι περιοχές NATURA ή ένα οριζόντιο μέτρο όπως είναι η μη επαρκής μελέτη των υδατικών πόρων. Αυτό ενδεχομένως να μπορούσε να προσβληθεί. Θεωρώ ότι το ΣτΕ και δεδομένης της στάσης του, δεν θα ασκήσει έλεγχο λεπτομερή κάνοντας χρήση μίας πρόσφατης νομολογίας του με την οποία προσδιορίζει τον έλεγχο του ακυρωτικού δικαστή, δηλαδή τον έλεγχο που ασκεί το ίδιο και θεωρεί ότι αυτά είναι τεχνική κρίση της διοικήσεως και δεν μπορεί να παρέμβει στον ουσιαστικό έλεγχο μιας μελέτης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση αφορούσε σε μία Μ.Π.Ε., θεωρώ όμως ότι αυτή τη νομολογία θα ακολουθήσει.

Εν κατακλείδι, θεωρώ ότι σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να επιληφθεί το ΣτΕ εάν υπάρχουν κάποιες καταφανείς, προφανείς, προδήλως ελλείψεις. Ελλείψεις δηλαδή που θα φαίνονται, που θα «βγάζουν μάτι» με τα διδάγματα της κοινής πείρας. Σε άλλες περιπτώσεις θα έχει μία θετική αντιμετώπιση για τη θέσπιση του χωροταξικού σχεδιασμού. Αντιθέτως, σε

περίπτωση που υπάρχει παράβαση των κατευθύνσεων που δίνει ο χωροταξικός σχεδιασμός θα είναι πολύ αυστηρό.

Ένα τελευταίο θέμα, μια που αναφέρθηκε, σε σχέση με τις διοικητικές αλλαγές. Θα ήθελα να πω ότι επειδή μία οποιαδήποτε γεωγραφική ανακατάταξη ή διοικητική ανακατάταξη συνεπάγεται πολύ μεγάλες μακροχρόνιες συνέπειες σε όλα τα επίπεδα, ως νομικός διοικητολόγος κάνω έκκληση να λάβετε υπόψη σας ότι θα πρέπει να μην γίνουν άλλες γεωγραφικές ή διοικητικές ανακατατάξεις. Έλεος. Είναι 20-25 χρόνια που έχουμε συνεχείς ανακατατάξεις και το πληρώνει όλη η διοικητική οργάνωση της χώρας σε όλα τα επίπεδα. Ευχαριστώ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΑΧΟΣ

Πρόεδρος Αρχιτεκτόνων Λάρισας

Θεωρώντας ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός είναι εργαλείο ανάπτυξης και επειδή από το πρώι τέθηκαν οι παράμετροι της προστασίας του περιβάλλοντος αλλά και της κοινωνικής δικαιοσύνης θα ήθελα να μου πείτε αν μελετώντας έχετε διακρίνει ή προσεγγίσει τη διάσταση της απασχόλησης. Κατά πόσο αυτό το εργαλείο μπορεί να προσεγγίσει και την ανεργία. Ξέρουμε πολύ καλά ότι στην περιφέρεια έχουμε ένα μεγάλο ποσοστό ανεργίας και δη πτυχιούχων. Ευχαριστώ πολύ.

ΕΦΗ ΒΑΛΙΑΝΤΖΑ

Μηχανικός Περιβάλλοντος

Μιλώ με το θάρρος της εντοπιότητας, είμαι γέννημα θρέμμα του Βόλου αλλά και το βάρος της ευθύνης τεχνικών, πολιτικών και διοικητικών θέσεων που έχω υπηρετήσει στον τομέα του περιβάλλοντος. Πραγματικά, ήταν πάρα πολύ ενδιαφέρουσα η σημερινή ημέρα και εγώ πολύ σύντομα θα προσθέσω τρία πράγματα. Θα αναφερθώ σε τρεις σιωπές, δύο γαλλικά δάνεια και τέσσερα δια ταύτα.

Ποιες είναι οι τρεις σιωπές; Οι περισσότεροι ξέρουμε ότι στο θέατρο μερικές φορές οι σιωπές είναι πιο σημαντικές από τα λόγια. Η πρώτη μεγάλη σιωπή είναι ότι μιλάμε για ένα σχέδιο φάντασμα. Δεν έχουμε στο ντοσιέ μας κανείς από εμάς έστω ένα χάρτη, αυτή την οδηγία. Είναι πολύ σημαντικό ακόμα και αν ήταν ατελές να το έχουμε να διαδίδεται. Μιλήσατε όλοι και σας άκουσα με πολύ χαρά, για τη διάχυση της πληροφορίας. Έστω και ένα ατελές σχέδιο αν είναι γνωστό, κάποιους τους κινητοποιεί από μόνο του, αυτενεργώντας. Η δεύτερη μεγάλη σιωπή αφορούσε στα σχέδια και την ιστορία των χωροταξικών σχεδίων και νομίζω ότι θα ήταν ασέβεια να μην αναφέρουμε ότι ο σχεδιασμός με πολύ μεγάλο ενθουσιασμό ξεκίνησε

από τον Αντώνη Τρίτση. Υπήρξαμε σε αυτή την αίθουσα και εγώ και ο κ. Μπεριάτος, συνεργάτες του. Βέβαια, δεν ευτύχησε τότε να υπάρξει ένα εθνικό χωροταξικό παρότι είχε προϋπάρξει το χωροταξικό του Δοξιάδη. Επί 30ετίας θυμάμαι συζητήσεις για την ανάγκη ύπαρξης ενός εθνικού χωροταξικού σχεδίου. Επομένως, δεν μπορεί να μας διαφεύγει αυτή η ιστορία. Είναι μνήμη η οποία δηλώνει ότι δεν μας έλειπαν ποτέ οι λαμπροί επιστήμονες και οι διανοητές και οι άνθρωποι που μπορούν να βάλουν στο χαρτί πάρα πολλά σχέδια και να διαλεχθούν και δημοκρατικά να τα συζητήσουν. Αυτό που λείπει είναι η τελική θέληση. Για αυτό θα έλεγα συνάδελφε κ. Ζαμπέλη, βιαστείτε. Ο Μάης να είναι αποτελεσματικός για εσάς, πριν αλλάξουν θώκοι, Υπουργεία και άλλες καταστάσεις. Έστω, να υπάρξει κάποιο πλαίσιο. Η τρίτη μεγάλη σιωπή αφορά στα αποτελεσματικά εργαλεία. Ο σχεδιασμός είναι για να καθοδηγήσει τη σκέψη μας. Η πράξη όμως και το πεδίο κρίνεται από ένα πολύ σημαντικό εργαλείο που λέγεται χρήμα. Και ενώ ακούσαμε πολλά για τα εργαλεία της χωροταξίας που είναι οι θεσμοί, οι νόμοι, τα σχέδια, οι μελέτες ακούσαμε πάρα πολύ λίγα πράγματα για το που πάνε τα 17,5 τρις του Κ.Π.Σ. γιατί αυτά θα αναπτύξουν τη χώρα, συνάδελφοι. Πως έχουν καταμετρηθεί. Αν δείτε τη γενική εικόνα του 3^{ου} Κ.Π.Σ., αυτή τη στιγμή η αποκέντρωση του χρήματος είναι ελάχιστη. Τα Π.Ε.Π. έχουν πολύ μικρό κομμάτι και το μεγάλο κομμάτι είναι ξανά στον κεντρικό δημόσιο τομέα ο οποίος εξακολουθεί να είναι δύσκαμπτος αν μη τι άλλο στον προσανατολισμό του χρήματος. Η αποκέντρωση του χρήματος είναι το καίριο σημείο αυτή τη στιγμή για να οδηγηθούμε κάπου, γιατί κινδυνεύουμε να μην το απορροφήσουμε καν το 3^ο Κ.Π.Σ., τα 17,5 τρις να είναι φάντασμα. Τα χρήματα αυτά τα χρειαζόμαστε αλλά με σωστή διάχυση και σωστή κατανομή, να μην το δούμε να καταλήξει κάπου περιέργα και τότε δεν θα αρκεί να μιλάμε για διαφάνεια. Αυτά για τις τρεις σιωπές.

Σε ότι αφορά στα δύο γαλλικά δάνεια, θα ήθελα να πω για την αναφορά του πολύ φίλου και συναδέλφου κ. Μπεριάτου στο *rural et urbaine* που μας κάνουν αγροτικό χώρο ή στο *jardinière de la nature*. Παρότι η πρόθεση είναι σίγουρα καλή για να μας αλλάξει τη θέαση, εγώ θα έλεγα ότι ως έλληνες θα έπρεπε να σκύβουμε στη δική μας ελληνική κληρονομιά και να βρούμε τη λέξη θεωρός. Αυτό πρέπει να γίνουμε για να προστατεύσουμε το περιβάλλον, θεωροί, που σημαίνει οι άνθρωποι που μπορούν να βλέπουν τα θεία, αυτά που ο θεός μας έδωσε δηλαδή τη φύση, το τοπίο, την Ελλάδα και την ιστορία μας. Μόνο με αυτή τη θέαση και τη γοητεία του κάλλους που μας δίνει αυτός ο τόπος, θα τον προστατεύσουμε. Γιατί η προστασία είναι δύναμη ψυχής, δεν είναι μόνο θεσμοί και εργαλεία. Θα πρέπει να ξεκινάει από μέσα μας, όπως και η αυθόρμητη ανάπτυξη, συνάδελφε κ. Γούσιο, που πρέπει να την αφήνουμε και να την αγκαλιάζουμε και όχι να την πιέζουμε. Επομένως, δεν χρειάζεται κανένας επιστάτης φύσης. Η φύση από μόνη της είναι ο καλύτερος επιστάτης του εαυτού της. Εμείς μόνο να τη θαυμάσουμε πρέπει και να βρούμε τα μάτια να τη δούμε, γιατί δεν τη βλέπουμε. Βλέπουμε μόνο την τηλεόραση συνάδελφοι και τίποτα άλλο. Μυωπικά γυαλιά έχουμε αποκτήσει για τη φύση. Ο άνθρωπος θεωρός είναι μία από τις αριστοτέλειες αρχές. Πρώτα είναι ο άνθρωπος πολίτης, ο άνθρωπος σε κάθαρση, ο άνθρωπος θεωρός και ο άνθρωπος πατέρας θεών και επειδή δεν πρόκειται ποτέ να γίνουμε το τέταρτο ας φτάσουμε τουλάχιστον στο τρίτο. Να γίνουμε θεωροί και κάτι ακόμα. Να γίνουμε ναιέτες. Προέρχεται από τη λέξη ναίω που σημαίνει ενοικιάζω. Δεν μπορεί να είμαστε ιδιοκτήτες και σε αυτό το σημείο

συμφωνών απόλυτα με τον κ. Μπεριάτο. Δεν μπορεί να είμαστε ιδιοκτήτες ούτε κάτοικοι αυτού του τόπου παρά μόνο ενοικιαστές και μόνο με αυτή τη θεώρηση πρέπει να τον βλέπουμε, ως περαστικοί. Αυτό σε ότι αφορά στα γαλλικά δάνεια.

Το τρίτο σημείο είναι τα τέσσερα δια ταύτα, τι να κάνουμε τώρα. Η άποψή μου είναι πρώτον να έχουμε άμεσα σχέδιο. Θα είναι σίγουρα κάτι θετικό. Θεσμοθετήστε το. Δεύτερο σημείο είναι η αποτελεσματική οριζόντια συνεργασία. Για παράδειγμα, οι ορεινοί όγκοι θα χρηματοδοτηθούν από το Υπουργείο Γεωργίας, από το Υπουργείο Ανάπτυξης καθώς και από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε., αλλά κανείς δεν έχει τη συνολική εικόνα των ορεινών όγκων που όπως ειπώθηκε είναι ένα σημαντικό τμήμα της χώρας μας. Θα πρέπει επομένως να υπάρχουν αποτελεσματικά οργανωτικά σχήματα. Το τρίτο σημείο είναι η αποκέντρωση των πόρων. Δεν μπορεί να υπάρχουν όργανα τεχνικής βοήθειας νομαρχιών χωρίς πόρους συγκεκριμένους. Πρόκειται για μία μικρή ρύθμιση, για να προσανατολιστούν οι πόροι, να ενημερωθούν τεχνικά οι νομαρχίες, οι δήμοι, οι κοινότητες. Το τελευταίο σημείο είναι η διάχυση της πληροφόρησης, η ανάδραση του ίδιου του σχεδίου. Γιατί δεν χρησιμοποιούμε τα εργαλεία της πληροφορικής ώστε να έχουμε όλοι πρόσβαση στις μελέτες που υπάρχουν;

Τελειώνοντας, νομίζω ότι θα σας εκπλήξω με αυτό που θα πω και με συγχωρείτε για το χρόνο που πήρα. Θεωρώ ότι αυτοί που θα λύσουν το πρόβλημα του χωροταξικού της Ελλάδας, για τους ενήλικες θα είναι οι ξεναγοί –αν πάρουμε ένα σακίδιο και μάθουμε τη φύση– και για τα παιδιά μας οι δάσκαλοι που θα τους μάθουν ποια είναι η Ελλάδα. Ευχαριστώ.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΙΣΣΑΣ

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Θεσπρωτίας, Μηχ. Χωροταξίας

Κατ' αρχήν χάριν ειλικρίνειας και όχι χάριν τυπικότητας θα ήθελα να συγχαρώ τους διοργανωτές της ημερίδας για την πολύ αξιόλογη συζήτηση που κάνουμε σήμερα όσοι δουλεύουμε και αγωνιούμε για το χωροταξικό σχεδιασμό. Στην παρουσίαση που έκανε το πρωί ο κ. Ζαμπέλης και παρουσίασε τα βασικά χαρακτηριστικά του εθνικού χώρου, δύο από τις κύριες συνιστώσες ήταν τα οικονομικά-δημογραφικά στοιχεία και η νέα ευρωπαϊκή γεωγραφία. Έχοντας υπόψη ότι τα στοιχεία αυτά αναφέρονται στο 1997 και έχοντας υπόψη ότι στον Ν. 2742 αναφέρεται η διάρκεια της πενταετίας για την αναθεώρηση του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., δεν ξέρω αν το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. αυτοκαταργείται. Για παράδειγμα θα αναφέρω ότι στο χωροταξικό πλαίσιο της Περιφέρειας Ηπείρου, η μελετητική ομάδα προβλέπει πληθυσμιακή αύξηση 17,5% και με βάση αυτή την πρόβλεψη διαμορφώνει το οικιστικό δίκτυο τη στιγμή που η απογραφή του 2001 έδειξε ότι η πληθυσμιακή αύξηση είναι περίπου 3,5% καταστρατηγώντας και ακυρώνοντας ταυτόχρονα τη μελέτη που έκανε πάνω στο οικιστικό δίκτυο.

Επίσης, θα ήθελα να συμφωνήσω με όσα ακούστηκαν σήμερα ότι υπάρχει ένα πρόβλημα στο διοικητικό, θεσμικό πλαίσιο που πολλές φορές πνίγει την αυθόρμητη ανάπτυξη γιατί μιλάμε για περιοχές διαδημοτικές ή διανομαρχιακές και τίθεται το ερώτημα ποιος θα είναι

ο επιβλέπων των μελετών αυτών, ποιο θα είναι αυτό το όργανο. Δεν ξέρω κατά πόσο το επιφώνημα έλεος της κας Χαροκόπου θα μπορούσε να δώσει λύση σε προβληματικές αυτού του τύπου σε ότι αφορά στις επιβλέψεις και στο διοικητικό πλαίσιο που θα προωθήσει την ανάπτυξη στον αγροτικό χώρο. Ευχαριστώ για την υπομονή σας.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΥΣΙΔΩΝΗΣ

Πολεοδόμος - Χωροτάκτης

Υπόσχομαι ότι θα είμαι σχεδόν τηλεγραφικά σύντομος. Ήθελα να παρατηρήσω ότι δεν έγινε επαρκής αναφορά στο επίκαιρο ζήτημα του ανταγωνισμού και του αυτοπροσδιορισμού κάποιων τοπικών οντοτήτων ή ενοτήτων συγκροτούμενων όχι κατά ανάγκη στη βάση διοικητικών ορίων. Θα έλεγα κατά κανόνα λειτουργησών όχι στη βάση διοικητικών ορίων. Είναι γνωστό το ζήτημα της διαφοράς, ως το πω με την ευρεία έννοια μιας λειτουργικής περιφέρειας, σε σχέση με συγκεκριμένο επίπεδο καταλληλότητας ή δράσης σε αντιδιαστολή με τα άκαμπτα εξ ορισμού διοικητικά όρια. Κάνω μία σύντομη αναφορά σε τρία ζητήματα εκ των οποίων τα δύο εθίγησαν άμεσα. Το πρώτο είναι το θέμα της θεσμοθετημένης και αυθόρμητης τοπικής ανάπτυξης. Θέλω να δώσω έμφαση στην τοπικά σχεδιασμένη και αυτοπροσδιοριζόμενη τοπική ανάπτυξη που είναι άλλο από την αντίληψη για την αυθόρμητη ανάπτυξη ενός περίπου μηδενικού σεναρίου, δεν αναφέρομαι ασφαλώς σε αυτό, και το αντιδιαστέλλω οπωσδήποτε με το θεσμοθετημένο είτε εκ των άνω οριζόμενο. Το ένα σημείο είναι αυτό. Το δεύτερο σημείο είναι η διάκριση μεταξύ ενός πλαισίου με δόντια ή χωρίς δόντια είτε της αναφοράς εν τέλει στο θεσμικό πλαίσιο και τελικώς στο ΣΤΕ. Αυτό μας φέρνει στο κείμενο της σχέσης του νόμου με τον λόγο –αποφεύγω να πω νόμος versus λόγος– και θέλω να πω ότι θα καταλάβαινα απολύτως και θα ευχόμουν, αν και αυτό ίσως ακούγεται ουτοπικό, το σχέδιο αυτό να συνίσταται όχι σε κατευθύνσεις σχετικώς άκαμπτες ή δυνάμενες να προκαλέσουν φαινόμενα εμπλοκής με το ΣΤΕ ή να δυσκολέψουν προσπάθειες τοπικά σχεδιαζόμενης ανάπτυξης. Θα ήταν διαφορετικά αν επρόκειτο για ένα είδος σημείου αναφοράς και εν τέλει ανασυγκρότησης γενικών ανοικτών σεναρίων, πράγμα που μας φέρνει στη δυνατότητα συντονισμού των τοπικών πολιτικών συγκεκριμένων τοπικών οντοτήτων ή ενοτήτων. Αναφέρω τις λέξεις κλειδιά που ακούστηκαν, συνάρθρωση, συντονισμός, συνάρτηση σε αντιδιαστολή με τον εταιροκαθορισμό και θέλω να πω ότι ένα τέτοιο πλαίσιο θα επέτρεπε έναν σχετικώς καλό εννοούμενο και εκ των πραγμάτων λειτουργούντα ανταγωνισμό να ενισχυθεί από τη μία άποψη και να λειανθεί από μία άλλη σε αυτό το στοιχείο του συντονισμού και της συνάρθρωσης. Ευχαριστώ πολύ.

ΚΩΣΤΑΣ ΒΟΛΙΩΤΗΣ

Εκπρόσωπος Περιβαλλοντικής Πρωτοβουλίας Μαγνησίας, μέλος της Γραμματείας του
Πανελληνίου Δικτύου Οικολογικών Οργανώσεων

Υποβάλλω το ερώτημα χωροταξία ή χωροαταξία; Γιατί άραγε τόσα χρόνια δεν υπάρχει χωροταξικός σχεδιασμός; Μήπως είναι κάτι το οποίο βολεύει τελικά για να γίνονται τα όσα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος έχουν γίνει έως σήμερα; Χωροταξικός σχεδιασμός και Εθνικό Κτηματολόγιο. Είναι κανείς σε αυτή την αίθουσα που δεν ξέρει πόσες καταπατήσεις γίνονται από το ένα ως το άλλο άκρο της Ελλάδας αυτή τη στιγμή που μιλάμε; Τα λεφτά είναι που λείπουν άραγε ή μήπως λείπει η διάθεση; Όσοι από εσάς μπορείτε να δείτε έξω από τα παράθυρα αυτής της αίθουσας, μπορείτε να θαυμάσετε την καταστροφή του μεγαλύτερου υγροτόπου της Μαγνησίας, του υγροτόπου της Μπουρμπουλήθρας. Καταστρέφεται για να γίνει λιμάνι. Αν υπήρχε χωροταξικός σχεδιασμός αυτό δεν θα ήταν δυνατόν. Ακόμη και το μικρό κομμάτι του υγροτόπου που έχει μείνει στην δεξιά μας άκρη, όπως βλέπουμε από εδώ, που είναι ο Καλαμιώνας, ακριβώς δίπλα του κατασκευάζεται ιχθυόσκαλα. Ξέρετε τη σημαίνει η κατασκευή ιχθυόσκαλας, νυχτερινή λειτουργία, φώτα άρα και τα τελευταία πουλιά δεν μπορούν να μείνουν εκεί. Για να κλείσω το θέμα της χωροαταξίας, όσοι μπορείτε να δείτε έξω από τα παράθυρα θα δείτε ότι υπάρχει ένα τεράστιο πλοίο στο οποίο γίνονται λιμενικές εργασίες. Δεν νομίζω ότι είναι ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη το λιμάνι του Βόλου, δεν είναι ούτε Ελευσίνα, ούτε Σκαραμαγκάς. Παρόλα αυτά γίνονται εργασίες και η απάντηση του λιμενάρχη σε σχετική καταγγελία ήταν ότι περιμένει καταγγελία από πολίτες. Μάτια δεν έχει; Όργανα να ελέγξουν δεν έχει; Κλείνω με το ερώτημα που άρχισα. Χωροταξία ή χωροαταξία γιατί μας βολεύει;

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΣΟΥΚΑΣ

Τοπογράφος Μηχανικός, αποσπασμένος στη Ν.Α. Μαγνησίας

Σαφώς, το Γενικό Πλαίσιο καλύπτει το πάνω-πάνω επίπεδο δηλαδή το εθνικό. Από εκεί και κάτω όμως, τα δύο επόμενα επίπεδα εμπλέκονται δεδομένου ότι οι φορείς που καλούνται να το υλοποιήσουν ανήκουν σε άλλα Υπουργεία. Εμφανίζεται δηλαδή το εξής φαινόμενο, να είναι επάνω το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και κάτω το Υπουργείο Εσωτερικών, παρακάτω οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και οι Τοπικές Αυτοδιοικήσεις. Και ερωτώ, υπάρχει η δυνατότητα διαχρονικά να έχουμε μία ενιαία γραμμή η οποία θα χαράζεται σε εθνικό επίπεδο και θα φτάνει μέχρι τη βάση; Πιστεύετε ότι μπορεί ή θα επιχειρήσει όπως και στο παρελθόν το τάδε Υπουργείο π.χ. το Εσωτερικών, να επιβάλλει γραμμή όπως αυτή τη στιγμή συμβαίνει σε κάποια επίπεδα; Πιστεύετε ότι αν φτάσουμε στις αιρετές θέσεις, δηλαδή στην τοπική αυτοδιοίκηση θα έχουμε τις αποφάσεις αυτές οι οποίες θα είναι εναρμονισμένες; Δεν έχουμε εμπειρίες του τι συμβαίνει σήμερα; Δεν μπορούμε να αναφερθούμε σε περιπτώσεις όπου παίρνονται αποφάσεις ακόμη και σε καφενεία ή εν πάση περιπτώσει ο αρμόδιος αντιδήμαρχος εμπλέκεται με τα μισά αυθαίρετα της περιοχής να παίρνει και αποφάσεις για τη χωροταξία; Εγώ προτείνω και εισηγούμαι ταχύτερη προώθηση σχεδίων όλων των επιπέδων. Για να μην σχολιάσω το μέρος που αφορά στην οικουμενική κάλυψη αυτών των θεμάτων η οποία είναι αυτή τη στιγμή στον αέρα από τη στιγμή που είμαστε το δεύτερο χρόνο του 3^{ου} Κ.Π.Σ. και δεν

μας μένουν 2-3 χρόνια για να κάνουμε κάτι. Πρέπει όλα αυτά να προωθηθούν το ταχύτερο δυνατόν. Ευχαριστώ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ευχαριστούμε όσους παρενέβησαν για τον πρώτο γύρο. Θα πρότεινα να ακολουθήσουμε την εξής διαδικασία. Να κάνουμε ένα δεύτερο γύρο στο τραπέζι με πολύ σύντομες παρατηρήσεις και ενδεχομένως με απαντήσεις σε κάποια θέματα που τέθηκαν και έχουν σχέση με όσα ειπώθηκαν από συγκεκριμένους ομιλητές στο τραπέζι και μετά, μέχρι τις 18.00, αν έχουμε χρόνο ακόμα, να έχουμε ένα δεύτερο γύρο παρεμβάσεων από την αίθουσα. Πριν δώσω το λόγο θα ήθελα να αναφερθώ όμως σε δύο-τρία θέματα που έχουν τεθεί μέχρι τώρα, ενώ στο τέλος του στρογγυλού τραπέζιού θα υπάρξει σύνοψη και της υπόλοιπης συζήτησης.

Το πρώτο θέμα είναι το εξής. Υπήρξε από αρκετές πλευρές προβληματισμός για το κατά πόσο η εποχή μας είναι κατάλληλη για σχεδιασμό και ειδικότερα για στρατηγικό σχεδιασμό. Ότι είναι μία εποχή όπου αυτά τα θέματα δεν είναι επίκαιρα και ότι χάσαμε ενδεχομένως το τρένο. Ίσως, επομένως, δεν είναι κατάλληλη εποχή για να προχωρήσουμε σε στρατηγικούς σχεδιασμούς του είδους του Γενικού Πλαισίου. Αν και η αφετηρία του προβληματισμού έχει αναμφίβολα βάση, δεν θα συμφωνούσα ότι η επικαιρότητα του στρατηγικού σχεδιασμού έχει απολεσθεί. Η τάση της απορύθμισης είναι ασφαλώς υπαρκτή, αλλά αφορά κυρίως τις οικονομικές και τις κοινωνικές πολιτικές. Στα θέματα του χώρου, του στρατηγικού χωρικού σχεδιασμού αλλά και του φυσικού σχεδιασμού, η όποια υποχώρηση υπήρξε στις ευρωπαϊκές χώρες ήταν μερική και όχι γενικευμένη. Για να θέσω επιγραμματικά, αυτό που έφθανε, με μέγιστο το 10, στο 8 μπορεί να περιορίστηκε στο 6,5. Περί αυτού πρόκειται όμως και όχι περί μηδενισμού του χωρικού σχεδιασμού. Παραμένουν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες πολύ ισχυροί πυρήνες κλασικών σχεδιαστικών εργαλείων σε στρατηγικό επίπεδο και σε επίπεδο φυσικού σχεδιασμού. Ακόμα και στην πιο έντονη ίσως περίπτωση νεοφιλελευθερισμού στην Ευρώπη, την Μεγάλη Βρετανία της εποχής της Θάτσερ, υπήρξε μόνο μια σχετική χαλάρωση των σχεδιαστικών πλαισίων στο χώρο αλλά όχι κατάργηση, και ο χωρικός σχεδιασμός παρέμεινε ενεργός και ισχυρός—ασφαλώς πολύ πιο ισχυρός από όσο υπήρξε ποτέ στην Ελλάδα...Γενικότερα, σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο χωρικός σχεδιασμός παραμένει σήμερα ισχυρός, και σε πολλές περιπτώσεις παρατηρούνται και σημαντικές νέες θεσμικές εξελίξεις, όπως π.χ. στη Γαλλία, τη Γερμανία, τις Σκανδιναβικές χώρες κλπ. Η πραγματικότητα αυτή συνδέεται με το ότι ο κλασικός χωρικός σχεδιασμός αντιστοιχεί σε πραγματικά προβλήματα και ανάγκες που ο χειρισμός τους με άλλες διαδικασίες δεν είναι αποτελεσματικός για τις ίδιες τις οικονομίες και τις κοινωνίες. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν νέες τάσεις, όπως π.χ. αυτές που περιγράφονται με την προβληματική της διακυβέρνησης, και με την ενεργότερη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού

τομέα, αλλά αυτές δεν καταργούν τον κλασικό σχεδιασμό αλλά μάλλον τον εμπλουτίζουν και με νέα εργαλεία.

Λαμβανομένων υπόψη των προαναφερθέντων, στην Ελλάδα, απέχουμε πολύ ακόμα από το να φτάσουμε στοιχειωδώς στο μέσο κοινοτικό κεκτημένο σχεδιασμού. Ειπώθηκε και το πρώι ότι δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση που να μην έχει κάποιο θεσμοθετημένο πλαίσιο στρατηγικών κατευθύνσεων σε περιφερειακό επίπεδο, είτε με τη μορφή σχεδίου είτε με τη μορφή πλαισίου είτε με τη μορφή οδηγίας. Η μόνη χώρα που δεν έχει τέτοιου είδους πράγματα θεσμοθετημένα είναι η Ελλάδα. Όσο δε για τα σχέδια ή πλαίσια εθνικού επιπέδου, υπάρχουν, αν θυμάμαι καλά, σε 11 χώρες. Είμαστε συνεπώς πολύ πίσω από αυτό στο οποίο κατέληξαν σήμερα οι ευρωπαϊκές χώρες, μετά την υποχώρηση του σχεδιασμού κατά τη δεκαετία του '80 και τις αρχές της δεκαετίας του '90. Επομένως, για εμάς το έλλειμμα είναι υπαρκτό και οφείλουμε να το καλύψουμε, γιατί μία σειρά από θέματα που άπτονται της οργάνωσης του χώρου και έχουν επιπτώσεις και σε άλλα επίπεδα, στην ανάπτυξη, στο περιβάλλον, στην κοινωνία, δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν έξω από σχεδιαστικές διαδικασίες.

Θα προσθέσω ότι η τάση και σε επίπεδο θεσμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όχι μόνο σε επίπεδο μεμονωμένων κρατών-μελών είναι σαφώς μία τάση που δείχνει ότι το ενδιαφέρον για τη χωροταξία είναι αυξημένο. Όπως ειπώθηκε και από τον κ. Βασενχόβεν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει θεσμική αρμοδιότητα άσκησης χωροταξικής πολιτικής, αυτό είναι εκτός των συνθηκών ακόμα. Παρόλα αυτά, επί χρόνια εξελίσσεται η προσπάθεια σταδιακής ανάπτυξης ενός είδους ευρωπαϊκής χωροταξίας. Μετά από το Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου υπήρξε κάποια ύφεση που δημιούργησε σε ορισμένους την εντύπωση, το φόβο, ότι η όλη προσπάθεια έχει ατονήσει, αλλά η πρόσφατη ίδρυση του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Χωροταξίας, και η χρηματοδότηση της συνέχειας των διαδικασιών ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού χωρικού σχεδιασμού από το Interreg έδωσαν νέα ώθηση.

Αυτές οι παρατηρήσεις με οδηγούν στο δεύτερο σημείο που θα ήθελα να θίξω, ως προς το αν το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. που παρουσιάστηκε είναι επαρκές, όσον αφορά το περιεχόμενο αλλά και την επάρκεια των προοπτικών εφαρμογής του. Έχοντας συμμετάσχει στη διαμόρφωσή του και γνωρίζοντάς το, θεωρώ ότι περιλαμβάνει στοιχεία που είναι αρκετά γενικόλογα, αλλά επίσης και επιλογές που είναι επαρκώς συγκεκριμένες και σαφείς. Θα σας πω ένα συγκεκριμένο παράδειγμα. Σε δύο-τρία σημεία του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., υπάρχει η σαφής κατεύθυνση ότι πρέπει να περιοριστεί η εκτός σχεδίου δόμηση. Η κατεύθυνση αυτή υπάρχει σε διαφορετικά σημεία γιατί συνδέεται και με διαφορετικούς στόχους. Σε ένα σημείο συνδέεται με τη διαφύλαξη της γεωργικής γης, σε κάποιο άλλο σημείο με την μη υποθήκευση του μέλλοντος της οικιστικής ανάπτυξης η οποία απορρέει από το γεγονός ότι σήμερα οι πόλεις επεκτείνονται σε περιοχές που είναι ήδη κτισμένες με τις διατάξεις της εκτός σχεδίου δόμησης και με αυθαίρετα κτίσματα. Σε μία σειρά σημείων του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., για να μην μακρηγορώ, υπάρχουν σαφείς κατευθύνσεις σταδιακού περιορισμού της εκτός σχεδίου δόμησης με πρώτο βήμα την κατάργηση των παρεκκλίσεων. Αυτό αποτελεί μια πολύ συγκεκριμένη και σαφή κατεύθυνση. Αν θεσμοθετηθεί το Γενικό Πλαίσιο, είναι προφανές ότι κάποιες ρυθμίσεις που προωθούνται σήμερα, ή δεν θα προωθηθούν ή αν προωθηθούν θα έρχονται σε αντίθεση με

το Γενικό Πλαίσιο, και ενδεχομένως θα καταλήξουν στο ΣΤΕ. Προσωπικά, ως χωροτάκτη και πολεοδόμο, μια τέτοια εξέλιξη προφανώς δεν είναι ευχάριστη, με την έννοια ότι θα προτιμούσα ο χωρικός σχεδιασμός να περιείχε ο ίδιος μηχανισμούς εφαρμογής τέτοιους που να μην επιβάλλουν τη συνεχή ανάμειξη των δικαστηρίων. Αναπόφευκτα, όμως, τα δικαστήρια είναι η τελευταία καταφυγή είτε του πολίτη είτε των περιβαλλοντικών οργανώσεων είτε του οποιουδήποτε ενδιαφερομένου, και όταν οι αρμόδιοι φορείς της διοίκησης για την άσκηση της χωρικής πολιτικής ολιγωρούν, η ανάμειξη της δικαστικής εξουσίας είναι αναγκαία.

Εν πάση περιπτώσει, το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. περιλαμβάνει μία σειρά από διατάξεις που είναι αρκετά συγκεκριμένες και αν θεσμοθετηθεί, θεωρώ πάρα πολύ πιθανό αν όχι βέβαιο, ότι ορισμένα αρνητικά φαινόμενα που παρατηρούνται σήμερα, δεν θα μπορούν να συμβαίνουν πια. Με αυτή την έννοια λοιπόν, όλο και περισσότερο τείνω προς την ιδέα ότι το Γενικό Πλαίσιο πρέπει να προωθηθεί το ταχύτερο δυνατόν, έστω και με τις όποιες ατέλειές του, γιατί έτσι και αλλιώς θα έχει θετική επίδραση στη χωρική οργάνωση της χώρας. Στη συνέχεια, με τις διαδικασίες αξιολόγησης και αναθεώρησης που προβλέπονται, μπορεί να βελτιωθούν οι πλευρές που γνωρίζουμε ότι χρειάζονται βελτίωση αλλά η σχετική διαδικασία είναι χρονοβόρα, ή που θα φανεί στο μέλλον ότι είναι ανεπαρκείς. Τούτου λεχθέντος, πάντως, νομίζω ότι υπάρχουν ορισμένες βελτιώσεις που μπορεί και πρέπει να γίνουν άμεσα. Αναφέρομαι κυρίως σε ορισμένες αόριστες επιλογές που πρέπει να αποσαφηνιστούν. Προτάσεις όπως αυτές που ακούστηκαν περί ενσωμάτωσης στο κείμενο του Γενικού Πλαισίου του σχεδίου Ειδικού Πλαισίου για τον αγροτικό χώρο, εγώ θα προσέθετα και του σχεδίου Ειδικού Πλαισίου για τις ακτές, νομίζω ότι θα το βελτίωναν, θα το έκαναν λίγο πιο συγκεκριμένο σε θέματα στα οποία δεν είναι επαρκώς σαφές. Ευχαριστώ πολύ.

Θα δώσω το λόγο τώρα στο τραπέζι για σύντομες δευτερολογίες και μετά θα επανέλθουμε στην αίθουσα. Προτείνω να αρχίσουμε με την αντίστροφη σειρά από αυτή που ξεκινήσαμε πριν. Ο κ. Γούσιος έχει το λόγο.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΟΥΣΙΟΣ

Θα ήθελα να απαντήσω στο ζήτημα της διοικητικής ανακατάταξης. Μάλλον παρεξηγήθηκαν τα όσα είπα. Δεν μίλησα για διοικητική ανακατάταξη. Μίλησα για το εξής συγκεκριμένο ζήτημα. Επειδή στην ύπαιθρο έχουμε τάσεις αστάθειας και κινητικότητας, όπου οι απρόσωποι χώροι, έξω από διοικητικά όρια, θα τείνουν να κοινωνικοποιούνται δηλαδή θα αρχίζουν να εμφανίζουν συλλογική συνείδηση και μέσα ελέγχου, τότε έχουμε μία θέληση αυτό να εκφραστεί με ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα. Τότε εμφανίζεται - προκύπτει το πρόβλημα της νομιμοποίησης αυτής της θέλησης ενός χώρου όπως τον όρισα πριν, να εκφραστεί μέσω ενός σχεδίου χωρικής ανάπτυξης. Στο σημείο αυτό πρέπει να είμαστε ευέλικτοι ώστε να νομιμοποιούμε και να στηρίζουμε τέτοιες εξελίξεις. Ευχαριστώ.

Αυτό που προκύπτει από τη συνολική κριτική είναι ότι αποζητούμε στο σχεδιασμό χαρακτηριστικά που καλό θα ήταν να τα είχε αλλά δεν μπορεί να τα αποκτήσει στη χώρα μας. Δεν μπορεί, δηλαδή, να υποκαταστήσει ο χωρικός σχεδιασμός την έλλειψη τομεακής πολιτικής σε μία σειρά από κρίσιμους τομείς όπως είναι ο τουρισμός, η γεωργία, η βιομηχανία, και άλλωστε αυτό ήταν ένα από τα μεγάλα προβλήματα κατά την επεξεργασία του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.. Ένα δεύτερο σημείο είναι ότι δεν μπορούμε να αποδίδουμε πάντα τα προβλήματα στην έλλειψη εφαρμογής των πολιτικών στο γενικότερο σχεδιασμό.

Με αυτές τις επισημάνσεις, θα ήθελα να επανέλθω στο θέμα της υποχώρησης του σχεδιασμού. Παρά την υποχώρηση, όπως την ανέφερε ο κ. Οικονόμου, στην πράξη οι διάφορες συγκυρίες επιβάλλουν να αναζητηθεί κανείς ένα στρατηγικό σχεδιασμό. Απλώς έχει αλλάξει ο χαρακτήρας του σχεδιασμού. Ενώ παλαιότερα είχε κάπως καθοριστικό χαρακτήρα σε σχέση με τις προτεραιότητες και τους περιορισμούς που επέβαλε αυτό το κανονιστικό πλαίσιο, η πιο σύγχρονη αντίληψη για τον στρατηγικό σχεδιασμό προσπαθεί να δώσει το πλαίσιο, να αναλύσει τάσεις, να διαπιστώσει προβλήματα και να αναδείξει προοπτικές και με βάση αυτές να θέσει κάποιες κατευθύνσεις που τα ειδικά πλαίσια συμπληρώνουν. Ένα ειδικό πλαίσιο για τον παράκτιο χώρο για παράδειγμα, θα έπρεπε πέρα από τις διαπιστώσεις για τη σημασία, να προσδιορίζει τον χώρο στον οποίο αναφέρεται (ποια είναι η παράκτια ζώνη), στους στόχους, στις γενικές αρχές που πρέπει να διέπουν τη διαχείριση των παράκτιων περιοχών (δηλαδή ποιοι θα έπρεπε να συμμετάσχουν στο σχεδιασμό και με ποιες διαδικασίες). Επιπλέον, θα πρέπει να προωθεί την ανάπτυξη του παράκτιου χώρου με ολοκληρωμένο τρόπο, δηλαδή, την ενιαία θεώρηση της στεριάς και της θάλασσας όσο και τη συνάρθρωση μεταξύ περιβάλλοντος και κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης. Το ειδικό πλαίσιο θα πρέπει να αναγνωρίσει ότι ο παράκτιος είναι ένας χώρος δυναμικός και έχει κάποιες ιδιαιτερότητες ως προς την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και να θέσει κάποιες βασικές αρχές για την προστασία του, τον δημόσιο χαρακτήρα του εξασφαλίζοντας την πρόσβαση στον αιγιαλό και την παραλία, κάποιους κανόνες σε σχέση με τη δόμηση π.χ. αποφεύγοντας την ανάπτυξη παράλληλα προς τον αιγιαλό, την ανάπτυξη κύριων οδών κοντά στην παραλία ενισχύουν τις τάσεις οικοπεδοποίησης. Κατόπιν θα μπορούσε να θέσει κατευθύνσεις για ειδικού τύπου παράκτιες περιοχές, αυτές που είναι δυναμικές, αυτές που πρέπει να προστατευτούν λόγω της ιδιαιτερότητάς τους από πλευράς περιβάλλοντος και αυτές που πρέπει να προστατευτούν ως απόθεμα για το μέλλον. Υπάρχουν, επομένως, διάφορα στοιχεία που μπορούν να συγκροτήσουν ένα ειδικό πλαίσιο και τα οποία θα μπορούσαν να συμπληρώσουν το γενικότερο πλαίσιο αλλά πάντα με τη λογική να μπου κάποιιοι κανόνες ώστε μέσα σε αυτό το πλαίσιο κανόνων να μπορέσουν να λειτουργήσουν τα τοπικά σχέδια. Σε σχέση με τα τοπικά σχέδια αυτό είναι σχετικά εύκολο γιατί επισπεύδων είναι το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.. Τι συμβαίνει όμως με το 3^ο Κ.Π.Σ.; Υπάρχει η δυνατότητα να μπει σε μία λογική του γενικού και του ειδικού πλαισίου; Η μεγάλη πρόκληση είναι πως θα μπορέσει να συσχετιστεί με μία αναθεώρηση του Κ.Π.Σ. αν θεσμοθετηθεί έγκαιρα. Αυτός είναι ένας ακόμη λόγος για να θεσμοθετηθεί τώρα.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Η τελευταία παρατήρηση ήταν πραγματικά ενδιαφέρουσα γιατί θα γίνει επανασχεδιασμός του 3^{ου} Κ.Π.Σ. το 2004 και επομένως θα είναι επίκαιρη η ύπαρξη ενός γενικού πλαισίου.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΖΑΜΠΕΛΗΣ

Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε. Θα προσπαθήσω να απαντήσω συνολικά σε αυτά που έχουν ακουστεί. Θα ξεκινήσω από το ερώτημα αν μπορεί να υπόκειται σε ακυρωτική διαδικασία ο σχεδιασμός. Ο σχεδιασμός από μόνος του και η έγκρισή του είναι μία διοικητική πράξη. Επομένως, υπάγεται στην ακυρωτική διαδικασία. Το να βγει ένας νόμος που να λέει ότι κάποια πράγματα δεν ακυρώνονται ίσως δεν θα ήταν και σκόπιμο. Σε ότι αφορά στη δημοσιοποίηση του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., αυτή έχει ξεκινήσει από τον Ιούνιο 2001. Μεταξύ των υπηρεσιών έχει ανοίξει διάλογος από τον ίδιο τον Υπουργό, τον προκάτοχο της κας Παπανδρέου, τον κ. Λαλιώτη και τον τότε Γ.Γ. Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. τον κ. Μπεριάτο, και είχε μοιραστεί στο Υπουργικό Συμβούλιο σε όλα τα Υπουργεία και βέβαια από εκεί και έπειτα θεωρούμε ότι έχουν ενημερωθεί όλες οι υπηρεσίες. Από τον Ιούνιο είναι και στο internet, οποιοσδήποτε μπορεί να έχει πρόσβαση και να το μελετήσει. Επίσης, είναι λίγος καιρός τώρα, σε πιλοτική εφαρμογή, που έχει μπει στην ιστοσελίδα του Υπουργείου όλη η βάση των χωρικών δεδομένων που υπάρχει στη Δ/ση Χωροταξίας και η οποία χρησιμοποιείται για το χωροταξικό σχεδιασμό από τις υπηρεσίες που ασχολούνται με χωροταξικό σχεδιασμό. Αυτή η βάση είναι προσπελάσιμη από όλο τον κόσμο, ειδικευμένο στη χωροταξία ή μη. Ο καθένας μπορεί να μπει στο site του Υπουργείου και να πάει στο εικονίδιο που λέει «Παρατηρητήριο Χωροταξίας» ή με τα αρχικά NSPON και από εκεί μέσα να αντλήσει όποια στοιχεία υπάρχουν. Αυτό είναι σε πειραματική λειτουργία αλλά συνεχώς προστίθενται νέα στοιχεία σχετικά με τις δεσμεύσεις που υπάρχουν στο χώρο. Επίσης, εκτός από αυτό, οι ασχολούμενοι με το χωροταξικό σχεδιασμό, υπηρεσίες και ιδιωτικά γραφεία, εφόσον το επιζητούν μπορούν να μπουν, έχοντας κάποιο γεωγραφικό σύστημα πληροφοριών, και να χρησιμοποιήσουν τα γεωγραφικά υπόβαθρα που έχουμε. Όντας μέσα στο περιβάλλον του γεωγραφικού συστήματος που χρησιμοποιούν, όταν το σύστημα τους ζητήσει που είναι η θέση των στοιχείων που του ζητάμε να βρει, δίνουμε τη διεύθυνση mapserver.minenp.gr οπότε αυτό το σύστημα από μόνο του μπαίνει στο internet, αναζητεί τα αρχεία, παίρνει τα αρχεία από το σύστημα του Υπουργείου, χρησιμοποιεί όλα τα αρχεία που υπάρχουν, βρίσκει τους στατιστικούς πίνακες ή τη γραμμική πληροφορία, την επεξεργάζεται και αυτή την πληροφορία μπορεί να τη «σώσει» στον υπολογιστή του. Το σύστημα αυτό συνεχώς εμπλουτίζεται και σε λίγο διάστημα, αφού λυθούν κάποια διαδικαστικά προβλήματα με τη Γ.Υ.Σ., θα μπουν και αεροφωτογραφίες, ορθοφωτοχάρτες, τα υπόβαθρα της Γ.Υ.Σ. σε κλίμακα 1:50.000. Ήδη

υπάρχουν αρκετές πληροφορίες, υπάρχουν οι καποδιστριακοί Ο.Τ.Α., τα πληθυσμιακά στοιχεία αυτών, το δίκτυο NATURA, το οδικό δίκτυο, οι ισούψεις, οι ισοβαθείς, οι αρχαιολογικοί χώροι –όσοι έχουν περαστεί γιατί είναι μία διαρκής διαδικασία ενημέρωσης– οι Ζ.Ο.Ε., τα Γ.Π.Σ.. Νομίζω, ότι αρχίζει και δημιουργείται ακόμα και σε αυτό το επίπεδο του σχεδιασμού μία πλήρης βάση προσπελάσιμη σε όλους.

Σχετικά με την επικαιρότητα των στοιχείων, υπάρχει το θέμα του τι στοιχεία έχουμε χρησιμοποιήσει και τι συμπεράσματα έχουμε βγάλει από αυτά. Δηλαδή το γεγονός ότι ο γεωργικός τομέας σήμερα δεν συμμετέχει στο Α.Ε.Π. με 12% αλλά με 8-9% είναι ένα στοιχείο. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν έδειχναν μία πτωτική πορεία και η πτωτική πορεία είναι αυτή που χαρακτήριζε τομέα αυτό. Δεν έχει αλλάξει αυτή η τάση, αυτό που χρησιμοποιήθηκε στις προτάσεις ήταν το συμπέρασμα και όχι τα απόλυτα νούμερα. Σαφώς και τίθεται θέμα επικαιροποίησης αλλά ακόμα και αυτή η μη επικαιροποίησή του δεν έχει επίπτωση. Ωστόσο, αυτό είναι ένα θέμα που πρέπει να το εξετάσουμε. Όσον αφορά την ταχύτητα με την οποία σπεύδει η πολιτεία, αυτό δεν είναι θέμα δικό μου. Προσωπικά όμως πιστεύω ότι καλά κάνει. Από εκεί και έπειτα, βέβαια, δεν είναι θέμα ούτε του Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. να πει πότε πρέπει να γίνει η θεσμοθέτηση, ούτε των Πανεπιστημίων. Είναι μία απόφαση πολιτική, σωστά ή λάθος παρμένη, αυτό δεν έχει σημασία. Είναι θέμα της πολιτικής ηγεσίας. Προσωπικά, όμως, εγώ λέω ότι καλά κάνει. Εμείς καλούμε όλα τα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα που έχουν συμμετάσχει στην επεξεργασία αυτής της έκθεσης, και ήταν σχεδόν όλα, αν έχουν εντοπίσει κάποια προβλήματα σε αυτή την έκθεση που τα ίδια στην ουσία έχουν συντάξει, που ίσως πρέπει να επεξηγηθούν περισσότερο ή να επικαιροποιηθούν περισσότερο, να τα καταθέσουν. Από τον Ιούνιο που βρισκόμαστε σε μία συνεχή συζήτηση, έχω ακούσει πολλές φορές ότι αυτή η έκθεση είναι χλιαρή, είναι σφιχτή, θέλει δόντια, δεν θέλει δόντια, αλλά κανένας δεν είπε συγκεκριμένα αυτό που πρέπει να γίνει. Κάποια πράγματα, σαφώς και έχουν εντοπιστεί, όπως είναι το θέμα του να συμπεριλάβουμε το περιεχόμενο της οδηγίας για τον αγροτικό χώρο. Αυτό σημαίνει ότι θα ενισχυθεί στο θέμα του αγροτικού χώρου το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. ώστε να μην υπάρξει ειδικό πλαίσιο. Αν θα ακολουθηθεί αυτή η λογική για τον παράκτιο χώρο, θεωρώ ότι αυτό δεν θα συμβεί, δεδομένου ότι η οδηγία για τον παράκτιο χώρο είναι ήδη έτοιμη πηγαίνει για θεσμοθέτηση.

Θα ήθελα να τονίσω ότι το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. δεν καλύπτει όλο το χώρο του σχεδιασμού. Υπάρχει το Γενικό Πλαίσιο, υπάρχουν τα Ειδικά Πλαίσια, υπάρχουν και οι άλλες μορφές σχεδιασμού. Βέβαια, από ότι βλέπουμε μέχρι σήμερα, υπάρχει μία γκρίζα ζώνη μεταξύ του σχεδιασμού σε τοπικό επίπεδο και του στρατηγικού σχεδιασμού σε επίπεδο χώρας ή και περιφέρειας. Για την κάλυψη αυτού του κενού ίσως απαιτηθεί θεσμοθετική ρύθμιση είναι πάντως κάτι που προβληματίζει τις υπηρεσίες και αναφέρεται στην έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού για τις χρήσεις γης. Πιστεύω ότι θα μας απασχολήσουν έντονα τους επόμενους μήνες ιδιαίτερα μετά την ισχύ του ν.2508/97 και την εκπόνηση μελετών για τα νέα Γ.Π.Σ. και Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. που προβλέπει. Ευχαριστώ πολύ.

Θα πω δύο λέξεις για αυτό που είπε ο κ. Βασενχόβεν σε σχέση με τα λεγόμενά μου για την καθυστέρηση θεσμοθέτησης του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.. Δυστυχώς, όταν έρχονται κάποιοι θεσμοί στη χώρα μας, τότε συμβαίνει να έχουν ξεπεραστεί τα πράγματα. Θα πω ένα παράδειγμα για την πολυβάθμια, τριτοβάθμια αυτοδιοίκηση. Θέλω μάλιστα να τον ευχαριστήσω για αυτό το ερώτημα γιατί σήμερα βρισκόμαστε, πράγματι, σε μία άλλη φάση. Η Νορβηγία που δεν είναι μικρή χώρα έχει δύο βαθμούς αυτοδιοίκησης και σκέφτονται να έχουν ένα βαθμό αυτοδιοίκησης, τον πρώτο και μετά την κυβέρνηση. Όχι τους δύο βαθμούς που έχει η Δανία, η Ολλανδία που είναι μικρές χώρες. Όταν εμείς συζητάμε σήμερα, και μάλιστα με έναν λόγο αριστερό, για τριτοβάθμια αυτοδιοίκηση, το θέμα αυτό έχει ξεπεραστεί. Ένα άλλο θέμα είναι οι μητροπολιτικές διοικήσεις. Φοβάμαι ότι μέχρι να την εφαρμόσουμε στην Ελλάδα, θα έχει ξεπεραστεί.

Το δεύτερο θέμα είναι προσωπικό και έχει να κάνει με όσα είπε ο κ. Βασενχόβεν, ο οποίος βέβαια έχει κάποιο δίκαιο. Η παρέμβασή μου στο Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α. είχε ένα κόστος, προκάλεσε μία δυσαρέσκεια στους εκπροσώπους των φορέων. Ομολογώ τώρα, αυθόρμητα και ειλικρινά, ότι το έκανα περισσότερο ως Ηλίας Μπεριάτος και όχι ως Γ.Γ. του Υ.ΠΕ.Χ.Ω.Δ.Ε., διότι η αγωνία που εξέφρασα προερχόταν από το γεγονός ότι ήμουν του «επαγγέλματος». Ίσως, αν δεν ήμουν στο επάγγελμα, να μην εξέφραζα αυτή την αγωνία ως Γ.Γ.. Το μόνο κίνητρο ήταν η αγωνία που είχα και έχω σε σχέση με αυτούς τους θεσμούς.

Σε σχέση με αυτά που είπε η κα Χαροκόπου, θα ήθελα να πω ότι οι νομικοί έχουν διαφορετική αντίληψη σε αυτά τα θέματα από ότι έχουν οι planners. Μπορεί να δημιουργηθούν τέρατα αποφάσεων από μία λανθασμένη αντίληψη που μπορεί να έχουν οι νομικοί. Χρειαζόμαστε εχέφρονες εφαρμοστές του νόμου, και διοικητικούς εφαρμοστές και δικαστές. Πρώτα πρέπει να επιμείνουμε στην εφαρμογή του νόμου από τη διοίκηση και στη δικαιοσύνη να φτάνουμε κατ' εξαίρεση. Στην Ελλάδα, μάλλον τείνει η δικαιοσύνη να είναι ο κανόνας της επίλυσης αυτών των θεμάτων. Όταν το ΣτΕ λέει θέσπιση χωροταξικού σχεδιασμού, φοβάμαι ότι εννοεί θέσπιση του δεσμευτικού και επιτακτικού σχεδιασμού. Τον στρατηγικό και τον ενδεικτικό σχεδιασμό τον αγνοεί; Αυτός ο σχεδιασμός δεν ισχύει, δεν υπάρχει; Γιατί για αυτόν τον σχεδιασμό μιλάμε σήμερα. Τι θα γίνει λοιπόν αν το ΣτΕ τον εννοήσει αλλιώς, αυτό δεν είναι ένα πρόβλημα; Θα πω ένα παράδειγμα. Το Ρ.Σ.Α. που είναι νόμος, δεν είναι κατά το ΣτΕ ικανό να θεωρηθεί κατεύθυνση ώστε να γίνει η χωροθέτηση μίας ιχθυοκαλλιέργειας στην Αττική. Πρέπει να έρθουμε σε μία όσμωση με τους νομικούς. Διαφορετικά θα δημιουργούνται προβλήματα συνεχώς, στους πολίτες, στην ανάπτυξη της χώρας, στην προστασία του περιβάλλοντος.

Η τελευταία παρατήρηση είναι ότι δεν θα πρέπει να φοβόμαστε ότι το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. δεσμεύει την τοπική ανάπτυξη. Είναι τόσο γενικό που μάλλον το αντίθετο θα έπρεπε να μας προβληματίζει. Όλες οι υπηρεσίες ζητάνε ένα μπούσουλα, επομένως κανένας δεν πρόκειται να δεσμευτεί. Όποιος θέλει να αναπτυχθεί με δική του πρωτοβουλία, αναπτύσσεται. Το λέω γιατί έγινε αναφορά σε αυτό το θέμα στο οποίο νομίζω ότι έχουμε πρόβλημα. Χρειαζόμαστε πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη αλλά αυτού του είδους τα σχέδια δεν έχουν καμία απολύτως

αρνητική επίδραση, αντιθέτως μάλλον θετική θα έχουν βοηθώντας αυτούς τους φορείς να αναπτύξουν πρωτοβουλίες.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ευχαριστούμε τον κ. Μπεριάτο. Για το τελευταίο θέμα θα ήθελα να κάνω μία πολύ σύντομη παρατήρηση. Θυμάμαι κατά τη δεκαετία του '80, που το τότε Υ.Χ.Ο.Π. είχε εκπονήσει τα χωροταξικά σχέδια των νομών. Αυτά τα σχέδια δεν θεσμοθετήθηκαν ποτέ, ίσως γιατί δεν υπήρχε το απολύτως κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο για να συμβεί αυτό αλλά και γιατί υπήρχε και πολιτική αντίδραση. Παρόλα αυτά ορισμένοι φορείς τα χρησιμοποιούσαν ως ενδεικτικό οδηγό για διάφορες χωροθετικές επιλογές τους, ελλείψει κάτι άλλου. Όντως, υπάρχει ένα έλλειμμα που ενισχύει και τις παρατηρήσεις που έκανα και πριν για το έλλειμμα. Ευχαριστώ. Θα παρακαλέσω τον κ. Μαραβέγια να κλείσει τον δεύτερο κύκλο με όποιες παρατηρήσεις ή σχόλια θέλει να κάνει.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΜΑΡΑΒΕΓΙΑΣ

Θα είμαι πάρα πολύ σύντομος. Θα ξεκινήσω με μία παροιμία. Κάλλιο αργά παρά ποτέ. Και εγώ, όπως και ο κ. Μπεριάτος, από όσα έχω αντιληφθεί, θεωρώ ότι το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. δεν δεσμεύει στην πραγματικότητα αλλά αντίθετα προσανατολίζει κάποιες δράσεις, γιατί δεν έχει γίνει ακόμη νόμος του κράτους, δεν έχει θεσμοθετηθεί.

Από την άλλη μεριά θα ήθελα να κάνω ένα ερώτημα. Άκουσα με προσοχή τον κ. Ζαμπέλη, για όλα όσα έχει κάνει το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. σε σχέση με την πληροφόρηση, τη δημοσιοποίηση του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.. Είναι πολύ σημαντικά πράγματα και εγώ ως πολίτης αυτής της χώρας αισθάνομαι θετικά για το ότι έχει γίνει κάποια πολύ σημαντική δουλειά. Μετά τη δημοσιοποίηση του Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α που έγινε περίπου τον Ιούνιο όπως αναφέρθηκε, θα ήθελα να μάθω αν υπήρχαν σχόλια από τους φορείς. Δεν εννοώ σχόλια γενικού χαρακτήρα αλλά συγκεκριμένα πράγματα. Αναπτύχθηκε κάποιος επιστημονικός διάλογος, ουσιαστικός, πάνω σε αυτό το σχέδιο; Νομίζω ότι είναι πολύ σημαντικό ζήτημα να δούμε πραγματικά κατά πόσο προκάλεσε το πραγματικό ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας γιατί δεν ξέρω αν προκάλεσε το ενδιαφέρον των χρηστών του χώρου. Ο κ. Βασενχόβεν είπε ότι δεν φαίνεται να ενδιαφέρει και πάρα πολύ κόσμο, δεν συμμετείχαν αυτοί που θα τους ενδιέφερε περισσότερο π.χ. οι ξενοδόχοι. Αυτό τι σημαίνει; Ίσως, πράγματι να σκέφτονται «άσε τους χωροτάκτες να παίζουν». Αυτό είναι πολύ άσχημο διότι φαίνεται ότι η ελληνική κοινωνία όταν αισθάνεται ότι δεσμεύεται, αντιδρά και μάλιστα βιαίως, όταν αισθάνεται κάτι δεν είναι δεσμευτικό, τότε αδιαφορεί εντελώς. Έχει μία σχιζοφρενική σχέση με το κράτος γενικότερα, με τον σχεδιασμό, με την παρέμβαση. Αυτό είναι ένα θέμα που πρέπει να το δούμε. Να δούμε δηλαδή τη σχέση των πολιτών με την κρατική παρέμβαση. Πρέπει, βεβαίως, να πω και των επιστημόνων, γιατί

θυμάμαι παλαιότερες εποχές, στο τέλος της δεκαετίας του '70, είχε αναπτυχθεί ένας έντονος διάλογος μεταξύ των επιστημόνων για θέματα χωροταξίας. Τώρα βλέπω να υπάρχει μία σχετική αφασία. Αδιαφορούμε, λοιπόν, όλοι τόσο πολύ ή απλά δεν μας ενδιαφέρει το θέμα; Θέλω να πω ότι δεν είναι υγιές να μην υπάρχει αντίλογος σε ένα σχέδιο, έστω και στο επιστημονικό πεδίο για να μην μπω στο κοινωνικό.

Σε ότι αφορά στην άποψη ότι το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. πρέπει να θεσμοθετηθεί, νομίζω ότι δεν χωρά αμφιβολία. Πρέπει να έχουμε ένα μπούσουλα έστω και αργά, θα βοηθήσει πάρα πολύ ακόμα και αν δεν είναι αποτέλεσμα ενός ευρύτατου διαλόγου. Θεωρώ ότι έγινε προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση.

Σε σχέση με την ερώτηση του κ. Βλόντζου για το κατά πόσο οι γεωπόνοι έχουν σχέση με το χώρο, γιατί περί αυτού πρόκειται, υπάρχει ένα μεγάλο ζήτημα στις γεωπονικές σχολές. Πρέπει να πω ότι ήμουν 12 χρόνια στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, δεν είμαι πια εκεί. Είμαι στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Με λύπη μου διαπίστωνα και έβλεπα ότι παρά τις προτάσεις που έκαναν μερικοί μεταξύ των οποίων και εγώ, να μπουν μαθήματα που έχουν σχέση με το χώρο, όπως χωροταξία του αγροτικού χώρου, σχεδιασμός, αξιολόγηση επενδυτικών σχεδίων, περιφερειακή ανάπτυξη, ούτε καν συζήτηση δεν γινόταν. Στο Τμήμα Φυτικής Παραγωγής δεν διδάσκεται καν Αγροτική Πολιτική. Ένα άλλο σημείο είναι ότι όταν σχεδιάστηκε από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. το Τμήμα Αγροτικής Ανάπτυξης στην Ορεστιάδα, σχεδιάστηκε ακριβώς, να έχει το χαρακτήρα της αγροτικής ανάπτυξης και όχι ανάπτυξης της γεωργίας. Παρόλα αυτά κατέληξε να γίνει Τμήμα ανάπτυξης της γεωργίας, δηλαδή ένα ακόμη γεωπονικό τμήμα. Αυτές είναι παθογένειες, παθολογίες του συστήματος. Σιγά-σιγά και καθώς περνούν τα χρόνια, νομίζω ότι θα υπάρξει εκσυγχρονισμός. Ευχαριστώ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Θα δώσω το λόγο στην κα. Υφυπουργό ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. κα. Ροδούλα Ζήση, και εφόσον υπάρξει χρόνος θα μπορούν να γίνουν επίσης κάποιες άλλες τοποθετήσεις.

ΡΟΔΟΥΛΑ ΖΗΣΗ
Υφυπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Κατ' αρχάς θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη δουλειά σας όχι μόνο τώρα αλλά και διαχρονικά, γιατί υπάρχει μία ιστορία και μία πορεία. Τέθηκαν κάποια ζητήματα και έχω και εγώ μία απορία ως νέα υφυπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.. Έρχομαι στο ερώτημα που πολύ σωστά έθεσε ο κ. Μαραβέγιας, μήπως αυτά που ήταν κινήματα και έπρεπε να κατακτηθούν, έχουν κατακτηθεί, άρα οι διεκδικήσεις οι επιστημονικές, οι κοινωνικές μετουσιώθηκαν σε κατακτήσεις και είμαστε όλοι μία ευτυχισμένη οικογένεια και μία ευτυχισμένη χώρα ή δεν υπάρχει υγεία αφού δεν υπάρχει αντίλογος; Οι ρυθμοί και οι εξελίξεις τρέχουν και εμείς ασθμαίνοντας

τρέχουμε πίσω από αυτές να φέρουμε, είτε ευρωπαϊκά είτε καθυστερημένα εθνικά, κάποια ζητήματα. Μήπως πρέπει να αναζητήσουμε και το λέω επειδή προέρχομαι και από τον χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά και της πολιτικής γενικότερα, μιας πολιτικής που σημαίνει ότι εκφράζεις κοινωνικά ζητήματα επειδή τα έχεις βιώσει μέσα από την καθημερινότητα, την επιστημονική κοινότητα και γενικότερα από την κοινωνία, μήπως λοιπόν δεν βρήκαμε τον τρόπο της διαβούλευσης με καλύτερη οργάνωση και με πιο γρήγορους ρυθμούς έτσι ώστε να γίνεται κτήμα μας η ιδέα πάνω από όλα και στο σημείο αυτό να υπάρχει η προσθήκη, η τροποποίηση, η βελτίωση, η άποψη συνολικά. Φοβάμαι ότι βρισκόμαστε σε μία πραγματικότητα πολλών ταχυτήτων και μιλάω πάντα για τη χωροταξία. Παράλληλα γίνονταν και άλλες μεταρρυθμίσεις που είχαν να κάνουν με την τοπική αυτοδιοίκηση, την αναβάθμιση της, τους καποδιστριακούς δήμους. Αυτοί οι θεσμοί ενισχύονται. Είχαμε, δηλαδή, παράλληλες μεταρρυθμίσεις, παράλληλη δυναμική του χρόνου των θεσμών που δεν μπορούσαμε να συντονιστούμε έτσι ώστε να δημιουργούνται οι θεσμοί εκείνοι και να έχουμε τα εργαλεία εκείνα πάνω στα οποία να μπορούμε να χτίσουμε.

Πιστεύω ότι οι θεσμοί δεν είναι πανάκεια. Οι θεσμοί γίνονται για να βελτιώνονται, να τροποποιούνται, να αλλάζουν κάποια στιγμή. Κάθε φορά κάνουμε την καλύτερη δυνατή προσπάθεια, προσπαθούμε να δημιουργήσουμε την καλύτερη συναίνεση ώστε να αποκτήσουμε το καλύτερο εργαλείο. Μπορεί όμως να υπάρξουν και αδυναμίες. Θέλω να πω λοιπόν, μήπως πρέπει να μπούμε σε μία συνολικότερη αυτοκριτική της πολιτείας, της πολιτικής; Είναι κάτι που το βλέπω και στο Υπουργείο. Όταν πρόκειται για μία μικρή πολεοδόμηση ή για μία τροποποίηση ενός οικοπέδου, αυτό μπορεί να δημιουργήσει κίνημα πολύ μεγάλο, δημάρχων, νομαρχών, πολιτών, συμφερόντων οικονομικών και πολιτικών ενώ για θέματα όπως είναι το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. ή ακόμα και τα περιφερειακά ή ακόμα και κάποιες Ε.Χ.Μ., δεν ακούγεται τίποτα. Όταν φτάσουμε στο δια ταύτα, μπορεί να έρθουν οι μαύρες σημαίες στο Υπουργείο και να μην μπορούμε να βρούμε ένα *minimum*, ένα *modus vivendi* συνεννόησης. Επειδή η χωροταξία είναι πολύ σημαντικό εργαλείο, για εμένα το πιο σημαντικό, θα πρέπει να επενδύσουμε, να βρούμε έναν τρόπο για αυτή την επικοινωνία.

Σήμερα, θα έλεγα ότι ήταν μία πολύ καλή αρχή και ξεκινάει από τη Θεσσαλία όπου η «αγορά» της κοινωνίας και της πολιτικής λέει πολύ θετικά λόγια για το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, για το Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης και για όλους όσους παρευρίσκονται εδώ. Μήπως λοιπόν, δώσαμε ένα έναυσμα το οποίο θα πρέπει να το συνεχίσουμε με περισσότερη δουλειά και από πλευράς μας όσο και αν αυτό συνεπάγεται συγκρούσεις; Είναι μεγαλύτερη υγεία η σύγκρουση από το θολό, ήρεμο τοπίο, αυτό που εγώ αποκαλώ λιμνάζον, που για άλλους είναι ηρεμία και για άλλους ηελημένη ησυχία και θολούρα που θα ξεσπάσει στα επιμέρους ζητήματα για τα οποία θα πρέπει να έχουμε μεγάλη ετοιμότητα. Πάνω από όλα βέβαια θα ήθελα να πω, και απευθύνομαι στους κοινωνικούς φορείς, ότι δεν γίνεται χωροταξικός σχεδιασμός αν οι τοπικές κοινωνίες δεν έχουν ένα σχέδιο ανάπτυξης. Δεν αρκεί μόνο ο ρυθμός της ανάπτυξης με οικονομικά κριτήρια, αλλά το είδος της ανάπτυξης για την κάθε περιοχή, για την κάθε ιδιαίτερη περιφέρεια. Αυτό είναι ένα δικό μου βίωμα. Ας το δούμε. Εγώ θεωρώ, πάντως, ότι η δική σας συμμετοχή και απευθύνομαι στην πανεπιστημιακή κοινότητα, είναι πολύ σημαντική και πρέπει να αποκτήσετε

εξωστρέφεια. Δεν αρκεί μόνο η Υπουργός, ή η Υφυπουργός που θα κάνουν μία ημερίδα και θα δώσουν το στίγμα, εσείς έχετε και τη γνώση και τα εργαλεία στα χέρια σας για να συνεννοηθείτε με την κοινωνία και νομίζω ότι εσείς θα φέρετε στην πολιτεία εκείνους τους τρόπους για την ολοκλήρωση της δικής της ευθύνης. Σας ευχαριστώ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ευχαριστούμε την κα Υφυπουργό γιατί μας βάζει μία καινούργια ατζέντα για την επόμενη περίοδο την οποία ελπίζω ότι θα συζητήσουμε με λεπτομέρειες σε επόμενο στάδιο. Θα παρακαλούσα την κα Χουσιανάκου να κάνει την επόμενη παρέμβαση.

ΜΑΡΘΑ ΧΟΥΣΙΑΝΑΚΟΥ

Πρόεδρος Σ.Ε.ΠΟ.Χ.

Το πλαίσιο που έχουμε μπροστά μας και η διαδικασία και ο νόμος, έχω την αισιόδοξη εντύπωση ότι δεν αφήνουν περιθώρια στην άποψη «άσε τους χωροτάκτες να παίζουν». Όσο πλησιάζουμε προς τη θεσμοθέτηση ο αντίλογος θα υπάρξει, ακόμα και για αυτό το πλαίσιο που θεωρούμε ότι μπορεί να πρέπει να λέει πολύ περισσότερα. Βεβαίως, είναι εύλογα τα ερωτήματα τόσο για το περιεχόμενο όσο και για τη μορφή, τη διαδικασία αλλά και τη συγκυρία. Επομένως, είναι εύλογο το ερώτημα του κ. Μπεριάτου σχετικά με το τι κάνουμε τώρα. Χάνουμε την ευκαιρία; Την αφήνουμε να περάσει; Δεν πρέπει να την χάσουμε. Εξαιτίας της συγκυρίας που υπάρχει με την Ε.Ε., υπάρχει δυνατότητα αν θέλουμε ακόμη και στα πλαίσια του 3^{ου} Κ.Π.Σ. να υπάρξει μία συμφωνία που δεν υπήρξε στο νόμο. Επίσης, η διαδικασία συζήτησης του πλαισίου πρέπει να γίνει πιο συγκεκριμένη, πιο αποδοτική, πιο σύντομη για να κερδίσουμε τους χρόνους και να μην την επικεντρώσουμε στο πλαίσιο και να μην την αφήσουμε να φύγει προς κριτική στο νόμο. Είναι μία ευκαιρία να κοιτάξουμε τι κάνουμε με το πλαίσιο. Πιστεύω ότι και στο επίπεδο της Ε.Ε. και συμφωνώ με τον κ. Οικονόμου, δεν είμαστε σε ένα επίπεδο απελπισίας σε ότι αφορά στον χωροταξικό σχεδιασμό. Αντίθετα, είμαστε σε μία περίοδο αναγκαιότητας που θα κάνει τα πράγματα που παλαιότερα δεν φαινόταν δυνατά, να γίνουν δυνατά.

Σε σχέση με τις διαδικασίες θα ήθελα να πω δύο λόγια. Δεν είναι η ώρα να αξιολογήσουμε τις διαδικασίες έως τώρα ακόμα και αν αφορούν τον τρόπο με τον οποίο συντάχθηκε το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. γιατί και για αυτό θα μπορούσαμε να πούμε κάποια πράγματα. Σήμερα όταν συζητάμε για στρατηγική χωροταξία στην Ευρώπη, έχουμε μία προσέγγιση που βοηθάει τη στρατηγική χωροταξία. Επομένως, και η διαδικασία σύνταξης θα μπορούσε να είναι διαφορετική, να έχει ήδη μέσα της τη μοιρασμένη οπτική για το μέλλον. Μοιρασμένη οπτική για το μέλλον σημαίνει ότι είναι μοιρασμένη σε ένα ευρύτερο κοινωνικό διάλογο νωρίτερα. Τώρα, όμως, έχει κλείσει αυτή η διαδικασία. Στη διαδικασία που έχουμε μπροστά μας, ναι μεν πρέπει να προχωρήσουμε σε γρήγορη θεσμοθέτηση αλλά πρέπει να δώσουμε

κάποια περιθώρια στον κοινωνικό διάλογο καθώς και τα μέσα εκείνα ώστε να λειτουργήσει σωστά.

Πρέπει να λυθεί άμεσα το θέμα της στελέχωσης της Γραμματείας, της γραμματειακής υποστήριξης της διυπουργικής επιτροπής για το χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη που είναι και γραμματεία για το Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α.. Αυτή είναι μία διαδικασία που θα βοηθήσει να δούμε όχι μόνο τα ειδικά πλαίσια αλλά και χωροταξικά δόντια τόσο στα ειδικά πλαίσια όσο και στο Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. ίσως. Αυτά τα χωροταξικά δόντια πρέπει να τα διευκρινίσουμε σιγά-σιγά. Το ευρωχωροταξικό θα μπορούσε να είναι επίσης μία αναφορά. Το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. έχει ανάγκη ακόμη μεγαλύτερης ευκρίνειας, επιμονής σε έννοιες, ορισμούς. Ακούσαμε σήμερα για ύπαιθρο χώρο, για αγροτικό χώρο, για κρίσιμες περιοχές. Όλα αυτά θα πρέπει να προσπαθήσουμε να τα προσεγγίσουμε με σαφήνεια, με κριτήρια και δείκτες. Χρειαζόμαστε χωροταξικούς δείκτες για να συνεννοούμαστε με τις άλλες πολιτικές, έστω και λίγους. Ήρθε η ώρα να καθίσουμε στο τραπέζι έστω και για πρώτη φορά.

Σε ότι αφορά στις ιδιαιτερότητες και τον αυθορμητισμό που πρέπει να αφήνουμε πάντα στα διάφορα επίπεδα, πιστεύω ότι δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α., συνοδεύεται από τα περιφερειακά σχέδια. Πρέπει να δούμε πολύ καλά τη σχέση του ενός με το άλλο καθώς και τη σχέση με τα Γ.Π.Σ. και τα Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. γιατί και σε αυτό το επίπεδο υπάρχουν σημαντικά θέματα διασύνδεσης που μπορούν να προφυλάξουν ή να εξασφαλίσουν κάτω από αρχές, τη δυνατότητα της ιδιαιτερότητας και του αυθορμητισμού στο σχεδιασμό.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ευχαριστούμε πολύ την πρόεδρο του Σ.Ε.Π.Ο.Χ., κα Χουσιανάκου για την παρέμβασή της. Δεν ήταν συνδικαλιστική παρέμβαση, ήταν επιστημονική και αυτό θα ήθελα να το τονίσω.

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΤΟΠΑΛΟΓΛΟΥ

Μεταπτυχιακός φοιτητής Τ.Μ.Χ.Π.Π.Α.

Με αφορμή την παρατήρηση του κ. Μαραβέγια ότι υπάρχει χάσμα μεταξύ χωροταξικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού θα ήθελα να θέσω δύο ερωτήματα και ταυτόχρονα προβληματισμούς. Από τη μία πλευρά μετά από χρόνια, φαίνεται να έχουμε ένα δομημένο πλέγμα ιεραρχημένου και ορθολογικού σχεδιασμού που είναι το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. και από την άλλη βρισκόμαστε στην 3^η προγραμματική περίοδο του Κ.Π.Σ. που ήδη τρέχει, ήδη έχει σχεδιαστεί. Το ερώτημα είναι το εξής. Σε ποιο βαθμό αυτά συναρθρώνονται; Σε ποιο βαθμό μπορεί να υπάρξει συνέργια μεταξύ των δύο αυτών πραγμάτων; Ακούστηκαν πολλά σχετικά με την ανάγκη ύπαρξης χωροταξικών δοντιών αλλά το ερώτημα που τίθεται είναι τι νόημα έχουν τα δόντια όταν δεν υπάρχουν τα λεφτά. Αυτό είναι το δίλημμα από τη μία μεριά. Το δίλημμα από την άλλη πλευρά είναι το εξής, με τη μορφή πολιτικής απόφασης. Θα αποφασίσουμε να επανασχεδιάσουμε το 3^ο Κ.Π.Σ. με βάση το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. και τι ρίσκο

σημαίνει αυτή η απόφαση; Επομένως, από τη μία υπάρχει το δίλημμα να χαθεί μία ιστορική ευκαιρία να αποκτήσει το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. και οικονομικό περιεχόμενο αλλά από την άλλη υπάρχει το ρίσκο του επανασχεδιασμού του Κ.Π.Σ. το οποίο σε ένα μεγάλο βαθμό έχει διαμορφωθεί. Αυτό είναι το ένα ερώτημα.

Το δεύτερο ερώτημα είναι το εξής. Γνωρίζουμε ότι το Κ.Π.Σ. από μόνο του έχει ανταγωνιστικό χαρακτήρα. Αυτό σημαίνει π.χ. ότι η επιλογή του να γίνει ένας δρόμος δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι υπάρχει χωροταξική ανάγκη της δημιουργίας του δρόμου αλλά ότι έτυχε η δημοτική αρχή στη συγκεκριμένη περιοχή να έχει ετοιμότητα στη μελέτη, να έχει πάρει έγκριση περιβαλλοντικών όρων, να έχει μία καλή τεχνική υπηρεσία. Το ερώτημα είναι σε πιο βαθμό μπορεί να είναι συμβατή αυτή η λογική με τη λογική του χωροταξικού σχεδιασμού. Ευχαριστώ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ευχαριστούμε. Θα κλείσουμε με μία παρέμβαση του ενός λεπτού από τον κ. Μπεριάτο.

ΗΛΙΑΣ ΜΠΕΡΙΑΤΟΣ

Ζήτησα αυτή την παρέμβαση επειδή η κα υφυπουργός είπε ότι θα συνεχίσουμε αυτή τη διαδικασία. Πράγματι μπορούμε να βρούμε έναν κοινό παρανομαστή και με αυτούς που ζητούν περαιτέρω συζήτηση για το Γενικό Πλαίσιο. Προτείνω, επομένως, να θεσμοθετήσουμε τον Μάιο το Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α. και να συνεχίσουμε το διάλογο για το πλαίσιο αυτό εν όψει μελλοντικής του τροποποίησης.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Νομίζω ότι σε αυτό το σημείο μπορούμε να κλείσουμε την ημερίδα, επιχειρώντας μια σύνοψη της συζήτησης. Ευχαριστώ όλους όσους συμμετείχαν στη συζήτηση, και από το τραπέζι και από το ακροατήριο.

Η ημερίδα του Βόλου είχε ως ειδικότερο αντικείμενο τα θέματα του αγροτικού χώρου και των σχέσεων πόλης-υπαίθρου αλλά κατά τη διάρκειά της τέθηκαν και άλλα ζητήματα που αφορούσαν γενικά το χωροταξικό σχεδιασμό. Η «διεύρυνση» αυτή ήταν εύλογη, δεδομένου ότι η δημόσια συζήτηση γύρω από το Γενικό Πλαίσιο, ελάχιστα είχε προωθηθεί μέχρι τότε, με μόνες ουσιαστικά εξαιρέσεις την ημερίδα που είχε οργανώσει ο Σ.Ε.ΠΟ.Χ. στις 20.11.02 κατά την οποία συζητήθηκε (και) το Γ.Π., καθώς και τη συνεδρίαση του Ε.Σ.Χ.Σ.Α.Α πριν από έξι

περίπου μήνες. Ορισμένα από τα σημεία γύρω από τα οποία περιστράφηκε η συζήτηση είναι τα εξής:

1. Ο στρατηγικός χωροταξικός σχεδιασμός έχει καθυστερήσει στην Ελλάδα υπερβολικά, και το γεγονός αυτό έχει ήδη δημιουργήσει μείζονα προβλήματα στην οργάνωση του χώρου και το περιβάλλον. Με δεδομένο αυτό το σημείο, οι περισσότεροι παρεμβαίνοντες υποστήριξαν ότι το Γενικό Πλαίσιο πρέπει να προωθηθεί το ταχύτερο δυνατόν, έστω και αν αυτό θα έχει ως συνέπεια ότι δεν θα βελτιωθούν όλα τα ασθενή σημεία του που, από διάφορες πλευρές, επισημάνθηκαν. Ωστόσο, το ποσοστό αυτών που υποστήριξαν ότι θα πρέπει να υπάρξει ευρύτερη τροποποίηση-αναπροσαρμογή του Γενικού Πλαισίου πριν από την θεσμοθέτησή του ήταν επίσης όχι ασήμαντο.
2. Η γενική εκτίμηση για το Γενικό Πλαίσιο με τη σημερινή μορφή του (δεδομένου ότι αποτελεί σχέδιο προς συζήτηση και όχι τελική διατύπωση) θα μπορούσε να θεωρηθεί ως «ενδιάμεση», με την έννοια ότι θεωρήθηκε ότι έχει αρκετά θετικά στοιχεία και κατάλληλη δομή για ένα τέτοιο κείμενο, αλλά έχει και ελλείψεις. Οι περισσότερες κριτικές εστιάστηκαν στην άποψη ότι το σχέδιο δεν είναι αρκετά σαφές, και ότι σε αρκετά τα θέματα οι διατυπώσεις του είναι γενικόλογες.
3. Όσον αφορά το περιεχόμενο και τις συγκεκριμένες θέσεις που περιλαμβάνει το Γενικό Πλαίσιο δεν υπήρξαν πολλές λεπτομερείς τοποθετήσεις. Το γεγονός αυτό απέτελεσε, χωρίς αμφιβολία, ένα από τα ασθενή σημεία της συζήτησης. Το πρόβλημα μπορεί να αποδοθεί, αλλά μόνο εν μέρει, στο ότι δεν είχε προηγηθεί επαρκής δημοσιοποίηση του σχεδίου πριν από την ημερίδα. Μια άλλη αιτία είναι, πιθανώς, ότι υπάρχει μια γενικότερη έλλειψη ενδιαφέροντος για το Γενικό Πλαίσιο αλλά και για το στρατηγικό χωροταξικό σχεδιασμό γενικότερα, η οποία απορρέει από μια διάχυτη αίσθηση ότι η όλη διαδικασία προωθεί είτε δεν θα καταλήξει τελικά σε θεσμοθετήσεις είτε δεν θα έχει ουσιαστικά αποτελέσματα ακόμα και αν υπάρξουν θεσμοθετήσεις. Η αίσθηση αυτή συνδέεται με τη μακροχρόνια έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού στην Ελλάδα, με τις πολύ αργόσυρτες διαδικασίες που παρατηρούνται και κατά την σε εξέλιξη προσπάθεια, καθώς και από την αίσθηση ότι στην όλη διαδικασία δεν έχουν εμπλακεί επαρκώς φορείς εκτός Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., που όμως θα έχουν καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή και την επιτυχία του χωροταξικού σχεδιασμού.
4. Επανειλημμένα αναφέρθηκε ότι ιδιαίτερη σημασία για την αποτελεσματικότητα του Γενικού Πλαισίου θα έχει η αποσαφήνιση της δεσμευτικότητάς του. Θεωρείται δεδομένο ότι δεν πρόκειται για ένα σχέδιο με κανονιστικό χαρακτήρα (άμεσα δεσμευτικό για τους ιδιώτες) αλλά επισημαίνεται η ανάγκη επαρκούς δεσμευτικότητας για τους δημόσιους φορείς (δηλαδή να μην είναι καθαρά ενδεικτικό για τους τελευταίους). Πέρα από το ότι αυτή είναι και η διεθνής πρακτική, κάτι τέτοιο επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο λαμβανομένων υπόψη των ελληνικών συνθηκών (έλλειψη παράδοσης χωροταξίας, συσχετισμοί δυνάμει Υπουργείων και άλλων εμπλεκόμενων φορέων της διοίκησης κλπ.).
5. Εξίσου καθοριστική σημασία για την αποτελεσματικότητα του Γενικού Πλαισίου θεωρήθηκε ότι έχει η επίτευξη ενός επαρκούς βαθμού συναντίληψης, όσον αφορά τις βασικές επιλογές του, μεταξύ των διαφόρων Υπουργείων και άλλων φορέων που έχουν

αρμοδιότητες συναφείς με στο χωρικό σχεδιασμό Το σημείο αυτό (που θα λειτουργήσει συμπληρωματικότητα προς την όποια νομική δεσμευτικότητα, που αποτελεί αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη) απαιτεί να έχει προηγηθεί ουσιαστική διαβούλευση μεταξύ αυτών των φορέων, πριν από τη θεσμοθέτηση του Γενικού Πλαισίου (κάτι που δεν είναι βέβαιο ότι έχει γίνει σε επαρκή βαθμό μέχρι σήμερα).

6. Επισημάνθηκε από πολλές πλευρές η σημασία της ύπαρξης υποστηρικτικών μηχανισμών για το Γενικό Πλαίσιο και το στρατηγικό χωροταξικό σχεδιασμό γενικότερα. Ιδιαίτερα επισημάνθηκε η σημασία: (α) της ύπαρξης μηχανισμών παρακολούθησης και πληροφόρησης, και στο πλαίσιο αυτό έγινε συζήτηση για το Παρατηρητήριο Χωροταξίας, για το οποίο θεωρήθηκε ότι έχουν γίνει ήδη θετικά βήματα, και τονίστηκε η ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξής τους, (β) της εξασφάλισης χρηματοδότησης για την εκπόνηση των Πλαισίων που προβλέπονται από το Ν. 2742 καθώς και για την αναθεώρηση, μέχρι το 2006, των Πλαισίων που έχουν ήδη εκπονηθεί, αλλά επίσης και για την εφαρμογή των Πλαισίων, συμπεριλαμβανόμενων και αυτών που έχουν χαρακτήρα εργαλείων υλοποίησης του στρατηγικού σχεδιασμού (Π.Ε.Χ.Π., Π.Ο.Α.Π.Δ., Σ.Ο.Α.Π.), (γ) της γραμματειακής στήριξης του Εθνικού Συμβουλίου και γενικότερα των διαδικασιών και οργάνων που προβλέπονται από το Ν. 2742.
7. Ειδικά για το χειρισμό του ζητήματος του αγροτικού χώρου από το Γενικό Πλαίσιο, υποστηρίχθηκαν, μεταξύ άλλων, ότι: (α) πρέπει να ληφθούν περισσότερο υπόψη οι επιπτώσεις που θα έχουν στην οργάνωση του χώρου οι τρέχουσες εξελίξεις στην Κ.Α.Π., (β) ότι η-ήδη υπάρχουσα-αναφορά στις εσωτερικές διαφοροποιήσεις του αγροτικού χώρου πρέπει να ενισχυθεί περισσότερο και, (γ), ότι δεν αναπτύσσεται επαρκώς το ζήτημα των υδατικών πόρων, για το οποίο πρέπει να υπάρξει εκτεταμένη κάλυψη.

και σχεδίασε

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000074151

μη είναι καθαρά ενδεικτικό για τον
έλεγχό του

